

ТРАНСФОРМАЦИЯ НА СЕДЕМТЕ ТЕЛА

ОШО

Вътрешната революция

Въпрос:

Възможно ли е в еволюционния си път в някакъв бъдещ момент цялото човечество да постигне просветление?

В каква точка на еволюцията се намира човекът днес?

Естественият, автоматичен процес на еволюцията, свършва с човека. С човека завършва безсъзнателната еволюция и започва осъзнатата еволюция. Затова трябва да се имат предвид много неща.

Първо, неосъзнатата еволюция е механично и естествено явление. То се извършва от само себе си. От този тип еволюция възниква съзнанието. Но щом съзнанието възникне, неосъзнатата еволюция спира, тъй като мисията ѝ е изпълнена. Неосъзнатата еволюция е необходима само до момента на поява на съзнанието. А то се появява у човека. Той, по някакъв начин, е надминал природата. Природата е безсилна - вече се е появил крайният продукт на естествената еволюция. Сега човекът е свободен да избира дали да продължи да еволюира по-нататък или не.

Второ, неосъзнатата еволюция е колективно явление, но щом стане осъзната, тя се превръща в индивидуално явление. Няма колективна, автоматична еволюция, след възникването на човечеството. От този момент тя става индивидуален процес. Съзнанието поражда индивидуалността. До възникването на съзнание не съществува индивидуалност. Има видове неиндивидуалност.

Докато еволюцията е неосъзната, процесът е автоматичен, в него няма нищо неопределено. Всичко става по закона на причината и следствието. Съществуването е механично и определено. Но с появата на човека и съзнанието в живота прониква неопределеността. Днес вече нищо не е определено. Еволюция може да има, а може и да няма. Потенциалната възможност съществува, но изборът е в ръцете на всеки отделен индивид. Ето защо безпокойството е човешко качество. Под нивото на човека няма безпокойство, защото няма избор. Всичко си върви по реда. Няма избор, следователно, няма и избиращ. И отсъствието на избиращ изключва безпокойството. Кой да се безпокои? Кой да се напруга?

Зад възможността за избор като сянка следва безпокойството. Сега всичко трябва да се избира, всичко коства осъзнато усилие. И за това отговаряш само ти. Ако не успееш, ти си отговорен, ако преуспееш, също ти си отговорен. И всеки избор, в определен смисъл, е окончателен. Не можеш нито да го поправиш, нито да го забравиш, нито да се върнеш назад. Твоят избор става твоя съдба. Той остава с теб като твоя неразделна част, не можеш да го отречеш. Но изборът ти винаги е игра, той се прави слепешката, затова нищо не е ясно.

Ето защо човек страда от безпокойство, което прониква до самите му корени. Преди всичко го терзаят въпросите: да бъде или да не бъде? Да правя или да не правя? Да правя това или онова? Да не се избира е невъзможно. Ако не избираш, правиш избор в полза на отказа от избор, а това също е избор. Ти през цялото време си принуден да избираш, не си свободен от избор. Отказът от избор има същите последици, както всеки друг избор.

Съзнанието е достойнство, красота и величие за човека, но също и бreme. Величието и бремето се появяват едновременно с появата на съзнанието. Всяка крачка е движение между двете противоположности.

С човека в света идват изборът и осъзнатата индивидуалност. Можеш да се развиваш, но еволюцията ще ти струва индивидуално усилие. Можеш да еволюираш в Буда, а може и да не го направиш. Сам избираш.

И тъй, има два типа еволюция: колективна и индивидуална (осъзната). Еволюцията предполага неосъзнато колективно движение, затова, говорейки за човека, по-правилно е да се употребява думата "революция". С появата на човека става възможна революцията.

Тук използвам думата "революция" за обозначаване на осъзнатото индивидуално усилие в посока на еволюцията. Тя повдига индивидуалната отговорност до върха. Само вие сте отговорни за собствената си еволюция. Обикновено, човек се стреми да избяга от отговорността за еволюцията си, от отговорността за свободния избор. Хората много се боят от свободата. Робът не носи отговорност за живота си, за него отговаря някой друг. Затова робството, по своему, е много удобно. Няма никакво бреме. В този смисъл, робството е свобода - свобода от осъзнат избор.

Щом получиш пълна свобода, налага ти се да правиш избор. Вече никой не те принуждава да правиш нещо, пред теб стоят много възможности. И започваш борба с ума. Затова всички се боят от свободата.

Привлекателността на такива идеологии, като фашизма и комунизма, частично се обяснява с факта, че те дават възможно да се избегне индивидуалната свобода и човек да свали от себе си всяка лична отговорност.

От индивида се сменя тежестта на отговорността, защото обществото носи отговорността за него. Ако нещо е лошо, винаги може да се заклеми държавата, организацията. Човекът става част от една колективна структура. Но отричайки индивидуалната свобода, фашизмът и комунизмът отричат и възможността за човешка еволюция. Това е връщане назад, в сравнение с огромните възможности, които предлага революцията - тотална трансформация на човешкото същество. Когато това се случи, разрушаваш възможността за достигане на повисшето. Ти падаш назад, отново ставаш подобен на животните.

За мен по-нататъшната еволюция е възможна единствено с поемане на индивидуална отговорност. Само ти си отговорен. Тази отговорност е голямо блаженство. Но с индивидуалната отговорност идва борбата, която, в крайна сметка, води към неизбиращо съзнание.

Старият тип безсъзнателна еволюция за нас завърши. Човек може отново да попадне в него, но не може да остане там. Ще възстане твоето съществуване. Човекът е станал съзнателен и трябва да остане съзнателен. Друг път няма.

Философите, подобни на Ауробиндо, много приличат на ескапистите. Те казват, че е възможна колективната еволюция. Ще слезе божествената воля и всеки ще се просветли. Според мен, това е невъзможно. И даже и да изглежда възможно, то това не си струва. Да се просветлиш без собственото си индивидуално усилие - такова просветление не ти трябва. То няма да ти даде екстаза, който увенчава усилията. То ще се възприема като дължимо - както очите ти, ръцете ти, дишането ти. Те са голямо блаженство, но никой не ги цени и уважава наистина.

Една сутрин ще се събудиш просветлен, както обещава Ауробиндо. Но няма да го оцениш. Ще получиш много, но тъй като е дошло до теб без усилия, без труд, цялото значение и смисъл на това събитие ще бъдат изгубени. Необходимо е осъзнато усилие. Постигнението не е толкова важно, колкото самото учение. Усилието му придава смисъл, борбата му предава значение.

Според мен, просветление, идващо колективно, безсъзнателно, не само не е възможно, но е и безсмислено. Трябва да се бориш за просветлението. Чрез борбата създаваш възможност да видиш и почувстваш блаженството, което идва.

Безсъзнателната еволюция завършва до човека и започва осъзнатата еволюция - революцията. Но осъзната еволюция не се случва задължително с всекиго. Тя започва само ако избереш да започнеш. Ако не я избереш, както повечето хора, ще си в много напрегната

ситуация. Такова е съвременното човечество. Няма накъде да се върви, няма какво да се постига. Вече-нищо не може да се постигне без осъзнато усилие. Няма връщане и към неосъзнато състояние. Вратата е затворена, мостът е разрушен.

Осъзнатият избор за еволюиране е голямо приключение, единствено достойно за човека. Пътят е труден, иначе не може да бъде. Неизбежни са грешките и неуспехите, защото всички е много неопределено. Тази ситуация поражда напрежение в ума. Не знаеш къде си, не си представяш накъде вървиш. Губи се личността ти. Тази ситуация може да те доведе до точката, когато да стигнеш до самоубийство.

Самоубийството е чисто човешко явление. То се появява с избора. Животните не се самоубиват, защото не могат осъзнато да изберат смъртта. Раждането е безсъзнателно, смъртта е безсъзнателна. Но за невежия човек, за неразвития, има само една възможност - възможността да избере смъртта си.

Вашето раждане не зависи от вас. По отношение на раждането вие сте в ръцете на неосъзнатата еволюция.

Раждането по природа не е човешко явление, а животинско, защото не зависи от теб. Човекът се появява, когато се появи изборът. Но можеш да избереш смъртта си - това е явно действие. Така самоубийството става определено човешки акт. И ако не правиш избор в полза на осъзнатата еволюция, вероятността да избереш самоубийството е много голяма. Може да нямаш смелост активно да се лишиш от живота си, но ще преминеш през бавен, разтеглен процес на самоубийство, влачейки едно жалко съществуване в очакване на смъртта.

Не можеш на никого да стовариш отговорността за собствената си еволюция. Приемането на тази ситуация ти дава сила. Ти стъпваш на своя път на развитие, вървиш към своята еволюция сам.

Ние създаваме богове, търсим убежище при някой гуру, за да не отговаряме сами за живота си, за еволюцията си, стараем се да прехвърлим отговорността на някого, по-далеч от себе си. Ако не сме способни да признаем някакъв бог или гуру, тогава се опитваме да избягаме от отговорност с помощта на различни наркотици и всичко, което ни прави безсъзнателни. Но тези опити да се избяга от отговорност са абсурдни и незрели, чисти детинщини. Те само отлагат проблема, а не го решават. Може да го отлагаш до самата си смърт, но проблемът остава и в новото ти прераждане всичко пак ще се повтори.

Когато разбереш, че само ти си отговорен, става невъзможно бягството в безсъзнателното. И е глупаво да се прави опит за бягство. Защото отговорността е прекрасна възможност за еволюция. От възникналата борба може да се роди нещо ново. Да осъзнаеш, значи да разбереш, че всичко зависи от теб. Даже твоят Бог, който също е създаден от въображението ти. В крайна сметка всичко е част от теб и ти отговаряш за това. Няма кой да изслушва оправданията ти, няма арбитраж, цялата отговорност си е само твоя! Ти си съвсем сам, трябва да го разбереш. Щом човек започне да осъзнава, той става сам. И колкото е по-високо съзнанието, толкова по-дълбоко се осъзнава това. Затова не бягайте от този факт при приятели, асоциации и тълпи. Това е най-великото явление - целият процес на еволюцията се е стремил към него.

Съзнанието ти е доближило момента, в който разбираш, че си сам. И само в уединение може да се постигне просветление. Аз не казвам "самота". Чувството за самота и изоставеност се проявява, когато бягаш от уединението, когато не си готов да го приемеш. Ако не приемеш факта на уединението, тогава се чувстваш изоставен. Тогава търсиш някаква тълпа или друг начин за опиянение, за да се забравиш. Самотата създава свои вълшебни начини за забравя.

Ако си в състояние да бъдеш сам, напълно сам, дори и за миг, егото ще умре, ще умре "аз"-ът. Ти се взривяваш, но него вече го няма. Егото не може да пребивава в самота. То съществува

само във връзка с другите. Когато си сам се случва чудо. Егото отслабва. Трудно му е да съществува повече. И ако имаш достатъчно мъжество да останеш сам, постепенно ставаш човек без егото.

Да си в уединение е много осъзнат и преднамерен акт, повече преднамерен, отколкото самоубийството, защото егото не може да съществува в самота, но се утвърждава чрез самоубийството. Към самоубийство са склонни повече егоистите. Самоубийството винаги е отношение към някой друг, то никога не е акт на уединение. При самоубийството егото не страда, напротив, самоутвърждава се. И в новото раждане то ще встъпи още по-укрепнало.

Чрез уединението егото се разбива. Няма с кого да общува, затова не може да съществува. И ако ти си готов да бъдеш сам, твърд и решителен в уединението си, да не избягаш, да не се върнеш, а да приемеш уединението такова, каквото е, то се превръща в огромна възможност. Тогава си като семе, в което много е заложено. Но не забравяйте, за да израсте растението, самото то трябва да се разруши. Егото е семе, потенциална възможност. Ако то се разруши, се ражда божественото. Това божествено не е нито "мен", нито "теб" - то е единно. Чрез уединението стигаш до единното. Може да се създадат лъжезаместители на това единство. Индусите са станали единни, християните и мюсюлманите - също. Китай е единен, Индия е единна. Но това са заместители на единството, което идва само чрез пълно уединение.

Тълпата нарича себе си единство, но такова обединяване винаги се противопоставя на нещо друго. Докато си в тълпата ти е уютно. За нищо не отговаряш. Сам ти не би подпалил джамията, не би разрушил храма, но когато си част от тълпата, го правиш, защото вече за нищо не отговаряш лично. Отговорни са всички, значи никой в частност. Отсъства индивидуалното съзнание, остава само груповото. В тълпата падаш до състоянието на животното.

Тълпата е лъжлив заместител на чувство за единство. Който разбира тази ситуация, осъзнава отговорността си като човешко същество и вижда колко е трудна и напрегната задачата, стояща пред човека, той никога няма да потърси знаменатели. Такъв човек живее с фактите, такива каквито са, не създава измислици. Вашите религии и политически идеологии са само фикции, създаващи илюзия за единство.

Единството идва само след изчезването на егото, а егото може да умре само когато си абсолютно сам. Когато си напълно сам, теб те няма. И това е моментът на взрива. Взривяваш се с вечността. Това и само това е еволюция. Аз го наричам революция, защото не е неосъзнат процес. Можеш да се откажеш от егото, можеш и да не се откажеш. Това си е твоя работа. Да бъдеш в уединение - това е единствената истинска революция, необходимо е много мъжество.

Само Буда е сам, сами са само Христос или Махавира. Това не значи, че те непременно са изоставяли семействата си и света. Съвсем не е така. Не е имало напускане, отрицание на нещо. Актът е бил позитивен, той е движение в посока към уединението. Те нищо не са захвърлили, само са търсили пълното уединение. Всичките търсения са насочени към онзи момент на взрив, когато си сам. В това уединение е блаженството. И само тогава се постига просветление. Ние не можем да сме сами, другите - също. Затова създаваме групи, семейства, общества, нации. Всичките нации, семейства, групировки се състоят от страхливци, от такива, които не са достатъчно храбри да останат сами.

Истинското мъжество е в смелостта да оставаш в уединение. То означава осъзнато разбиране на факта, че си сам и че иначе не може. Можеш или да се заблуждаваш, или да приемеш този факт. Можеш да се заблуждаваш много животи и да се движиш в омагьосан кръг. Само ако се осмелиш да приемеш факта на уединението, можеш за разкъсаш омагьосания кръг и да стигнеш до центъра. Този център е божествеността, целостта, светостта. Не мога да си представя времето, когато всеки човек ще получи това с раждането си. Това е невъзможно.

Съзнанието е индивидуално. Само безсъзнателността е колективна. Човешките същества са

дошли до момента на развитие на съзнанието, когато са се превърнали в индивиди. Няма човечество, има отделни личности. Всяко човешко същество трябва да реализира своята индивидуалност и носи отговорност за това. Първото, което трябва да направим, е да приемем уединението като главен факт и да се научим да живеем с него. Не трябва да създаваме фикции. Ако изобретяваш фикции, никога няма да узнаеш истината. Проектираните, измислени, отгледани фикции ти пречат да познаеш каква е действителността. Живей в уединението си. Ако можеш да живееш с този факт, ако между теб и него няма измислици, истината ще ти се открие. Всеки факт, ако се вгледаш в него, разкрива някаква истина.

Затова живей с отговорността, живей в уединението. Ако можеш да живееш така, ще се получи взрив. Много е трудно, но друг път няма. Чрез трудността, чрез приемането на тази истина, стигаш до точката на взрива. Само тогава има блаженство. Ако то ти е поднесено наготово, губи цялата си ценност, защото не си го заслужил. Лишен си от способността да изпиташ блаженство. Тази способност се появява само от дисциплината.

Ако си способен да живееш с факта, че си отговорен за всичко, което ти се случва, автоматично придобиваш дисциплина. Носейки отговорността за себе си, не можеш да не си дисциплиниран. Но тази дисциплина не е наложена отвън. Тя идва отвътре. Когато носиш пълната отговорност за себе си, обмисляш всяка крачка. И не можеш да произнесеш дори една безотговорна дума.

Ако изпитваш своето уединение, ще разбереш страданията на другите хора. Тогава няма да си в състояние да направиш дори една безотговорна постъпка, защото ще чувстваш отговорност не само за себе си, а и за другите. Ако можеш да живееш в уединение, ще знаеш, че всеки човек е сам. Тогава синът знае, че бащата е сам, жената знае, че мъжът ѝ е сам, мъжът знае, че жена му е сама. Знаейки това, не е възможно да не си милосърден.

Да живееш с фактите - това е единствената йога, единствената дисциплина. Само когато напълно си осъзнал положението на човека, ставаш религиозен. Ставаш собственик на живота си. И строгата простота, която идва у теб, няма нищо със суровата аскетичност. Тя не е натрапена и затова не е безобразна. Тази простота е високо естетична. Чувстваш, че не можеш да живееш по друг начин. Тогава се отричаш от вещите, преставаш да бъдеш собственик.

Жаждата да притежаваш е желание да избегнеш уединението. Човек не може да е сам, той търси общество. Но обществото на другите хора е несигурно, затова в замяна човек търси обществото на вещите. Да живееш с жена си е трудно, но с автомобила - не е. И в крайна сметка, собственичеството се насочва към вещите.

Дори може да се опиташ да превърнеш хората във вещи. Опитваш се да ги оформиш така, че да изгубят индивидуалността си. Съпругата става вещ, не личност, съпругът става вещ, а не личност.

Ако осъзнаеш, че си сам, ще осъзнаеш, че и другите са сами. Тогава ще разбереш, че опитът да притежаваш другите е злоупотреба. Не можеш позитивно да се отречеш. Отричането става негативна сянка на твоето уединение. Ти преставаш да си собственик. Тогава можеш да си любим, а не съпруг или съпруга.

От това несобственическо отношение се ражда състраданието и простотата. Идва невинността. Когато не можеш да бъдеш простодушен, отхвърляйки фактите на живота, ти започваш за хитруваш. Заблуждаваш себе си и другите. Но ако имаш мъжеството да приемеш нещата от живота такива, каквито са, придобиваш невинност. Това не е игра на невинност. То е просто самата невинност.

Струва ми се, че освен невинността нищо друго не трябва да се постига. Бъди простодушен и божественото само с радост ще се обърне към теб. Невинността е способността да приемаш, да си част от божественото. Бъди невинен и ето го гостът. Приеми го. Такава невинност не

може да се имитира, имитацията е капан. Предварителен разчет. Невинността не може да се пресметне, просто не може.

Невинността е религиозност. Да си невинен означава да достигнеш върха на истинската реализация. Но истинската невинност идва само чрез съзнателната революция, не е възможно да се реализира чрез някаква неосъзната еволюция. Човек е сам. Свободен е да избере рая или ада, живота или смъртта, екстаза на осъществяването или страданието на нашия тъй наречен живот.

Сартр казва някъде: "Човекът е обречен да бъде свободен". Свободни сте да изберете рая или ада. **Свободата е право да избираш!** Ако ти е разрешено да избираш само рая, това не е избор, не е свобода. Рай без право да избереш ада, става ад. Изборът винаги означава или-или. Това не значи, че си длъжен да избереш само хубавото. Тогава няма да има свобода.

Ако не си избрал вярно, свободата става проклятие, но ако си направил правилния избор, тя става блаженство. От теб зависи дали превръщаш свободата си в проклятие или в блаженство. Ти напълно отговаряш за този избор.

Ако си готов, в твоите дълбини възниква ново измерение - измерението на революцията. Еволюцията е завършила. Сега ти е нужна революция, за да откриеш задпределното. Това е индивидуална революция. Вътрешна революция.

2

Тайната на медитацията

Въпрос:

Какво е медитация?

Медитацията не е индийски метод; тя не е само техника. На това не можеш да се научиш. То е ръст, растеж на целия ти жизнен процес. Медитацията не е нещо, което да се добави към теб. Тя може да дойде при теб само чрез основна трансформация, чрез мутация. Медитацията е разцъфване, растеж. Растежът винаги идва от цялото, той не може да се добави отвън. Това пълно разцъфване на личността трябва да бъде разбрано правилно. Иначе можеш да играеш игри със себе си, да се забавляваш с умствени трикове. А те са много! А триковете не само заблуждават и нищо не дават, но могат да нанесат и вреда. Представата за медитацията, като за някакъв метод, е абсолютно погрешна. А когато започнеш да се занимаваш с умствени трикове, се изражда самото качество на ума. Умът не е медитативен. Преди да се случи медитацията, той трябва коренно да се промени. Какво е умът във вида, в който съществува сега? Как функционира?

Умът постоянно вербализира. Знаеш думите, знаеш езика, знаеш концептуалната структура на мисленето, но това още не е мислене. Напротив, това е бягство от мислене. Виждаш цвете и го вербализираш. Виждаш вървящ човек и отново го изразяваш в думи. Умът е способен да трансформира в думи всяко екзистенциално явление. И думите стават препятствие, затвор. Постоянният превод на предметите и битието в думи е препятствие за медитативния ум. Затова първото условие за постигане на медитативен ум е осъзнаването на постоянната вербализация и способността да я спреш. Просто съзерцавай предметите, не вербализирай. Усещай присъствието им, но не ги превръщай в думи. Нека предметите да съществуват, но без думи, да съществуват хората, но без езика, да възникват ситуации, но без език. Това е напълно възможно, то е естествено. Неестествено е сега съществуващото положение, но ние толкова сме свикнали с него, че даже не осъзнаваме, че постоянно превръщаме усещанията в думи.

Изгрива слънцето. Ти никога не чувстваш интервала между момента на виждане на изгрева и изразяването му с думи. Виждаш слънцето, чувстваш го и незабавно го вербализираш.

Изгубен е интервалът между виждането и вербализацията. Трябва да се осъзнае фактът, че изгревът не е дума. Той е факт, присъствие. Умът автоматично превежда преживяванията в думи. И тези думи след това застават между теб и твоя опит. Медитацията е начин да живееш без думи, без език. Понякога това се случва спонтанно. Когато си влюбен, усещаш присъствието, не думата. Когато двама влюбени са близо един до друг, замлъкват. Не защото няма какво да си кажат. Напротив, имат невероятно много да си кажат. Но няма думи, и не може да има. Те идват, когато любовта си отиде. Ако влюбените не мълчат, значи любовта е умряла. И те запълват празнотата с думи. Когато любовта е жива, няма думи, защото самото ѝ съществуване е всеобхватно и поглъщащо и преодолява бариерата на езика и думите. И обикновено тази бариера се преодолява само в любовта.

Медитацията е кулминация на любовта - любов не към един човек, а към цялото съществуване. За мен медитацията е взаимоотношение с цялото обкръжаващо те съществуване. Ако си способен да обичаш всяка ситуация, значи си в медитация. И това не е капан на ума. Не е метод за спиране на ума. Напротив, изисква се дълбоко разбиране на механизма на ума. Щом разбереш механичния си навик за вербализация - превода на живота в думи - получава се интервал, пауза. Тя възниква спонтанно. Тя като сянка следва разбирането. Главният проблем не е как да влезеш в медитация, а да разбереш защо не си в медитация. Самият процес на медитация е негативен. Той не добавя нищо към теб. Той отнема онова, което вече е било добавено.

Обществото не може да съществува без език, езикът му е необходим. Но на съществуването не е нужен. Не казвам да живееш без език. Налага ти се да го ползваш. Но трябва да умееш да включваш и изключваш механизма за вербализация. Когато си социално същество, на теб ти трябва език; но когато си насаме със съществуването, трябва да умееш да го изключваш. Ако не умееш, ако той все работи и работи и ти си безсилен да го спреш, тогава ставаш негов роб. Разумът трябва да е инструмент, а не господар. Когато господар е умът, се създава немедитативно състояние. Когато ти си господар, твоето съзнание е господар, тогава състоянието е медитативно. Медитацията се случва, когато ти станеш господар на механизма на ума. Умът и лингвистичното му функциониране не са върхът. Ти стоиш по-високо от тях; съществуването също е извън пределите им. Съзнанието е по-висше от езика. Животът стои по-високо от лингвистиката. Когато съзнанието и съществуването са единни, те са в съюз. Този съюз наричаме медитация. Езикът трябва да се отхвърли, а не да се изключи или потисне. Казвам, че той не трябва да е навик, който ползваш двадесет и четири часа в денонощието. Когато вървиш ти се налага да си движиш краката. Но ако седейки продължиш да си движиш краката, ти си луд. В действителност човек знае да ги управлява. На същия принцип, когато не разговаряш с никого, не трябва да има език. Той е техника за общуване. Когато не общуваш, не ти е нужен.

Ако си в състояние да направиш това, можеш да напреднеш в медитацията. Медитацията е процес на растеж, тя не е техника. Техниката е мъртва. Затова може да бъде добавена към теб. А процесът е винаги жив. Той расте и се разширява. Езикът е необходим, но не може през цялото време да се остава в него, трябва да има моменти на прекратяване на вербализацията, мигове, в които ти просто съществуваш. Това не е съществуване, подобно на живота на растенията, в него присъства съзнанието и става по-живо и по-остро, защото го няма езикът, който го притъпява. Езикът неизбежно се повтаря и поражда скука. Колкото по-важен е за теб езикът, толкова си по-скучен.

Съществуването никога не се повтаря. Всяка роза е нова роза, съвършено нова. Такава като нея не е имало и никога няма да има. Но наричайки я роза, ние повтаряме думата роза. Тази дума е била използвана по-рано и ще я има винаги. Със старата дума убиваш новото нещо. Животът винаги е нов, езикът - винаги е стар. Чрез езика ти бягаш от живота, от съществуването, защото той винаги е мъртъв. Колкото повече се потапяш в езика, толкова по-мъртъв ставаш. Ученият богослов е съвсем мъртъв, защото той изцяло се състои от език и думи.

Сартр е нарекъл автобиографията си "Слова". Ние живеем чрез думи. Следователно - ние не живеем. В резултат остават само серия натрупани слова и нищо повече. Словата са като фотографиите. Виждаш нещо живо и го фотографираш. Но фотографията е мъртва. А после -правиш от мъртвите снимки албум. Човек, който не живее в медитация, е като мъртъв албум. В него са останали само словесни снимки, само спомени. Нищо не е преживяно, всичко е било само вербализирано.

Медитацията означава да живееш тотално. А да се живее така е възможно само в безмълвие. Под мълчание аз нямам предвид безсъзнателността. Има и неосъзнато мълчание, но то няма нищо общо с живото безмълвие. И тогава ти отново изпускаш нещо. С помощта на мантри можеш да се самохипнотизираш. С простото повтаряне на думата можеш да създадеш в ума такава скука, че той да заспи. И ти потъваш в съня, в подсъзнанието. Ако през цялото време пееше "Рам-Рам-Рам", разумът ти ще заспи. Ще изчезне бариерата на езика, но ти ще си в безсъзнателно състояние. Медитацията означава да няма език, но да си в осъзнато състояние. Иначе няма общуване със съществуването, с това, което е. Не помагат никакви мантри, никакви песнопения. Само-хипнозата не е медитация. Напротив, да си в самохипноза значи да регресираш. Това не е излизане от рамките на езика, това е падане под неговото ниво. Тъй че, остави всякакви мантри, всякакви техники. Позволи на моментите да съществуват без слова. Повтаряйки мантрата, не можеш да избягаш от думите, защото този процес използва думи. Не можеш да се освободиш от езика с помощта на думите!

Тогава какво да се прави. Всъщност, нищо не трябва да се прави, освен да се разбере. Каквото и да правиш, всичко идва от твоето правене. Ти си в объркване, а не в медитация. Умът ти не мълчи и всичко, което правиш, създава още по-голямо объркване. Единственото, което можеш да направиш още сега, е да започнеш да осъзнаваш как работи умът. И това е всичко -просто да осъзнаваш. Осъзнаването няма нищо общо с думите. То е екзистенциален акт, неразсъдъчен.

И така, първо е **осъзнаването**. Осъзнай умствените си процеси, осъзнай как работи умът. В момента, когато осъзнаеш действията на ума си, ти преставаш да се идентифицираш с него. Самото осъзнаване означава, че си излязъл от пределите му, превърнал си се в страничен наблюдател. И колкото повече осъзнаваш, толкова по-способен ставаш да видиш интервалите между опита и думите. Интервалите ги има винаги, но ти си толкова съп, че не ги виждаш. Между две думи винаги има интервал, колкото и малък да е той. Иначе няма да са две думи, а една. Между две музикални ноти винаги има интервал, мълчание. Двете думи или двете ноти не биха били две, ако помежду им нямаше интервал. Между тях винаги има момент на безмълвие, но за да го почувстваш, трябва да си много внимателен и осъзнат. Колкото повече осъзнаваш, толкова по-бавен става умът. Едното е свързано с другото. Колкото по-малко осъзнаваш, толкова е по-бърз умът ти; колкото повече разбираш, толкова по-бавно работи той. Когато осъзнаеш как работи умът, той се забавя и интервалите между мислите се удължават. И ти вече можеш да ги видиш.

То е като филм. Когато прожекционният апарат работи в забавен ход, ние виждаме паузите. Аз вдигам ръката си - това движение се заснема в стотици кадри. Всеки от тях е отделна фотография. Тези хиляди фотографии минават пред очите с такава бързина, че ти не виждаш интервалите и тогава вдигането на ръката се вижда като процес. Но при забавено прожектиране се виждат паузите. Умът е като филмова лента. Има паузи. И колкото по-внимателно се вглеждаш в ума си, толкова повече интервали ще видиш. Това може да се сравни с картинка от гешалт: на нея са отпечатани едновременно два различни образа. И може да се види или единият, или другият. Не е възможно да се гледат едновременно и двата. Това може да са два портрета - на млада и на стара жена, но когато се съсредоточиш върху единия, не виждаш другия. Ако се съсредоточиш върху втория, изчезва първият. Даже и да си уверен, че си видял и двата портрета, не си в състояние да го сториш едновременно. Същото става с ума. Когато виждаш думите, не виждаш паузите, а ако виждаш тях - не виждаш думите. След всяка дума следва интервал, а след всеки интервал - дума, но ти не ги

виждаш едновременно. Ако се съсредоточиш върху интервалите, думите ще изчезнат и ти ще се озовеш в медитация.

Съзнанието, фокусирано само върху думите, е не-медитативно; фокусираното само върху интервалите съзнание е медитативно. Когато осъзнаеш съществуването на интервали, думите изчезват. Ако наблюдаваш внимателно, няма да откриеш думите, а само паузите.

Ти усещаш разликата между две думи, но не можеш да усетиш разликата между два интервала. Думи много, а интервалът е винаги в единствено число. Всичките интервали се сливат и стават едно. Медитацията е съсредоточаване върху интервала. Тогава се променя целият гещалт.

Още нещо трябва да се разбере: когато гледаш гещалт-картинка и се съсредоточиш върху портрета на старата дама, ти не си в състояние да видиш младата. Но ако продължаваш да концентрираш вниманието си върху портрета на старата дама, изцяло да се фокусираш върху нея, изведнъж настъпва момент, в който фокусът се сменя. Образът на старата дама изчезва и се появява вторият образ. Защо става така? Защото умът не може да се съсредоточава непрекъснато за дълго време. Необходима е промяна, за да не заспи. Има само две възможности. Ако дълго се съсредоточиш върху едно нещо, умът заспива. Той не може да бъде фиксиран. Той е в непрекъснато движение. Ако го вкарате в нещо рутинно, той заспива, за да избегне неподвижността. И тогава продължава да живее в сънищата.

Това е медитация в стила на Махариши Махеш Йоги. Тя освежава, донася успокоение, подпомага достигането на физическо здраве и умствено равновесие, но това не е медитация. Същото може да се постигне с помощта на самохипноза. Индийската дума мантра означава внушение. Това е всичко. Да се приема мантруването за медитация е сериозна грешка. И ако го направиш, никога няма да потърсиш истинската медитация. Ето в какво се състои вредата от такава практика и от нейните пропагандатори. Това е просто психологическо самоопиянение.

Затова не изгонвай думите чрез мантри. Просто осъзнавай думите и умът ти автоматично ще се фокусира върху паузите. Ако се отъждествяваш с думите, умът ти ще скача от една на друга и ще пропуснеш интервала. Следващата дума поражда нов интерес. Умът продължава да се променя. Фокусът също се мени. Но ако не се отъждествяваш с думите, а наблюдаваш отстрани тяхното шествие като свидетел, тогава фокусът се сменя и осъзнаваш наличието на интервали. Все едно, че стоиш на улицата и наблюдаваш минувачите. Един човек мина, друг още не се появил, улицата е празна, няма никой, има интервал. Ако наблюдаваш, ще разбереш какво е интервал. А като разбереш какво е интервал - попадеш в него, пропадеш в него. Това е пропаст, която дава мир и твори съзнание. Да си в интервала, значи да си в медитация. Това е истинска трансформация. Езикът повече не е нужен. Ти го изоставяш осъзнато, отхвърляш го. Изживяваш тишина, едно безкрайно безмълвие. Ставаш част от тишината. Ти и тя сте едно цяло. Не усещаш пропастта като нещо извън себе си, а като самия себе си. Ти знаеш, но сега се превръщаш в самото познание. Наблюдаваш паузата, а сега наблюдаващият става наблюдаван. Ти си наблюдател на мислите и думите, а думите са предметът на наблюдение. Когато няма думи, ти се превръщаш в интервал, но все още осъзнаваш, че ти си. Между теб и интервала, между съзнанието и съществуването няма преграда. Само думите създават бариера.

Сега ти си в екзистенциална ситуация. Това е медитацията - да си единен със съществуването, да си изцяло в него, и в същото време да го осъзнаваш. Звучи като противоречие, като парадокс. Сега си опознал ситуацията, в която едновременно си съзнателен и единен с нея.

Обикновено, когато възприемаме нещо, то става обект. Ако се отъждествим с нещо, то не се превръща в обект, не става нещо друго, но ние не го осъзнаваме, както става в гнева и секса. Ставаме единно цяло само когато сме неосъзнати.

Сексът е много привлекателен, защото в него ти за миг ставаш цялостен... Но в този миг ти си неосъзнат. Стремиш се към това неосъзнато състояние, защото търсиш целостта, единството. И колкото повече се стремиш към нея, толкова по-осъзнат ставаш. Тогава преставаш да изпитваш блаженство от секса, защото то е било резултат от неосъзнато състояние. В момента на страстта спираш да осъзнаваш. Съзнанието ти се изключва. За миг си бил в пропастта, без да го осъзнаваш. Но колкото повече се стремиш към това, толкова повече то се губи. Накрая идва момент, когато си в секса, а моментът на изгубване на осъзнаването не настъпва. Изгубена е пропастта, изгубено е блаженството. Тогава сексуалният акт става глупост, просто механично освобождаване. В него няма нищо духовно.

Ние познаваме само неосъзнатото единство, все още не сме изпитвали осъзнатото единство. Медитацията е осъзнато единство. Това е другият полюс на сексуалността. Сексът е на единия полюс (неосъзнато единство), а медитацията на другия (осъзнато единство). Сексът е най-ниското стъпало на единството, а медитацията е върхът, кулминацията на единството. Разликата между тях е наличието на осъзнатост, наличието на съзнание.

Западният ум днес се обръща към медитацията, защото сексът загуби привлекателността си. Когато обществото престане да потиска секса, тогава се появява медитацията, защото несдържаният секс бързо унищожава очарованието и привлекателността си. Изчезва и духовната страна на секса. Секс много, но ти не можеш повече да се занимаваш неосъзнато с него. Общество, в което сексът се потиска, може да е сексуално, но общество, в което той не се потиска и не се сдържа, не може вечно да остане сексуално. Налага се сексуалността да се трансцендира. Затова, ако обществото е сексуално, то неминуемо се обръща към медитацията. За мен сексуално свободното общество е първото стъпало по пътя на търсенето. Но, разбира се, и с това може да се злоупотреби. И Изтокът прави точно това. Може да се доставят и експортират безброй учители - което се и прави - но те могат да учат само на фокуси. Разбирането идва чрез живота, в процеса на живота. Разбирането не може да бъде преподадено. Аз не мога да ти дам своето разбиране. Мога да ти говоря за него, но не мога да го предам. Ще ти се наложи сам да го намериш. Ще трябва да влезеш в живота. Ще грешаш, ще преживяваш неуспехи, ще минеш през много разочарования. Но само чрез неуспехите, грешките, разочарованията, само срещайки се с истинския живот, ще стигнеш до медитацията. Ето защо аз наричам медитацията израстване.

Нещо може да бъде разбрано, но разбиране, дошло чрез друго, може да бъде само интелектуално. Ето защо Кришнамурти изисква невъзможното: "Не ме разбирайте интелектуално!" У другия не може да се получи нищо друго, освен интелектуално разбиране. Ето защо опитът на Кришнамурти е абсурден. Това, което казва, е истинско, но това, което изисква, е невъзможно. Не може да очаква от слушателите си нещо повече от интелектуално разбиране. Нищо повече не може да се предаде или възприеме.

Но и интелектуалното разбиране може да бъде достатъчно. Ако си способен интелектуално да разбереш какво казвам, можеш да разбереш и това, което не съм казал. Първото разбиране неизбежно е интелектуално, защото интелектът е вратата. То не може да бъде духовно. Духовността с вътрешно светилище.

Аз мога да ти предавам само интелектуално. Ако си способен действително да разбереш, тогава ще можеш да почувстваш и това, което не казвам. Не мога да общувам с вас без думи, но употребявайки думи, аз в същото време ползвам и мълчанието. Налага се да усещате и едното и другото. Ако се разбират само думите, това е външно общуване. Но ако си способен да усетиш и паузите, това вече е приобщаване. Отнякъде трябва да се почне. Всяко начало неизбежно е погрешно, но трябва да се почне отнякъде. Чрез фалша, чрез грешките, ще намериш вратата. Който иска да започне само от правилното начало, никога няма да започне. Даже погрешната крачка води в правилната посока. Защото е крачка, начало. Започваш в тъмнината да напипваш пътя и вървейки, опипом, намираш вратата. Затова ви казвам: раз-

берете езиковия процес, процеса на думите, но се опитайте да разберете и паузите, интервалите. Ще има моменти, когато без осъзнато усилие ще осъзнаеш паузите. Това е среща с божественото, с екзистенциалното. Когато се случи тази среща, не бягай от нея. Бъди с нея. Отначало ще е страшно, но така трябва да бъде. Когато се сблъскаме с неизвестното, се появява страх, защото за нас неизвестното е смърт. Затова във всяка пауза ти ще усещаш приближаването на смъртта. Тогава умри! Бъди в ситуацията и напълно умри в тази пауза. И ще възкръснеш. Преживявайки смъртта си в мълчание, ти се възраждаш за живот. И за пръв път в живота си ще си истински жив.

Затова за мен **медитацията не е метод, а процес. Медитацията не е техника, а разбиране.** На медитация не може да се обучава, може само да се посочи. За нея не може да се получи информация, тъй като всяка информация идва отвън. А медитацията се ражда от вътрешните ти дълбини. Търси, бъди търсещ, но не ставай ученик! Само така няма да станеш ученик на някакъв гуру, а ще се превърнеш в ученик на самия живот. Тогава няма да учиш думите. Духовното учение не идва от думите, а от паузите, от мълчанието, което те обкръжава навсякъде, дори в тълпата на пазара. Търси мълчанието, търси паузите вътре и вън и в един прекрасен ден ще откриеш, че си в медитация. Медитацията идва при теб. Тя идва сама. Не може да бъде доведена. Но трябва да се търси, защото, когато си в търсене, се отваряш за нея, ставаш достъпен за нея. Ти ще я приемеш - медитацията е гост. Можеш да я поканиш и да я чакаш. Тя е дошла при Буда, при Исус, при всеки, който е готов, който е отворен и търси. Не се опитвай да се учиш външно на медитация, ще се измамиш. Умът винаги търси нещо лесно. И това става източник за експлоатиране. Тогава се появява някой гуру и духовният ти живот е отровен. Най-опасната личност е този, който експлоатира духовното търсене. Ако някой те ограби, това не е толкова сериозно. Но ако някой те мами и убива или отлага за в бъдеще стремежа ти към медитация, към божественото, към екстаза - това е грях, голям и непростим. Но това се случва, затова го осъзнай и не питай никого какво е медитация, как се медитира. Вместо това попитай какви са пречките, защо не сме постоянно в медитация, къде е спрял растежът ни, къде са ни повредили. Всеки, който дава готови формули, ти е враг, а не приятел.

Лутай се в тъмното, друго нищо не може да се направи. Самите грешки водят до разбиране, което ще те изведе от тъмната. Исус казва: "Истината е свобода." Разбери тази свобода. Истината винаги идва чрез разбиране. Не това, с което се срещаш лице в лице, а онова, в което израстваш. Затова търси разбирането, защото колкото повече разбираш, толкова си по-близо до истината. И в някой неизвестен, непредсказуем момент, когато разбирането стигне своя връх, ти си в бездната. Теб вече те няма. Има медитация. Когато теб те няма, ти си в медитацията. Медитацията не е нещо добавено към теб, тя винаги е извън твоите предели. Когато си в бездната, медитацията е там и тогава няма его и теб те няма. Има битие. Това е, което религията определя като бог - висшето битие. Това е същината на всички религии, на всички търсения, но то не може никъде да се открие в готов вид. Затова осъзнавай, когато някой претендира да те учи. Върви опипом и не се бой от неуспеха. Признай неуспеха, но не прави отново същата грешка. Една грешка е достатъчна. Човек, който продължава да греша в търсене на истината, винаги бива опростен. Това е обещание, идващо от самите дълбини на битието.

Секс, любов и молитва - три степени на божественото

Въпрос:

Моля, опишете ни духовното значение на сексуалната енергия. Как можем ние да сублимираме секса и да го направим духовен. Може ли да се използва сексът и любовта като медитация, като трамплин към висшите степени на съзнанието.

Няма такова нещо като сексуална енергия.

Енергията е една. Сексът е един изход за нея, едно от нейните направления, едно от приложенията на енергията. Енергията на живота е една, но може да се проявява в различни насоки. Сексът е една от проявите ѝ. Когато жизнената енергия стане биологична, тя се превръща в сексуална енергия. Сексът е само приложение на жизнената енергия, затова въпросът за сублимация не възниква. Ако жизнената енергия тече в друго направление, няма секс. Но това не е сублимация, а трансформация. Сексът е естествен биологичен поток на жизнената енергия и най-нисшето ѝ приложение. Това е естествено, защото животът не може да съществува без нея, и е най-нисшето, защото това е фундаментът, а не върхът. Когато сексът стане тоталност, целият живот се пропилява напразно. Това е като да се изгради основа, без да се строи домът, за който е предназначена. Сексът е само възможност за висша трансформация на жизнената енергия. Докато е така, всичко е наред. Но когато сексът стане всичко, когато стане единственият изход на жизнената енергия, той става разрушителен. Сексът може да бъде само средство, не и цел. Средствата имат значение само когато се постигат целите. Когато човек злоупотребява със средствата, целта се разрушава. Ако сексът стане център на живота, тогава средствата стават цел. Сексът създава биологичната основа на съществуването и продължението на живота. Това е средство, не бива да се превръща в цел. В момента, в който сексът стане цел, духовното измерение е изгубено. Но ако сексът стане медитативен, тогава той се отправя в духовното измерение. Превръща се в отправна точка, в трамплин. Няма нужда от сублимация, защото енергията по същество не е нито сексуална, нито духовна. Енергията винаги е неутрална. Сама по себе си тя няма име. Името се дава от названието на вратата, през която излиза енергията. То не е име на самата енергия, а името на формата, която тя приема. Когато казвате "сексуална енергия", значи е енергия, която идва чрез секса, чрез биологията. Същата енергия е духовна, когато протича чрез божественото.

Сама по себе си енергията е неутрална. Когато тя се изразява биологически, се превръща в секс. Когато се изразява емоционално, тя може да се прояви като любов, ненавист или гняв. Когато се изразява интелектуално, тя се проявява в науката или литературата. Когато се движи по тялото, става физическа, когато минава през ума, става ментална. Разликата не е в енергията, а в приложението на проявите ѝ. Затова е невярно твърдението "сублимиране на сексуалната енергия". Ако не се ползва вратата на секса, енергията отново става чиста. Енергията винаги е чиста. Когато се прояви през божествената врата, тя е духовна, но това е само форма на нейната проява.

С думата "сублимира" са свързани лоши асоциации. Всички теории за сублимация са теории на потискането. Говорейки за "сублимация на секса", вие изразявате своя антагонизъм към него. Самата дума излъчва осъждане.

Питате какво може да се направи със секса. Всяко действие, пряко насочено към секса, го потиска. Има непреки методи, когато не се занимавате със сексуалната енергия, а по-скоро търсите начин да отворите вратата към божественото. Когато вратите към божественото са отворени, тогава всички енергии вътре във вас се устремяват към него. И сексът се поглъща. Когато е възможно висшето блаженство, всички нисши форми на блаженство губят смисъл, защото вие ги потискате или им се съпротивлявате. Те сами отпадат. Сексът не сублимира, трансформира се. Всяко негативно действие спрямо секса не преобразува енергията. Напротив, създава вътре във вас конфликт, който е разрушителен. Никой не може да победи в тази схватка. В един момент ще почувствате, че сте победили вие, в друг ще усетите, че сексът взема връх. И тъй ще е постоянно. Понякога ще ви се струва, че сте взели секса под контрол, а след минута ще усетите сексуално влечение и всичко, което ви се е струвало, че

сте постигнали, ще се окаже изгубено. Никой не може да победи в битката със собствената си енергия. Ако вашата енергия ви е нужна за нещо друго, което ви доставя повече радост, сексът ще изчезне. Това не значи, че сте сублимирали енергията. Просто се е отворил път към по-голямо блаженство и автоматично, непроизволно, цялата енергия е потекла в новата посока.

Ако в ръцете си държите камъни и внезапно намерите диаманти, дори няма да забележите, че сте изпуснали камъните. Те сами ще падат, сякаш не сте ги носили. И дори няма да забележите как сте се отказали от тях, как сте ги изхвърлили. Даже няма да разберете кога е станало. Нищо не е сублимирано. Отворил се е голям извор от радост и изворите на по-малката радост са пресъхнали от само себе си. Това става така автоматично и спонтанно, че не са необходими никакви действия, насочени против секса. Пагубно е да предприемете някакво действие, насочено против енергията. Истинското, положително действие дори не е свързано със секса. То е свързано с медитацията. Даже няма да разберете, че сексът е изчезнал. Просто новото го е погълнало.

"Сублимация" е много уродлива дума. Тя носи в себе си отзвук от антагонизъм, от конфликт. Сексът трябва да се приеме такъв, какъвто е. Той е биологичната основа на съществуването на живота. Не му придавайте никакво духовно или недуховно значение. Просто го разберете. Когато го приемете като биологичен факт, той престава да ви занимава. Човек започва да се безпокои, когато му придаде някакво духовно значение. Затова не му придавайте никакви значения, не създавайте около секса философия. Само наблюдавайте фактите. Не правете нищо нито за, нито против секса. Нека бъде такъв, какъвто е, приемете го като нещо нормално. Не заставайте срещу него в неестествена поза.

Както имате ръце и очи, тъй имате и секс. Нали не сте против ръцете и очите си, не бъдете и против секса. Тогава въпросът какво да се прави със секса престава да бъде важен. Да се създава дихотомия за или против секса е безсмислено. Той е даденост. Дошли сте в света чрез секса и във вас е заложена програмата за продължаване на живота чрез секса. Вие сте част от великата непрекъснатост. Тялото ви трябва да умре, затова в него е заложена програма за създаване на друго тяло, което да замени вашето.

Смъртта е неизбежна, затова сексът е станал идея-фикс. Вие няма вечно да сте тук, нужно е да ви замени ново тяло. Сексът придобива такова значение, защото природата настоява за него. Без него е невъзможно продължението на човека. Ако той беше произволен, на Земята не би останал никой. Сексът е привличащ и все-поглъщащ. И сексуалното влечение е много интензивно, защото цялата природа е зад него. Без него няма да има живот. Сексът е много важен за всички религиозни търсещи поради своята привлекателност, естественост и спонтанност. Той е станал критерий, по който съдят дали енергията в даден човек е достигнала божественото или не. Ние не сме в състояние непосредствено да знаем срещнал ли се е човекът с божественото. Ние не знаем със сигурност притежава ли даден човека диамант, но сме способни да забележим, че е изхвърлил камъните си, защото разбираме от камъни. И сме в състояние да видим, че някой е трансцендентирал секса, защото познаваме самия секс. Сексът е задължителен и спонтанен, той носи толкова велика сила, че не е възможно да се трансцендентира, докато не постигнеш божественото.

И брахмачарията става критерий за божественото. За такъв човек сексът е престанал да съществува във вида, в който съществува за обикновените хора. Това не значи, че отхвърляйки секса, човек се съединява с божеството. Не съществува такава обратна връзка. Човекът, намерил диаманти, изхвърля камъните, които носи, но обратното не е вярно. Можете да изхвърлите всички камъни, но това не означава, че сте открили диаманти. Тогава ще се окажете между двете състояния. Ще потиснете ума си, а няма да го трансцендентирате. Сексът ще се стреми навън и вие ще си създадете вътрешен ад. Това не означава издигане над секса. Когато сексът се потиска, той става уродлив, болен, невротичен. Става извратен.

Тъй нареченото религиозно отношение към секса е породило извратена сексуалност и

невротична сексуална култура. Аз съм против това. Сексът е биологичен факт, и в него няма нищо лошо. Затова не се борете с него, защото ще се превърне в извращение, а извратеният секс не е крачка напред, а падане под нормалното ниво, крачка към безумието. Когато угнетяването стане много интензивно, не можете да издържите, то се взривява, и в този взрив вие ще се изгубите.

Вие - това са всички човешки качества, всичките възможности. Нормалният секс е здраво явление, но когато неестествено го потискат, той става болезнен. От нормално състояние да се движиш към божественото е леко, но да вървиш към божественото чрез невротичния ум е невероятно трудно и, в някакъв смисъл, невъзможно. Първо ще трябва да оздравеете и да станете нормални. И тогава се появява възможност да се трансцендентира сексът.

И какво да се прави? Да се опознае сексът. Да се влезе в него осъзнато, в това е тайната как да се отвори новата врата. Ако се занимавате със секс неосъзнато, тогава сте само инструмент в ръцете на биологичната еволюция, но ако сте способни в сексуалния акт да оставате осъзнаващи, тогава самото осъзнаване се превръща в медитация. Сексуалният акт е толкова спонтанен и непостоянен, че е трудно да останеш в него осъзнаващ. Трудно, но не и невъзможно. И ако можете осъзнато да влизате в сексуалния акт, то няма никакъв друг акт в живота, в който да не можете да останете осъзнати, защото няма нищо по-дълбоко от секса. Ако в секса сте станали осъзнаващи, тогава даже и в смъртта ще бъдете осъзнаващи. Дълбочината на сексуалния акт и дълбочината на смъртта са еднакви, паралелни. Вие отивате към същата точка. И ако можете да оставате осъзнаващи в сексуалния акт, постигнали сте много. Постигнали сте нещо безценно. Така че използвайте секса като форма на медитация. Не му се съпротивлявайте, не се борете с него. Не може да се борите с природата, вие сте нейна неразделна част. Отношението ви към секса трябва да е приятелско и благожелателно. Това е най-дълбокият диалог между вас и природата. По същество, сексуалният акт не е диалог между мъжа и жената. Това е разговор на мъжа с природата чрез жената, или на жената с природата чрез мъжа. Това е диалог с природата. За миг се оказвате в космическия поток, в небесната хармония, в съзвучие с цялото. По такъв начин мъжът се осъществява чрез жената, а жената чрез мъжа.

Мъжът не е цялостен, жената също не е. Те са двете части на единното цяло. Затова, когато в сексуалния акт се слейт в едно, те достигат хармония със съкровената същност на нещата, с Дао. Тази хармония може да даде биологичен живот на ново същество. Ако не сте осъзнати, това е единствената възможност. Но ако осъзнаете, този акт може да стане вашето раждане, духовно раждане. Чрез него може да станеш "втори път роден". Ако участвате осъзнато в него, вие ставате свидетел на случващото се. И когато станете наблюдател в сексуалния акт, вие трансцендентирате секса, защото в наблюдаването ставате свободни. Тогава няма принуда, вече не сте неосъзнаващ участник. Ставайки наблюдател на акта, вие го трансцендентирате. Разбирате, че не сте само тяло. Силата на наблюдението във вас е познала нещо зад пределите на тялото. А то може да се опознае само когато се намираш дълбоко в себе си. Това не е повърхностна среща. Когато търгувате на пазара, съзнанието ви не може да потъне в дълбочина, защото самият акт е повърхностен. За човека сексуалният акт обикновено е единственият, чрез който може да стане наблюдател на вътрешните глъбини. Колкото повече медитирате чрез секса, толкова по-малко е неговото влияние. Медитацията израства от него, а от тази медитация се отваря нова врата и сексът отпада. Но това не е сублимация. То прилича на опадването на сухите листа от дървото. Дървото дори не подозира, че листата падат. Тъй и вие не ще забележите как изчезва механичният стремеж към секса. Създайте от секса медитация, направете секса обект на медитация. Отнасяйте се към секса като към храм и вие ще го трансцендентирате и ще бъдете преобразен. Тогава сексът ще изчезне, но без потискане, без сублимация. Сексът просто ще изгуби значението и смисъла си. Ще израснете от него. За вас той ще стане безсмислен.

Когато детето порасне, играчките губят смисъла за него. То нищо не сублимира, нищо не потиска, просто пораста, става възрастен. И играчките стават ненужни. Те са за децата, а

той вече не е дете.

По същия начин колкото повече медитирате, толкова по-малко ще ви привлича сексът. И постепенно, неволно, без съзнателно усилие да се сублимира сексът, енергията ще намери нова посока на движение. Същата енергия, която по-рано се е изразявала чрез секса, сега се движи чрез медитацията. А когато тя тече в медитацията, се отварят вратите на божественото.

По-нататък употребихте думите "секс" и "любов". Обикновено смятаме, че двете думи са вътрешно свързани. Не е така. Любовта идва само когато сексът си отиде. Дотогава любовта е само заиграване, предварителна игра и нищо друго. Тя подготвя почвата за сексуалния акт. Това е предисловие към секса. И колкото повече е сексът между двама, толкова по-малко е любовта помежду им, защото предисловие повече не им трябва. Когато двама са влюбени един в друг и помежду им няма секс, тяхната любов е много романтична. Но щом се появи сексът, любовта веднага си отива. Сексът е рязък, по същество е пълен с насилие. Необходимо му е предисловие, предварителна игра. Любовта, тази, която познаваме, е само облекло за голия факт на секса. Ако се вгледате по-дълбоко в това, което наричате любов, ще видите там секс, готвещ се за скок. Той непременно се е скрил зад ъгъла. Любовта говори, а сексът се подготвя. Тъй наречената любов се асоциира със секса, но само като предисловие. Ако сексът се случи, любовта изчезва. Ето защо бракът убива романтичната любов, убива я докрай. Двамата се опознават един друг и отпада необходимостта от любов, от предварителна игра. Истинската любов не е предисловие. Тя е аромат. Тя не е преди секса, след него е. Любовта не е пролог, а епилог. Ако преминете през секса и чувствате един към друг състрадание, тогава възниква любовта. Ако медитирате в момента на сексуалния акт, тогава партньорът ви вече няма да е просто инструмент за физическото ви наслаждение. Вие ще сте му благодарни, защото и двамата сте се потопили в дълбока медитация. Ако се медитира в секса, между двама ви възниква ново другарство. Защото благодарение на другия двамата сте се слели с природата, чрез другия сте надзърнали в неизследваните дълбини на реалността. Ще изпитвате благодарност и състрадание един към друг, ще разберете страданията и търсенията на спътника си по същия път, той както и вие, напипва пътя. Ако сексът стане медитативен, само тогава остава след себе си аромат, чувство, което не е предисловие към секса, а зрялост, израстване, медитативна реализация. Затова ако сексуалният акт стане медитативен, вие ще усещате любов. Любовта е състояние на благодарност, другарство и състрадание. Ако трите компонента ги има, значи вие обичате.

Ако се породи такава любов, тя трансцендира секса. Любовта се развива чрез секса, но тя надхвърля неговите предели. Както цветето - излиза от корените, но се издига по-високо и не се връща назад, защото няма обратен път. Ако се развие любов, сексът изчезва. В действителност това е един от начините да се узнае, че любовта се е развила напълно. Сексът е подобен на черупката на яйце, през която трябва да си пробие път любовта. Щом се появи тя на света, черупката е счупена и захвърлена.

Сексът може да достигне любовта само при медитация, не и по друг начин. Без медитация ще има само повторение на сексуални актове, което ще ви доскучае. Сексът ще става все по-скучен и ще престанете да изпитвате благодарност към другия. Напротив, ще започнете да изпитвате враждебност към него, сякаш ви е излъгал. Той ви владее, станал е ваш господар чрез секса, който се е превърнал в потребност за вас. Станали сте роби, защото не можете да живеете без секс. И не може да се изпитват дружески чувства към онзи, който ви е заробил. Двамата чувстват едно и също, че другият му е собственик. Вие ще отречете това заробване и ще се борите с него, но сексът ще продължава. Това ще стане ваш начин на живот. Ще се карате с партньора си, пак ще се сдобрявате. После пак ще воювате и пак ще има примирие. Любовта, в най-добрия случай, ще е само мирно съглашение. Няма да сте в състояние да изпитвате дружески чувства, състрадание, а само жестокост и насилие. И през цялото време ще се чувствате измамани. Превърнали сте се в роби. Сексът вече няма да може да се развие в любов, тъй ще си и остане просто секс.

Преминете през секса! Не се страхувайте от него, защото страхът не води до никъде. Ако има смисъл да се боите от нещо, то това нещо е самият страх. Не се бойте от секса и не му се съпротивлявайте, защото съпротивата е също вид страх. "Сражавай се или бягай" - това са двата пътя на страха. Затова не бягайте от секса и не воювайте с него. Приемете го, приемете го като даденост. Потопете се в него, опознайте го напълно, разберете го, медитирайте в него и вие ще го трансцендентирате. В минутата, когато медитирате в сексуалния акт, ще се отвори нова врата. Влизате в ново измерение, съвършено непознато, нечувано и ви поглъща по-дълбоко блаженство. Ще срещнете нещо толкова блажено, че сексът ще избледнее и ще отпадне от само себе си. И вече енергията ви няма да тече в тази посока. Енергията винаги тече към блаженството. Доколкото сексът дава блаженство, енергията се устремява към него, но ако търсите още по-голямо блаженство - блаженство, надхвърлящо пределите на секса, повече удовлетворяващо, дълбоко и завършено - тогава енергията от само себе си ще престане да тече към секса.

Когато сексът стане медитация, той разцъфтява в любов и това цъфтене е движение към божественото. Ето защо любовта е божествена. Сексът е физиологичен. Любовта - духовна. А когато разцъфтява любовта, идва молитвата, непременно идва. Сега вече сте близо до божественото, почти сте си дошли у дома. Сега започвате да медитирате в любовта. Това е втората степен. В момента на сливане, в момента на любов започнете да медитирате. Потопяйте се в нея дълбоко, осъзнавайте това. Сега телата не се срещат. В секса телата се срещат, в любовта се срещат душите. Но това е среща, среща на двама души. Вижте любовта също както видяхте секса. Вижте общността, вътрешната среща, вътрешната връзка. Тогава ще трансцендентирате даже любовта и ще стигнете до молитвата. Тази молитва е вратата. Това все още е среща, но вече не между двама души. Това е общуване между вас и цялото. Сега другият човек го няма. Той е безличен друг, той е цялото съществуване.

Но и молитвата също е среща, защото и тя, в крайна сметка, трябва да бъде трансцендирана. В молитвата моленият и Божеството са различни, "бхакта" и "бхагван" са различни. Това все още е среща. Затова Мира и Тереза използват сексуални термини за молитвения си опит.

Нужно е да се медитира и в моментите на молитва. Наблюдавайте! Наблюдавайте общуването между себе си и цялото. Това изисква най-fino състояние на осъз-натост. Ако успеете да осъзнавате срещата между себе си и цялото, тогава вие трансцендентирате и себе си и цялото. Тогава вие сте цялото. И в това цяло няма двойственост, има само единство. Към тази цялостност пората се стремят чрез секса, любовта, молитвата. Именно нея жадуват. Даже и в секса се стремят към това единство. Блаженството настъпва, защото за миг вие се сливате в едно. Сексът прераства в любов, любовта в молитва, а молитвата прераства в пълна трансценденция, в пълно единение. Тази дълбочина винаги идва чрез медитацията. Методът във всички случаи е един. Различни са само нивата, измеренията, степените, но методът си остава един и същ. Захванете се както следва за секса и ще откриете любовта. Задълбочете се в любовта и ще стигнете до молитвата. Потопете се в молитвата и ще се взривите в целостта. Това единство е цялото, това единство е блаженството, това блаженство е екстазът. Затова е много важно да не се застава в поза на отрицание и противодействие. Божественото присъства във всеки факт. То може да е скрито под безброй одежди. Снемете одеждите от него, съблечете го. Ще откриете още по-фини одежди. Свалете и тях. Докато не се срещнете с единството в пълната му голота, няма да имате удовлетворение, няма да усетите пълнота.

Когато намерите това единно, неприкрито от никакви одежди, вие се сливате с него, защото когато го познаете, разбирате, че това не е нещо друго, а самите вие. Нали по същество всеки търси самия себе си чрез другите. Своя дом трябва да намериш, чукайки по всички други врати. Когато от реалността падат одеждите, вие се сливате с нея, защото одеждите създават различията. Одеждите са препятствия, но не е възможно да снемеш покривите от реалността, докато не разкриете себе си. Затова медитацията е двойно оръжие, тя разголва реалността, разголва и самите вас. И от вас са свалени покривалата на реалността. И в момент на

абсолютна голота и пустота ставате единен.

Аз съвсем не съм против секса. Това не значи, че съм за секса. Аз съм за това да се навлезе дълбоко в него и да се отвори това, което е зад пределите. То винаги е там, но обикновено никой не отива в секса достатъчно дълбоко - щом се допреш и веднага бягаш. Ако можете да влезете дълбоко в него, ще изпитате благодарност към божеството, че чрез секса се е отворила вратата, но ако сексът за вас е само игра - удряш и бягаш - няма да узнаете, че сте били близко до нещо велико. Ние сме толкова хитри, че сме създали лъжовна любов, която възниква не след секса, а преди него. Това е нещо изкуствено създадено. Ето защо чувстваме, че когато сексът е удовлетворителен, любовта е загубена. Такава любов е само предисловие, а то вече не е нужно. Но истинската любов е винаги зад пределите на секса. Тя се крие зад него. Потопете се дълбоко в него, медитирайте в него религиозно и ще разцъфтите в любящо състояние на съзнанието. Това не значи, че съм против секса за сметка на любовта. Нея също ще се наложи да я трансцендентирате. Медитирайте в нея, трансцендентирайте я. Под медитация аз разбирам да преминете през нея напълно бдителни и осъзнаващи. Това не бива да се прави сляпо и неосъзнато. Това велико блаженство, затворено в нея, можете поради слепотата си просто да не го забележите. Слепотата трябва да се трансформира, очите трябва да са отворени. Когато очите ви са отворени, сексът може да ви изведе на пътя на единството.

Капката може да стане океан. Това жадува сърцето на всяка капка. Във всяко действие, във всяко желание се скрива един и същ стремеж. Открийте го и го следвайте. Това е най-великото приключение. Такива, каквито сме днес, ние живеем неосъзнато. То е трудно, но не е невъзможно. То е било възможно за Исус, Буда, Махавира. То е възможно за всеки. Когато се потапате в секса с такава интензивност, бдителност и чувствителност, вие го трансцендентирате. Тогава няма да има сублимация. Когато го трансцендентирате, няма да има секс, даже сублимиран секс. Ще има само любов, молитва и единство.

Това са трите степени на любовта: физическа любов, психическа любов и духовна любов. А когато се трансцендентират и трите е божественото. Думите на Исус: "Бог е любов" са най-близкото определение, тъй като последното, което узнаваме по пътя към Бог, е любовта. След нея идва неизвестното, а неизвестното не може да бъде определено. Ние само можем да посочим божественото с помощта на последната ни реализация -любовта. Зад нейните предели няма опит, защото няма кой да усеща. Капката е станала океан!

Вървете крачка след крачка, приятелски настроени, без напрежение, без борба. Просто вървете, запазвайки бдителността си. Бдителността е единствената светлина в тъмната нощ на живота. С тази светлина идете в него. Претърсете и изследвайте всяко ъгълче. Навсякъде е божественото, затова не бъдете против нищо. Но също така не се спирайте върху нищо. Вървете по-нататък, защото ви очаква още по-голямо блаженство. Пътешествието трябва да продължи. Ако редом с вас се е оказал сексът, използвайте го. Ако сте се приближили до любовта, използвайте я. Не мислете с термините на подтискането и сублимацията, не мислете с категориите на борбата. Божеството може да се крие зад всичко, затова не се борете, не бягайте от нищо. Всъщност, то е навсякъде, тъй че където и да сте, отворете най-близката врата и тръгнете напред. Не се застоявайте никъде, защото животът е навсякъде.

Исус казва: "Бог е под всеки камък", но вие виждате само камъните. Ще ви се наложи да преминете през вкаменено състояние на ума. Когато в секса виждате враг, той става камък. Тогава той губи прозрачността си и вие не можете да видите по-далеч от него. Използвайте го, медитирайте с него и камъкът ще стане прозрачен, като стъкло. Ще видите през него какво е по-нататък и ще забравите за стъклото. Ще запомните това, което е зад стъклото. Всичко, което става прозрачно, ще изчезне. Не превръщайте секса в камък, направете го прозрачен. Той ще стане прозрачен чрез медитацията.

Кундалини-йога -връщане към корените

Въпрос:

Какво е кундалини-йога и как може тя да помогне на Запада?

Защо вашият метод за пробуждане на кундалини е хаотичен, за разлика от традиционните методи на контрола?

Съществуването е енергия, **многообразни форми на движение на енергията**. При човека тази енергия приема формата на **кундалини**. Кундалини е фокусираната енергия на човешкото тяло и душа.

Енергията може да бъде проявена и не проявена. Тя може да остане в зародиш или да се прояви във форма. По принцип, всяка енергия е или в зародиш, или в проявена форма. Кундалини е целият ти потенциал, всичките ти възможности. Но тя е семе, потенциал. Пътищата за пробуждане на кундалини са пътища за реализация на твоя потенциал. И тъй, първо: Кундалини не е нещо изключително. Това е само човешка енергия, от която обикновено функционира само една част, съвсем малка част. И даже тази малка действаща част не функционира хармонично, а е в конфликт. Оттук идват нещастията и страданията. Ако твоята енергия действа хармонично, ти изпитваш блаженство, но ако тя е в конфликт със себе си, ти си нещастен. Страданията са знак, че енергията ти е в конфликт, докато състоянието на радост и блаженство означава, че е хармонична.

Защо цялата твоя енергия е само потенциал? Тя не се употребява в ежедневието, не е потърсена. Функционира само частта, която е задействана. Ежедневието ни не предявява към нея големи изисквания, затова се проявява една съвсем малка част. И даже тази малка проявена част е нехармонична, защото твоят всекидневен живот не е единен.

Потребностите ти са в състояние на конфликт. Обществото иска едно, твоите инстинкти - нещо противоположно. Изискванията на обществото и личните потребности са в противоречие. Обществото има своите нужди, моралът и религията предявяват свои изисквания. Тези противоречия пречат на човека да бъде едно хармонично цяло. Те са раздробили човека на парчета.

Сутрин трябва едно, през деня - друго. Жена ти иска едно, майка ти - противоположното. Така ежедневието предявява към теб противоречиви изисквания, а и малката проявена част от цялата ти енергия е в конфликт със самата себе си.

Има и още един конфликт. Проявената част винаги е в противоречие с не проявената, фактически съществуващото е винаги в конфликт с потенциалното. Потенциалното се стреми към проявление, а реално съществуващото го потиска.

Ако говорим с термините на психологията, подсъзнанието е винаги в конфликт със съзнанието. Съзнанието се стреми към господство, защото се бои, че подсъзнанието ще се прояви. Съзнанието е под контрол, а потенциалът, подсъзнанието - не. Със съзнанието можеш да се справиш, но с взрива на подсъзнанието ти се оказваш в опасност. Не можеш да го управляваш. И съзнанието се бои от него. Този втори конфликт е по-дълбок и по-сериозен от първия: конфликтът между съзнанието и подсъзнанието, между проявената енергия и енергията, стремяща се към проявление.

Тези два конфликта ти пречат да си в хармония. А ако не си в хармония, енергията ти се насочва срещу самия теб. На енергията ѝ е необходимо движение, а движението винаги тече от не проявеното към проявеното, от семето към дървото, от тъмнината към светлината.

Това движение е възможно само когато няма потискане. Иначе движението, хармонията се разрушава и собствената ти енергия се превръща в твой враг. А ти самият - в тъмнина. Тогава не си единен, разделен си на множество части, в теб са много.

Ето каква е ситуацията при хората. А не трябва да бъде така. Ето я причината за нещастията,

страданията и липсата на красота. Красотата и блаженството могат да дойдат само когато жизнената ти енергия се движи леко и релаксирано, без потискане, без ограничения, ако е единна, а не фрагментирана, когато не в конфликт със себе си, а е единна и органична. Когато твоята енергия е в хармонично единство, това се нарича кундалини. Кундалини е технически термин за обозначение на енергията, която е в единство, в движение, в хармония, без конфликти, когато сътрудничи органично и пълноценно. Точно в този миг се извършва трансформацията - нещо уникално и неизпитано преди.

Когато енергиите са в конфликт, на човек му се иска да ги освободи. Леко му е само когато енергиите, които са били в конфликт, са освободени и тръгват нагоре. Когато енергията тече надолу, жизнеността ти спада. Движението надолу е движение навън, а нагоре - движение навътре. Колкото повече твоята енергия се вдига, толкова по-дълбоко и навътре отива, а колкото по-ниско се спуска, толкова повече изтича навън. Изхвърляйки конфликтните си енергии навън, ти изпитваш облекчение, но това прилича на изхвърляне на парченца от собствения ти живот. Това е самоубийствено. Докато жизнената ни енергия не стане единна и хармонична и не започне да тече навътре, ние просто се самоубиваме.

Изхвърляйки енергията, ти изпитваш облекчение, но то е кратковременно, защото източникът на енергия е постоянен. Тя отново се акумулира и на теб отново ти се налага да се освободиш от нея. Това, което обикновено се приема като удоволствие, не е нищо друго, освен изхвърляне на конфликтни енергии. Удоволствието означава, че си се освободил от бремето. А това винаги е негативно, а не позитивно явление. Докато блаженството винаги е позитивно, то идва само когато твоята енергия се реализира. Когато не се изхвърля навън, а разцъфтява вътре, когато ти си едно с нея и не си противоречите, тогава е възможно движението навътре. Това движение е безкрайно. То се задълбочава и задълбочава и колкото по-дълбоко става, толкова е повече блаженството на екстаза.

Енергията има две възможности. Първата - изхвърлянето ѝ, освобождаване от това, което се е превърнало в бreme, което не си в състояние да използваш творчески. Това е състояние на ума, насочено срещу кундалини, анти-кундалини.

Обикновеното състояние на хората е анти-кундалини. Енергията се движи от центъра към периферията, защото в тази посока се движиш ти. Кундалини е точно обратното: всичките сили и енергия се движат от периферията към центъра.

Движението навътре, центростремителното движение, носи блаженство, докато движението навън носи както радост, така и страдания. Радостта идва в малките паузи, когато живееш в надежда и очаквания. Но постоянният резултат е все страдание.

Радостта е в очакването, в надеждата, в желанията и мечтите. Радостта е облекчение от бремето, радостта е абсолютно негативно явление. Щастие няма, има само временно отсъствие на страдание. Това отсъствие възприемаме като щастие.

Ти постоянно създаваш нови енергии. Това е животът - способността постоянно да се твори жизнена енергия. Когато тази способност изчезне, ти си мъртъв. И парадоксът е в това, че ти постоянно произвеждаш енергия, а не знаеш какво да правиш с нея. Когато тя се създава, ти я изхвърляш, а ако не се създава, страдаш и боледуваш.

Ако не се създава - боледуваш, ако се създава - също. Първата болест е от слабост, втората от енергията, която е станала бreme за теб. Ти не умееш да я хармонизираш, да я направиш творческа, носеща блаженство. Ти си я родил, а не знаеш какво да я правиш, затова я изхвърляш. И после пак произвеждаш нова енергия. Това е абсурдно и този абсурд е начин на човешко съществуване: постоянно произвеждане на енергия, която неизбежно става бreme и от която си принуден вечно да се освобождаваш.

Ето защо сексът е придобил такава важност, такава значение - защото той е един от най-добрите начини да се освободиш от енергията. Колкото по-развито става обществото,

толкова повече начини имаш да произвеждаш енергия. Тогава ставаш по-сексуален, защото ти се налага да се освобождаваш от по-големи напрежения.

Енергията постоянно се създава и изхвърля. Ако човек е достатъчно умен и възприемчив, ще почувства цялата нелепост и безсмисленост на това положение. Ще почувства безсмислеността на живота. Нима ти си само инструмент за създаване на енергия и освобождаване от нея? Затова, колкото по-възприемчив е човек, толкова по-остро усеща безсмислието на живота, който познаваме.

Кундалини е промяна на тази ситуация, от нелепа в осмислена.

Изкуството на кундалини е едно от най-фините изкуства. Естествените науки също се занимават с енергията, но с физическата, не с психическата. Йога се занимава с психическата енергия. Това е наука за метафизиката, за трансценденталното.

Както материалната енергия, с която се занимава науката, така и психическата енергия може да бъде съзидателна и разрушителна. Ако не се използва, тя става деструктивна, използва ли се - става творческа. Но тя може да се използва и нетворчески. За да стане творческа, трябва преди всичко да се разбере, че не е достатъчно да се реализира само част от собствения потенциал. Ако се реализира само част, а останалата, по-голяма част от твоя потенциал остане нереализирана, не може да има творчество.

Трябва да бъде реализирано всичко, целият ти потенциал трябва да получи развитие. Има методи за реализация на потенциала, за събуждането и осъществяването му. Той спи, навит като змия. Ето защо наричат кундалини змийска сила или спящата змия.

Виждал ли си някога спяща змия? Кундалини прилича на нея. Тя е навита и съвършено неподвижна. Но всяка змия може да се вдигне на опашката си. Стои изправена, благодарение на енергията си. Ето защо е използван символът на змията за кундалини. Твоята енергия също е навита и спи. Но тя може да се изправи, може да се пробуди и да осъществи целия си потенциал. И тогава ти ще се преобразиш.

Животът и смъртта са само две състояния на енергията. Животът е действаща енергия, смъртта - недействаща. Животът е пробудена енергия, смъртта - отново заспала енергия. Затова, според кундалини-йога, ти си частично жив. Тази част от твоята енергия, която е станала действаща, е твоят живот. Останалата част спи, все едно че изобщо я няма.

Но и тя може да се събуди. Има много методи, с помощта на които кундалини-йога се опитва да превърне потенциала в действителност. Например, пранаяма е един от методите за въздействие върху спящата енергия. Това въздействие е възможно чрез дишането, защото дишането е мост между твоята жизнена енергия - праната, твоят първоначален източник на жизненост и твоето действително съществуване. То е мост между потенциалното и действителното.

Щом измениш системата си на дишане, веднага се променя цялата енергийна система. На сън ти дишаш по един начин, при бодърстване - по друг. Когато се сърдиш, дишането ти е различно от дишането, когато си влюбен, а когато си сексуално възбуден, ти отново имаш друго дишане. Във всяко състояние на психиката присъства особено качество на жизнената сила и се променя дишането.

Когато се сърдиш, ти е необходима повече енергия на периферията. Когато се появи опасност и е необходимо да нападаш или да се защитава, се насочва повече енергия от центъра към периферията.

След полов акт се чувстваш изморен, защото се изхвърля голямо количество енергия навън. И след гняв се чувстваш изтощен. Но след момент на любов не усещаш умора, а прилив на сили. И след молитва също се чувстваш ободрен. Защо е така? Когато си влюбен, енергията не се обръща навън, защото не чувства опасност. Спокоен си, релаксиран и тя тече навътре. Когато енергията тече навътре, ти усещаш бодрост.

След дълбоко дишане се чувстваш ободрен, защото енергията тече навътре. Когато е насочена навътре, чувстваш удовлетвореност, пълен си със сили и здраве.

Още едно наблюдение: когато енергията тече навътре, дишането ти придобива друга качество. То е свободно, ритмично, хармонично. От време на време ще ти се струва, че то е спряло съвсем. То става толкова фино. Тъй като няма потребност от енергия, дишането спира. В самадхи, в екстаза, чувстваш че дишането е спряло съвсем. Няма никакво движение на енергията навън, затова не е нужно дишане.

С помощта на пранаяма систематично се пробужда тази потенциална енергия в теб. Същото може да се постигне с помощта на асани - йогически пози, защото тялото във всяка своя точка е свързано с източника на енергия. И всяка поза по съответен начин въздейства върху източника.

Позата, в която е седял Буда, се нарича подмасана, позата на лотоса. Това е една от позите, в които е потребна минимум енергия. Когато се седи в нея всичко е така балансирано, че ставаш единен със Земята. Изчезва силата на земното притегляне. А ако разположиш ръцете и стъпалата си тъй, че да се образува затворен кръг, по него потича жизнено електричество. Позата на Буда е затворена поза. Енергията циркулира в нея, а не се изхвърля навън.

Енергията винаги изтича през пръстите на ръцете и краката. Но през закръглените форми не може да излиза. Ето защо жените по-добре се съпротивляват на болестите, отколкото мъжете, и живеят по-дълго. Колкото по-закръглено е тялото, толкова по-малко енергия изтича навън.

Жените не се изморяват толкова след полов акт, защото формата на половия им орган е закръглена и подпомага възприемането. Мъжът се изморява повече. Заради формата на половия му орган се изхвърля повече енергия. Не само биологична, но и психическа.

В подмасана всички изходи на енергия са затворени, така че нищо не може да излезе навън. Двете стъпала са кръстосани, ръцете докосват стъпалата, а стъпалата се допират до сексуалния център. Позата е изправена и почти не се усеща гравитацията. В тази поза може напълно да забравиш за тялото, защото жизнената енергия не изтича навън. Очите трябва да са затворени или полузатворени, тъй като през тях също изтича много енергия.

Даже насън се изхвърля много енергия чрез движението на очите. За да се разбере сънува ли човек или не, допират се пръст до очите му. Ако се движат, значи сънува. Събуди го и той ще каже, че е сънувал. Ако очните ябълки не се движат, значи е потопен в дълбок сън без сънища - сушупти. Цялата енергия е насочена навътре, нищо не изтича навън.

Асани, пранаяма - има много начини, с помощта на които може да се застави енергията да тече навътре. Когато е насочена навътре, тя е единна, защото центърът е един. И колкото повече енергия тече навътре, толкова по-голяма е хармонията. Конфликтите изчезват. В центъра няма никакви конфликти. Има органично единство на цялото. Ето защо се усеща блаженство.

И още нещо: асаните и пранаяма са телесни помощници. Те са важни, но са само физически помощници. Ако умът ти е разкъсван от противоречия, те няма много да ти помогнат, защото тялото и умът са две части на едно цяло. Ти не се състоиш от тяло и ум, ти си тяло-ум. Ти си психосоматичен и соматопсихичен. Ние разсъждаваме за тялото и ума като за две различни неща, но те са двата полюса на една и съща енергия. Тялото е грубо, умът е фин, но това е все същата енергия.

Трябва да се работи и в двата края. За тялото има хатха-йога, асани, пранаяма и други подобни, а за ума - раджа-йога и други йоги, които в основни линии се занимават с твоите умствени отношения.

Тялото и умът са форма на една енергия. Например, ако умееш да контролираш дишането си, когато си гневен, гневът ще отмине. Ако можеш ритмично да дишаш, гневът не те овладява.

По същия начин ако дишаш равно и ритмично, не те обхваща сексуално желание.

Него ще го има, но няма да се проявява по никакъв начин. Никой няма да разбере за него. Даже ти самият. По такъв начин може да се потисне сексът и гневът. С помощта на ритмичното дишане можеш така да ги потиснеш, че и сам да престанеш да осъзнаваш съществуването им. Тялото ги е потиснало, но те са вътре, непипнати.

Трябва да се работи и с тялото, и с ума. Тялото да се тренира по йогически методи, а умът чрез осъзнаване. Ако практикуваш йога, ще ти се наложи да си по-осъзнат, защото всичко става по-фино. Ако си сърдит, веднага ще го забележиш, защото е много явно и грубо. Но ако се занимаваш с пранаяма, ще ти трябва повече внимание, по-фина чувствителност, за да забележиш гнева, тъй като той приема по-фини форми. Тялото престава да сътрудничи с него и гневът губи физическите форми на проява.

Ако се занимаваш с техники на осъзнаване и едновременно практикуваш йогически методи, тогава може да стигнеш по-дълбоко в осъзнаването. В противен случай ще познаваш само външното. И ако се измени грубото, външното, без да се измени финото, ти ще се окажеш пред дилема. Същият конфликт ще приеме нова форма.

Йога е полезна, но това е само едната страна. Другата страна е това, което Буда нарича "осъзнатост". Практикувайте йога, за да бъде тялото ви в синхрон с вътрешните ви движения и едновременно практикувайте осъзнатост.

Осъзнавайте дишането. В йога ти изменяш процеса на дишането. Наблюдавайки, ти трябва да осъзнаеш какво е. Просто го осъзнавай. Ако се научиш да осъзнаваш дишането си, ще можеш да осъзнаваш и процеса на мисленето си.

Който се опитва да осъзнае процеса на мисленето си непосредствено, няма да успее да го направи. Това е трудна и уморителна работа. Вратата към ума е дишането. Спри за миг да дишаш и мислите веднага също спират. Когато спра дишането, спира процесът на мислене. Ако мисленето ти е хаотично, то и дишането ти също е хаотично. Дишането незабавно отразява процеса на мислене. Буда говори за анапанасати-йога - йога на осъзнаването на вдишването и издишването. Той казва: "Започнете от това". И това е правилното начало. Трябва да се започне от дишането, а не от процеса на мислене. Когато съумееш да почувстваш финото движение на дишането, тогава ще можеш да усетиш и финото движение на мисълта.

Осъзнаването на процеса на мислене ще измени качеството на ума, асаните и пранаяма ще изменят качеството на тялото. Тогава идва момент, когато твоето тяло и ум са едно, без всякакви противоречия. Когато те се синхронизират, ти вече не си нито тяло, нито ум. За пръв път ще познаеш себе си като "аз". Ще трансцеден-тираш.

Трансценденцията се случва само при липса на конфликт. В този хармоничен момент, когато тялото и ума са едно, без противоречие, ти трансцендентираш и двете. Ти не си нито едното, нито другото. Всъщност, ти си нищо: ни-що. Ти си чисто съзнание. Не осъзнаването на нещо, а самото осъзнаване.

Това състояние на съзнанието - чисто осъзнаване, без осъзнаване на нещо конкретно, е моментът на взрива. Твоят потенциал става реалност. Ти се взривяваш в нова реалност - висша реалност. Към това са устремени всички религии.

Има много пътища за постигане на висшето. Може да се говори или да не се споменава кундалини. Това няма значение. Кундалини е само дума. Може да се употребява друга дума. Но непременно трябва да е налице в една друга форма това, което е обозначено с думата кундалини - насочен навътре енергиен поток.

Този насочен навътре поток от енергия е единствената форма на революция, единствената свобода. Иначе ще продължаваш да създаваш своя ад. Колкото повече отиваш навън, толкова по-далеч си от себе си. И колкото си по-далеч от центъра си, толкова си по-нещастен и

болен.

Кундалини е първичният източник на целия живот, но ти си разединен от него по различни начини. И тогава ставаш чужд на себе си и не знаеш как да се върнеш у дома. Това връщане е изкуството йога. За трансформацията на човека кундалини-йога е най-фина наука.

Питате защо традиционните методи са систематични, а моят метод е хаотичен. Традиционните методи са систематични, защото древните хора, за които са създадени те, са били по-различни от сегашните. Сегашният човек е съвършено ново явление. Нито един от традиционните методи не може да бъде използван в първоначалния си вид, защото преди не е съществувал съвременният човек. Затова всички традиционни методи са станали до известна степен неуместни.

Да вземем например тялото, то се е изменило много. Сега то не е толкова естествено, каквото е било в дните на Патанджали и възникването на системата йога. То много се е променило. В него има толкова медикаменти, че никакъв традиционен метод не е в състояние да му помогне.

В миналото на занимаващите се с хатха-йога се забранявало да пият лекарства, защото химическите изменения не само затрудняват методите, но и ги правят вредни. Сега цялата околна среда е изкуствена: въздух, вода, общество, жизнени условия. Не е останало нищо естествено. Ти се раждаш в изкуствена околна среда и в нея се развиваш. Затова традиционните методи днес се оказват вредни. Налага се да бъдат изменени в съответствие със съвременната ситуация.

И друго, коренно се е изменило качеството на ума. По времето на Патанджали център на човешката личност не е бил умът, а сърцето. А още по-рано не е било и сърцето, а още по-ниско - около пъпа. Хатха-йога разработва методи, които са били полезни и важни за хората, чийто център е около пъпа. После център става сърцето.

Методът трябва да се променя съобразно този, който го прилага. Днес даже бхакти-йога не е подходяща. Центърът е отишъл по-далеч от пъпа. Сега център е мозъкът. Ето защо се харесват учения, подобно на учението на Кришнамурти. Не са нужни нито методи, нито техники - само разбиране. Но ако това е само вербално, интелектуално разбиране, нищо не се променя, нищо не се трансформира. То отново се превръща в натрупване на знания.

Аз предпочитам хаотичните методи пред систематичните, защото хаотичният метод помага да се премести центърът надолу от мозъка. Систематичният метод само ще укрепи мозъка, ще му добави още енергия.

Чрез хаотичния метод мозъкът се свежда до нула. Той няма какво да прави. Този метод е толкова хаотичен, че центърът автоматично се премества от мозъка към сърцето. Ако се прави моята динамична медитация активно, която е хаотична и безсистемна, центърът ти ще се спусне към сърцето.

А после настъпва катарзис. Той е необходим, защото твоето сърце е твърде потиснато от ума ти. Мозъкът ти е взел изцяло управлението над теб и те е потиснал. За сърцето не е останало място, всичките прояви на сърцето се потискат. Никога не си се смял от сърце, не си живял, нищо не си правил от цялото си сърце. Мозъкът постоянно се намесва със систематизация и сърцето все е потиснато.

Затова преди всичко е необходим хаотичен метод, за да се измести центърът на съзнанието от мозъка в сърцето. Катарзисът е нужен, за да се освободи сърцето, да се пречисти от потиснатостта и да се отвори. Ако сърцето стане леко и необременено, тогава центърът на съзнанието се премества още по-ниско - отива в пъпа. Пъпът е източник на жизненост, семето, от което израстват и тялото, и умът и всичко останало.

Аз умишлено използвам хаотичния метод. Систематичната методология днес не помага, защото мозъкът веднага я превръща в свое оръдие. И е безсмислено да се пеят бхаджани,

защото сърцето е толкова натоварено, че не е в състояние да разцъфне от истинското пеене. За него и песента и молитвата ще са само бягство. Сърцето не може да разцъфне от молитва, защото е твърде потиснато. Аз не съм срещал човек, способен да се потопи в истинска молитва. Молитвата е невъзможна, защото няма и любов.

Съзнанието трябва да се спусне към източника, към корените. Само тогава е възможна трансформацията. И аз използвам хаотичните методи, за да прехвърля съзнанието от мозъка надолу.

Когато си изпълнен с хаос, мозъкът престава да работи. Например, караш автомобил и неочаквано някой изскача пред теб. Тогава реакцията ти ще бъде така мигновена, че не е възможно да е работа на мозъка. На мозъка му трябва време. Той обмисля какво да направи и какво да не направи. Затова, когато при аварийна ситуация натиснеш спирачките, имаш чувството, че става нещо в областта на пъпа ти, сякаш коремът ти реагира. В момент на авария съзнанието ти се прехвърля долу, в областта на пъпа. Ако аварията можеше да се изчисли предварително, мозъкът щеше да се справи с нея, но когато възникне такава ситуация, се случва нещо неизвестно. И след това откриваш, че съзнанието ти е слязло в пъпа.

Ако попитах един дзен монах: "Откъде мислиш?", той ще сложи ръка върху корема си. Европейците при първата си среща с японските монаси изпадали в недоумение. "Що за глупост! Нима може да се мисли с корема?" Но в дзенския отговор има дълбок смисъл. Съзнанието може да използва всеки център от тялото, а пъпът е център, който е най-близък до първоизточника. Мозъкът е най-далеч от първоизточника, затова ако жизнената енергия се движи навън, в център на съзнанието се превръща мозъкът. Ако жизнената енергия се движи навътре, в края на краищата, пъпът става център.

Хаотичните методи са нужни, за да насочат съзнанието към корените, защото само в корените е възможна трансформацията. Иначе ти непрестанно ще вербализираш и няма да има трансформация. Не е достатъчно само да се знае истината. Необходимо е да се трансформират корените, защото иначе няма да има промяна.

Когато човек знае кое е правилно, но нищо не може да направи, той се напъва двойно. Разбира, но нищо не може да промени. Разбирането има смисъл, когато идва от пъпа, от корените. Разбиране, идващо от мозъка, не може да те трансформира.

Висшето не може да се опознае с ума, защото, когато действаш, ръководен от мозъка, ти си в противоречие с корените, от които си произлязъл. Целият проблем е, че си се отдалечил от пъпа. А си излязъл от пъпа и чрез него ще умреш. Затова трябва да се върнеш към източниците. А това връщане не е лесно.

Кундалини-йога се занимава с жизнената енергия и с нейното движение навътре. Тя използва техники, които довеждат тялото и ума до момента, когато е възможна трансценденция. Тогава, всичко се променя. Тялото става друго, умът става друг, смъртта става друга, друг става самият жизнен процес. Просто има живот.

Волската каруца е хубаво нещо, но вече не ни трябва. Сега пътуваме в автомобили и вече не използваме техниката, която са ползвали, когато са пътували с волове. Това, което е подходящо за волския впряг, е неуместно за автомобила.

Традиционните методи са много привлекателни, защото са древни и в миналото мнозина са достигнали с тяхна помощ. За нас те вече не са подходящи, но са били подходящи за Буда, Махавира, Патанджали и Кришна. За тях те са имали смисъл. Днес тези методи са изгубили смисъла си, но все още ни привличат, защото са се просветлили чрез тях. Поддръжникът на традициите казва:

"Ако Буда се е реализирал чрез тях, защо да не мога и аз?" Но днес ние живеем в съвсем различни условия. Променила се е цялата околна среда, самата мисловна сфера. Всеки метод

е ограничен за конкретна ситуация, конкретен тип ум, конкретен човек.

Кришнамурти отива в другата крайност. Той отрича тези методи. Тогава ще му се наложи да отрече и Буда. Това е обратната страна на същата монета. Ако отричаш метода, ще трябва да отречеш и Буда. А ако не отричаш Буда, не можеш да отречеш и методите му.

Това е крайност, но крайностите никога не са верни. Не може да отречеш лъжата като заемеш нейната противоположна позиция, защото противоположната крайност също е лъжа. Истината е винаги по средата. Затова фактът, че старите методи не работят, за мен не означава, че всички методи са безполезни. Това само означава, че трябва да се променят.

Липсата на метод също е метод. Възможно е за някого точно липсата на метод да е метод. Методът не е общ, той винаги е валиден за конкретен човек. Когато истините се обобщават, те се превръщат в лъжа. Затова когато е необходимо да се каже или да се използва нещо, то трябва да се адресира към конкретен човек - към неговото внимание, към неговия ум - към него и към никой друг.

Днес това е много трудно. Някога са съществували лични отношения между учителя и ученика, лично общуване и връзка. Сега всичко е безлично. Налага се да говориш с тълпа, затова трябва да се обобщава. Но обобщаването на истината се превръща във фалш, защото всяко нещо има смисъл само за конкретен човек.

Аз ежедневно се сблъсквам с тази трудност. Ако ти ме попиташ, аз отговарям на теб и само на теб. Идва друг и аз отговарям на него и на никой друг. Двата отговора могат да си противоречат, защото хората, задали въпросите, са противоположни един на друг. Ако искам да ти помогна, трябва да се обърна непосредствено към теб. И отговаряйки на различните хора лично, аз неминуемо ще изрека много противоречия.

Всеки човек, който говори обобщено, е последователен, но тогава истината се превръща във фалш, защото всяко истинско изказване задължително е адресирано към определен човек. Разбира се, истината е вечна - тя не е нито стара, нито нова; истината е реализация, цел. Средствата винаги съответстват или не съответстват на конкретно лице, на определен тип ум, на определено отношение. Както виждам ситуацията, съвременният човек толкова се е изменил, че са му нужни нови методи, нови техники. Хаотичните методи ще помогнат на съвременния ум, защото умът на съвременния човек е хаотичен. Този хаос, това бунтарство на съвременния човек по същество е бунт на тялото срещу ума и неговото господство. Ако се използват йогически термини, може да се каже, че това е бунт на центровете в сърцето и пъпа срещу центъра в мозъка. Тези центрове въстават срещу мозъка, защото той е монополизирал цялата човешка душа. Това положение повече не може да се търпи. Ето защо университетите се превръщат в огнища на бунта. Това съвсем не е случайно. Ако разгледаме цялото общество като едно тяло, то университетът е главата, мозъкът.

Бунтарството на съвременния ум поражда склонността му към свободни, към хаотични методи. Динаминната медитация ще помогне да се премести центърът на съзнанието от мозъка и човекът, който я практикува, ще престане да се бунтува, защото ще е отстранена причината за бунта. Той ще е релаксиран.

За мен медитацията не е само път за спасение на отделния човек, път за неговото преобразяване. Медитацията може да положи основата на трансформацията на цялото общество, на човешкото същество като такова. Човек ще бъде принуден или да се самоубие, или да трансформира енергията си.

Съществува ли разделение между тялото и ума, материята и съзнанието, физическото и духовното? Как може да се трансцендира тялото и ума, за да се достигне духовно съзнание?

Първото, което трябва да се разбере, е че разделението на тялото и ума е абсолютно неправилно. Започвайки с такова разделение, ти няма да стигнеш доникъде - грешното начало не води доникъде. От него нищо няма да излезе, защото всяка крачка има свое собствено логично развитие. Втората крачка следва първата, третата - втората и т.н. Съществува една логична последователност. Затова, правейки първата крачка, ти, по същество, вече си избрал всичкото.

Първата крачка е по-важна от последната, началото има по-голямо значение от края, защото той е край -завършване, резултат. Ние винаги мислим за края, а не за началото, повече ни интересуват целите, отколкото средствата. Завършването е придобило такава голяма важност за нас, че съвсем забравяме за сета, за началото. Затова живеем с мечти, които никога не реализираме.

За всеки търсещ това разделение, характерно за двойствеността на битието - тяло и ум, физическо и духовно - е една погрешна стъпка. Съществуването е неделимо; всички разделения са ментални. Самият поглед на ума върху нещата поражда двойствеността. Разделя ни само мракът на ума.

Умът не може да действа по друг начин. За него е непоносимо да си представи две противоречия като едно цяло, две полярни противоположности като единство. Умът е побъркан от стремежа да бъде последователен. Той не може да си представи как така светлината и мракът могат да бъдат едно. За него това е непоследователно, парадоксално.

Умът е принуден да ражда противоположности: бог и дявол, живот и смърт, любов и омраза. Не е лесно да си представиш, че любовта и омразата са една и съща енергия? А за ума е направо невъзможно. И затова той разделя. Тогава за него няма проблеми - любовта е противоположна на омразата, а тя - на любовта. Всичко е логично и умът може да се успокои. Затова разделението се прави за удобство на ума, то не е истина, не е реалност.

Много е удобно да се разделиш на две: на тяло и на себе си. Но в момента на разделянето правиш погрешна стъпка. И докато не се върнеш назад и не промениш първата си стъпка, много животи ще бродиш и ще се скиташ и от това няма да излезе нищо, защото една погрешна стъпка влече след себе си нови, все погрешни стъпки. Така че започвай от правилното начало.

Помни, че ти и тялото ти не сте две, а едно. "Две" е просто за удобство. На съществуването му е достатъчно и едно. Да се разделиш на две е изкуствено. В действителност, ти чувстваш, че си единен, но когато започнеш да размишляваш над това, възниква проблем. Когато на тялото ти се причини болка, не смяташ, че ти и тялото ти сте различни. Усещаш единството с тялото. И едва след това, когато започнеш да размишляваш, вие се разделяте.

В настоящето няма разделения. Ако ти опрат нож до сърцето, не чувстваш разделение. Не мислиш, че сега ще убият тялото ти, а не теб. Едва по-късно, когато случилото се стане част от паметта ти, размишляваш над него. Тогава можеш да кажеш, че са щели да убият тялото ти. Но в оня момент не би могъл да го кажеш така.

Когато чувстваш, ти усещаш единство, когато мислиш, започваш да разделяш. Така се създава врагът. Ако ти не си тяло, възниква борба. Поражда се въпрос: "Кой е господар? Тялото или аз?" Тогава егото се чувства засегнато. И ти започваш да потискаш тялото. А това означава да потискаш себе си. Когато се бориш с тялото си, ти се сражаваш със самия себе си. Възниква объркване. И всичко това е самоубийствено.

Дори и да се стараеш, не можеш истински да потиснеш тялото си. Нима можеш с дясната ръка да потиснеш лявата? Те изглеждат отделни, но в тях тече една и съща енергия. Ако

действително бяха отделни, тогава щеше да е възможно потискането, и не само потискане, но и пълно унищожение. Но ако и в двете тече една и съща енергия, как може дясната ръка да потисне лявата? Това прилича на играта "на ужким". Мога да натисна с дясната си ръка лявата и да се преструвам, че дясната е победила, но в следващата минута мога да вдигна лявата си ръка - нищо не я спира. Ние всички играем тази игра. Играем я постоянно. Понякога ти побеждаваш секса, понякога - той тебе. Това се превръща в омагьосан кръг. Сексът не може да се потисне. Може да се трансформира, но не и да се потисне.

Начало, при което разграничаваш себе си от тялото си, води към потискане. И ако искаш трансформация, не започвай с разделяне. Трансформацията се поражда само от разбирането на цялото като цяло.

Потискането произлиза от погрешната представа за цялото като сбор от отделни части. Щом знам, че и двете ръце са мои, тогава е глупаво да потискам едната. Самото усилие е абсурдно: кой кого трябва да потиска? Кой с кого трябва да се сражава? Ако не се чувстваш притеснен в тялото си, ако се усещаш леко и непринудено, можеш да направиш първата крачка в правилната посока. Тогава няма нито разделяне, нито потискане.

Ако отделяш себе си от тялото си, от това автоматично произтичат много неща. Колкото повече потискаш тялото си, толкова по-дълбоко е разочарованието ти, защото всъщност потискането е невъзможно. Може да се сключи временно примирие, но после пак ще претърпиш поражение. И колкото по-голямо е отчаянието ти, толкова по-голямо е разделението, толкова по-широка е пропастта между теб и тялото ти. Започваш да изпитваш враждебност към него. Струва ти се, че тялото е много силно, затова не можеш да го потиснеш. И тогава решаваш: "От днес още по-упорито ще се боря с него!"

Ето защо казвам, че всичко си има логика. Ако се започне с грешна предпоставка, до самия край няма да се постигне нищо. Всяка борба води до друга борба. Умът мисли: "Тялото е много силно, а аз съм слаб. Ще се наложи по-силно да го потисна." Или обратното: "Нужно е да се отслаби това тяло." Всички аскети са правили опити да направят тялото по-слабо. Но колкото по-слабо е то, толкова по-слаб си и ти. Между теб и тялото винаги се запазва относително равновесие на силите.

Щом отслабнат силите ти, изпитваш по-голямо разочарование, защото сега по-лесно можеш да бъдеш победен. И нищо не можеш да направиш - колкото си по-слаб, толкова по-малки са шансовете ти да преодолееш притеглянето на тялото и толкова повече усилия се налага да приложиш, за да победиш. Затова, преди всичко, не трябва да се мисли с формулите на разделението. Подобно разделяне - на физическо и духовно, на материално и ментално, на съзнание и материя - е просто една грешна езикова постановка. Цялата безсмислица е породена от езика.

Искаш на твоя въпрос да отговоря с "да" или "не". Човек не запазва неутрално отношение. Неговото "да" винаги е абсолютно, неговото "не" - също. Нито в един език няма неутрална дума, затова де Боно измисля нова дума: "по". Той предлага да се използва "по" като неутрална дума.

По значи - "Аз изслушах твоята гледна точка. Не казвам нито да, нито не." Използвайте думата "по" и ще се измени възможността ни. "По", разбира се, е изкуствена дума, която де Боно заимства от поезията и която означава хипотетична възможност. Тя е неутрална дума, в която не присъства оценка, порицание или поощрение; не присъства никакво обстоятелство "за" или "против".

Оскърбяват те, отговори им: "по". Усетете вътре в себе си разликата. Една дума може много да те промени. Отговаряйки "по", ти сякаш казваш: "Чух те. Сега знам как се отнасяш към мен. Може да си прав, но може и да грешиш. Аз не давам никаква оценка."

Езикът поражда разделение. Даже великите мислители създават неща, които не съществуват.

Попитайте ги: "Какво е умът?", те ще отговорят: "Той не е материя". Попитайте ги: "Какво е материята?", те ще отговорят: "Не е ум." Нито умът, нито материята са познати. Философите определят материята чрез ума, а ума - чрез материята. Източниците си остават неизвестни. Това е абсурдно, но така ни е по-удобно, вместо просто да признаем: "Не знам. Нищо не ми е известно по въпроса".

Когато кажем: "Умът не е материя", ние се успокояваме, защото нещо сме определили. Но това нищо не ни обяснява. И умът и материята остават все така непознати за нас, но да се каже: "Не знам", би било твърде разтърсващо за егото. В момента на разделянето ни се струва, че ставаме господари на това, за което нямаме и най-бегла представа.

Деветдесет и девет процента от философията е творение на езика. Различните езици създават различни философии. И ако се смени езикът, сменя се и философията. Ето защо философията е непреводима. Науката се поддава на превод, философията - не. А поезията е още по-непреводима, защото тя повече зависи от езика. Ако променим езика, поезията губи целия си цвят и аромат. Този аромат зависи от определена подредба и употреба на думите. А това е нещо, което не може да се преведе.

И така, първото, което трябва да се помни винаги, е да не започваме с разделяне, защото ще започнем неправилно. Нямам предвид да се започва с понятието: "Аз съм единен", защото в такъв случай пак ще започнеш от понятието. Започни с незнанието, със смиреното незнание, с думите "Аз нищо не знам".

Можем да твърдим, че умът и тялото са отделни, или да заемем противоположна позиция и да кажем: "Аз съм единен. Тялото и умът са едно." Но и това изказване предполага разделяне. Срещу чувството за двойственост ти утвърждаваш единството. Това утвърждение също е много фино потискане.

Затова не започвайте с адвайта - недualiстичната философия. Тръгнете от същността, а не от понятието. Започнете от дълбокото, неконцептуалното съзнание. Това наричам правилно начало. Започнете да чувствате екзистенциално. Не казвайте: "едно" или "две", не казвайте "това" или "онова". Започнете да чувствате това, което е. А то може да се почувства, само когато няма ум, няма понятия, философии, доктрини, няма дори език. Когато няма език, ти си в съществуването. Ако го има, ти си в ума.

Ако говориш различен език, ще имаш различен ум. Съществуват безброй много езици, не само от лингвистична, но и от религиозна и политическа гледна точка. Комунистът, който седи до мен, всъщност не е с мен. Той живее в друг език. А от другата ми страна седи някой, който вярва в кармата. Комунистът и другият никога няма да се разберат. Между тях не е възможен диалог, защото никой не знае езика на другия. Дори и да употребяват едни и същи думи, никой няма да разбере какво казва другият. Всеки е със своята вселена.

Чрез езика всеки живее в свой собствен свят. Без език, ти принадлежиш на един общ език - езикът на съществуването. Това разбирам аз под медитация - да излезеш от личния си, малък езиков свят и да влезеш в безсловесното съществуване.

Тези, които разбират тялото и ума, винаги са против секса. То е поради факта, че обикновено сексът е единственото известно невербално преживяване. За него не са нужни думи. Ако се ползват думи, не е възможно дълбокото потапяне в него. Затова всички, които твърдят, че ти не си тяло, са против секса, защото в секса си абсолютно неразделен и цялостен.

Не живеи в словесния свят. Потапай се по-дълбоко в самото съществуване. Използвай, каквото искаш, но отново и отново се връщай в нивото на невербалност, в нивото на съзнанието. Живей с дърветата, птиците, небето, слънцето, облаците и дъжда - навсякъде живеи с безсловесното съществуване. И колкото повече го правиш, колкото по-дълбоко се потапяш в него, толкова по-добре ще усетиш единството, което не е в противопоставянето на двойствеността, единството, което не е в съединението на две неща, а е единството на

континента с острова, който, под водата на океана, е свързан в едно цяло с континента. Островът и континентът винаги са едно. Само на теб ти се струва, че са отделни, защото виждаш само повърхността.

Езикът е повърхност. Всички видове езици - религиозни, политически и други - са на повърхността. Когато живееш с безсловесното съществуване, стигаш до финото единство, което не е математическо, а екзистенциално.

Не си играй на словесни игри: "Тялото и умът са различни." Или "тялото и умът са едно". Остави ги! Интересно е, но е безполезно. Тези игри не водят до никъде. Даже и да откриеш в тях истина, то това & само словесна истина. На какво могат да те научат? Хиляди години умът играе едни и същи игри, а това е детинско. Словесните игри са част от детството. Колкото и сериозно да ги играеш, няма значение. Можеш да намериш безброй доводи в подкрепа на позицията си, но въпреки всичко, това е игра. В ежедневието е нужен език, но с него не може да се навлезе в по-дълбоките сфери, защото те са невербални.

Езикът е само игра. Ако откриваш някаква асоциация между словесното и несловесното, това не значи, че си открил някаква голяма тайна. Просто не е така. Може да се направят много асоциации, които изглеждат важни, но в действителност не е така. Те съществуват, защото умът ти ги е породил несъзнателно.

Човешкият ум, в основата си, навсякъде е един и същ, затова всичко, раждащо се в ума на човека, си прилича. Например думата "мама" е еднаква във всички езици. В това няма никакъв особен смисъл, просто звукът "ма" се произнася лесно от бебетата. На основата на този звук могат да се създадат различни думи, но звукът си остава само звук. Детето произнася звука "ма", а вие го чувате като дума.

Понякога може да се открие и случайно съвпадение. Думата "God" на английски (Бог) е обратна на думата "dog" (куче). Но това е просто съвпадение. А ние намираме в това съвпадение дълбок смисъл, защото свързваме кучето с понятието за низост и смятаме, че Бог е неговата противоположност. Но това са само наши тълкувания. Възможно е ние да сме създали обратната на God дума - dog и тогава да сме започнали да наричаме кучетата така. Тези две думи изобщо не са свързани, но ние можем да създадем отношение между тях, което да ни се стори много значимо.

Можем да намерим сходство между каквото поискаме. Можем да открием много думи, които са подобни. Да вземем думата топкеу (маймуна). Може да се играе с тази дума и да се открият безброй асоциации, които са били невъзможни преди появата на Дарвин. Но понеже вече знаем, че човекът е произлязъл от маймуната, можем да играем с тези думи. Казваме, че mankey (man -човек; кеу - ключ) означава "ключ към човека". Други смятат, че маймуната и човекът влизат в отношения посредством ума - т. е. човекът има "маймунски ум".

Можем да откриваме различни асоциации и да изпитваме удоволствие от тази игра, но това е само игра. Не трябва никога да го забравяме. Иначе можем да се объркаме и да загубим връзка с реалността, а това води до безумие.

Колкото повече потъваш в думите, толкова повече асоциации откриваш. И тогава чрез измама и манипулации можеш да създадеш от това цяла философия. Мнозина постъпват точно така. Даже Рам Дас го е правел. Играел си е с думата топкеу и сравнявал God (Бога) с Dog (кучето).

В това няма нищо лошо. Искам само да кажа, че ако играете на такава игра и тя ви доставя удоволствие, това е прекрасно, но не се залъгвайте. А човек лесно може да се излъже. Играта е много увлекателна, ти се потапяш в нея и пропиляваш много енергия.

Хората смятат, че след като между езиците има толкова много общо, те трябва да са произлезли от някакъв общ език. Но това сходство не идва от общия език, а от сходството на човешкия ум. В целия свят в момент на отчаяние хората произнасят еднакви възклицания. В

момент на любов също произнасят еднакви звуци. Дълбочинното сходство на човешките същества поражда определено сходство и в думите ни. Не възприемайте това на сериозно, за да не се изгубите в него. Дори да намерите някакви важни източници, те нямат значение. Те са безсмислени. За духовно търсещия това няма значение.

Умът ни е устроен така, че отправяйки се да търсим нещо, ние изхождаме от някакво предварителното мнение. Ако аз смятам мюсюлманите за лоши, то през цялото време ще събирам доказателства в полза на своето мнение, и накрая ще докажа, че съм прав. И тогава, срещайки мюсюлманин, ще открия в него лошото и никой няма да ми докаже, че не съм прав, защото аз имам свои доказателства.

Друг ще дойде при същия човек с противоположното мнение. Ако за него мюсюлманин означава "добър човек", той ще намери в същия човек доказателства за неговата доброта. Доброто и лошото не са противоположности, те съществуват заедно. Човекът е способен да бъде и едното и другото. И ти ще намериш в него това, което търсиш. В едни ситуации той ще е добър, в други - лош. Твоето съждение зависи повече от твоето определение, отколкото от ситуацията. Всичко зависи от твоята представа за нещата.

Ако ти, например, смяташ, че да пушиш е лошо, то пушенето става лошо. Ако смяташ определен тип поведение за неправилно, то ще бъде такова. Ако всички тук седим и разговаряме, а някой вземе, че заспи и вие смятате, че това е лошо, то ще бъде лошо. Но в действителност, нищо не е добро и нищо не е лошо. Някой, който има различно отношение, ще приеме същата ситуация за хубава. Той ще помисли, че е прекрасно човек да легне и да заспи сред приятелите си. Значи се чувства свободно и непринудено. Всичко зависи от твоята представа за нещата.

Четох за експеримент, проведен от А.С.Нил в неговото училище в Съмървил. Той експериментирал да създаде нов тип училище, в което има пълна свобода. Нил бил директор на училището, в което нямало никаква дисциплина. Един ден един от учителите се разболял и Нил помолил момчетата да не лудуват, за да не безпокоят болния. Но през нощта момчетата се разлудували точно пред стаята на болния. Нил се качил да види какво става. Когато децата чули стъпки, стихнали и се направили, че четат. Нил погледнал през прозореца на стаята. Едно от момчетата, преструвайки се, че се готви да си ляга, погледнало към прозореца и го видяло. То извикало на другите: "Не се плашете, това е само Нил!" И продължили играта си. А Нил бил директорът!

Нил пише: "Аз бях много щастлив, че те не се бояха от мен и можеха да кажат: "Не се бойте, това е Нил!". На него му било приятно, но друг директор не би реагирал така. Никой друг! Никога в историята!

Затова всичко зависи от теб, от твоята оценка. Нил почувствал в реакцията на децата любовта им към себе си. Но това си е неговата представа. Ние винаги намираме това, което търсим. В света можеш да намериш всичко, което поискаш, стига сериозно да го потърсиш.

Затова не започвай от идеята да търсиш нещо. Просто започни! Търсещият ум не търси нещо определено. Той просто търси! Просто търси! Без всякакво предварително мнение, без определена цел. Защото винаги намираме онова, което търсим.

Смисълът на Вавилонската кула в Стария завет е в това, че щом започнат да говорят, хората се разделят. Работата не е в това, че хората започнали да говорят на различни езици, а в това, че въобще са започнали да говорят. Щом заговорим и започва неразбирането. Произнасяш нещо и си разделен. Само мълчанието е единно.

Много хора са пропилили живота си в различни търсения. При сериозно отношение към търсенето лесно можеш да пропилееш живота си. Играта с думи толкова удовлетворява егото, че ти можеш през целия си живот да правиш само това. Но дори да е интересна и забавна, тя е безсмислена за духовно търсещия. Духовното търсене не е игра.

По подобен начин може да се играе и с цифрите. Можеш да правиш сравнения. Можеш да изчислиш защо седмицата има седем дни, октавата - седем ноти, защо съществуват седем сфери и седем тела. Защо винаги седем? Тогава създаваш около това философия, но тя е продукт само на твоето въображение.

Често всичко започва съвсем невинно. Например -смятането. Единствената причина за съществуването на десетте цифри е, че човек има десет пръста. В целия свят смятането е започвало от пръстите. Затова границата е десет. И това е било достатъчно и все се повтаряло. Затова по целия свят цифрите са десет.

Когато са били определени десетте цифри, е било трудно да си представят как може да се борава с повече или с по-малко цифри. Но те могат да са и по-малко. Лайбниц използвал само три цифри - едно, две и три. И можел с тях да реши всяка задача. Айнщайн ползвал само две. И броял така: едно, две, десет, единайсет... На нас ни се струва, че са пропуснати осем цифри, но този пропуск е само в ума ни. Ние сме приели, че след две следва три. Но това не е задължително. Ние смятаме, че две и две прави четири, но и това не е задължително. Ако се използва двоичната цифрова система две и две прави единайсет. Но тогава единайсет и четири означават едно и също. Може да се каже, че два стола плюс два стола са четири, но може да се каже, че са и единайсет. А каквато и система да избереш, броят на столовете си е един и същ.

Може да се обясни всичко: защо седмицата има седем дни, а менструалният цикъл на жената - двайсет и осем дни; защо има седем ноти и седем сфери. Някои неща действително могат да имат обяснение. Например, думата менсес значи месец. Възможно е човекът в началото да е започнал да брои месеците по менструалния цикъл на жената, защото естественият женски цикъл е с фиксиран период - двайсет и осем дни. Така е лесно да се каже, че е изтекъл един месец.

Или да се броят месеците по луната, но тогава периодът от време, който наричаме месец, ще е равен на тридесет дни. Луната петнадесет дни расте и петнадесет дни намалява и за трийсет дни изминава пълния си цикъл. Ние определяме месеците според луната, затова казваме, че месецът има трийсет дни. Ако го определяхме по Венера или по менструалния женски цикъл, щеше да има двайсет и осем дни. Месецът може да бъде разделен и на седмици по седем дни. И когато подобно деление се фиксира в ума, другите неща ще последват автоматично. Ето какво имам предвид, казвайки, че всичко си има своя логика. Ако имате седемдневна седмица можете да намерите много други модели на седем и седем ще стане съществена, логична цифра. А тя не е такава. Тя е само игра на въображението.

С всичко това може да се играе и да се намерят много съвпадения. Светът е толкова огромен и безкраен, всяка минута се случват толкова много неща, че съвпаденията са неизбежни. Те се сумират и ти си създаваш толкова дълъг списък, че започваш да му вярваш. И започваш да си мислиш: "Защо винаги седем? В това сигурно има някаква тайна." А цялата тайна е в това, че умът ти вижда съвпаденията и се опитва да ги интерпретира логически.

Гурджиев твърди, че човекът е храна за луната. И го доказва съвсем логично. Така демонстрира глупостта на логиката. В живота всичко може да бъде използвано за нещо, затова Гурджиев измисля идеята, че човекът също е храна на нещо. И тогава възниква логичният въпрос: "За кого е храна човекът?" Не може да е за слънцето, тъй като то самото храни всичко живо. Тогава човекът би се оказал с един ранг по-нисш от другите видове. А това не може да е така, защото, според собственото му мнение, човекът е най-висшето животно. Затова той не може да е храна за слънцето.

Луната наистина си взаимодейства много фино с човека, но не в смисъла, който сочи Гурджиев. Тя има отношение към женския менструален цикъл. Влияе върху приливите и отливите на моретата. Много хора полудяват при пълнолуние. Думата лунатик поизлиза от думата "луна".

Луната винаги е хипнотизирала ума на човека. Гурджиев казва: "Очевидно, човекът е храна за луната, защото изяденият лесно може да бъде хипнотизиран от този, който го изяде." Змията в началото хипнотизира жертвата си и тя се парализира и може лесно да бъде изядена. Това второ съвпадение е използвано от Гурджиев. Луната омагьосва поетите, лунатиците, естетите, мислителите. Явно това не е случайно. Човекът трябва да е и храна. С подобна идея може да се играе до безкрайност. В богатото въображение на Гурджиев всичко се подрежда в логически модели. Гурджиев е гениален и умее така да представи явленията, че те изглеждат логични, рационални и значими, колкото и да са абсурдни. Той постулира идеята, а после въображението му намира много връзки и доказателства за верността ѝ. Всеки създател на система използва логиката за изкривяване, за да докаже гледната си точка. Всеки! Тези, които искат да са в истината, не могат да създават системи. Например, аз никога не бих могъл да създам системи, защото за мен самият опит да бъдат създадени, е невярна стъпка. Това, което говоря, е винаги фрагментарно, незавършено. В него има много интервали, през които не може да се прокарат мостове. С мен ви се налага да прескачате от една точка на друга. Да се създаде система е лесно, защото всички интервали могат да бъдат запълнени от въображението. Тогава всичко става много точно, чисто, логично. Но колкото по-логично става то, толкова по-далеч отива от екзистенциалния източник.

Колкото повече знаеш, толкова по-дълбоко чувстваш, че има интервали, които не е възможно да се запълнят. Съществуването никога не е последователно. Системата по необходимост е последователна, битието - никога. И никаква система не може да го обясни. Когато човекът създал системи за обяснение на битието (в Индия, Гърция, Китай), той създавал игри. Ако се приеме за правилна първата крачка, тогава цялата система функционира отлично; но ако първата крачка не се приеме, цялата постройка рухва. Целият този строеж е упражнение по въображение. Това е прекрасно. Поетично е. Но щом системата започне да настоява, че нейната версия за битието е абсолютна истина, тя се превръща в разрушително насилие. Всички тези системи, обясняващи истината, са само поезия. Прекрасна поезия и нищо повече. Много интервали са запълнени с въображение.

Гурджиев сочи някои фрагменти от истината, но тъй като върху един или два фрагмента не можеш дастроиш теория, той събира много фрагменти, а след това се опитва да подреди тези късчета в стройна система. И тогава започва да запълва интервалите. Но колкото повече те се запълват, толкова повече се губи реалността. И, в края на краищата, цялата система се събаря от запълнените интервали.

Този, който е очарован от личността на учителя, може да не забележи интервалите в неговото учение, докато в същото време други ще видят само интервалите и нито един фрагмент истина. За своите последователи Буда си е Буда (просветлен), а другите изпитват недоумение, защото виждат само интервалите. Ако се съберат заедно всичките интервали, ще е погубващо, но ако се съберат заедно всички фрагменти истина, това може да послужи за основа на твоята трансформация.

Истината винаги е фрагментарна. Тя е толкова безпределна, че не може да се обхване с нашия ограничен ум. Ако поискаш да обхванеш цялото, ще ни се наложи да се разделиш с ума, да го трансцендираш. Ако създадеш система, няма да загубиш ума си, защото той ще запълни всичките интервали. Системата ще стане стройна. Тя ще впечатлява с яснотата и разумността си, но нищо повече. За да се преобразиш, трябва нещо по-голямо: сила и енергия. И тази сила идва само чрез фрагментарни проблясъци.

Разумът поражда множество системи и методи. Той мисли: "Ако оставя живота, който вода, ще намеря нещо по-дълбоко." Това е абсурдно. Но умът непрестанно мисли, че някъде в Тибет, някъде на Меру Прават или някъде другаде е "истинското". В сърцето се поражда тревога: как да попадна там? Как да вляза в контакт с учителите, работещи там? Умът никога не е тук. А хората се привличат от теории: "Там, на планината Меру, в този момент става нещо истинско! Тръгвай, иди там, установи контакт с учителите и ще се преобразиш!"

Не ставайте жертва на подобни мисли! Даже и да са обосновани, не се увеличай от тях. Възможно е това, което някой ти разказва, да е истина, но причината на увлечението ти е погрешна. Истинското е тук и сега, то е с теб в момента. Просто работи над себе си. Дори и да посетиш всичките планини Меру, на теб все едно пак ще ти се наложи да се върнеш към себе си. В крайна сметка, откриваш, че и планината Меру и Тибет са тук: "Тук, вътре в мен. А аз навсякъде пребродих..."

Колкото е по-рационална системата, толкова по-бързо се разпада тя и трябва да се въведе нещо ирацио-нално. Но щом въведеш ирационален елемент, умът не издържа и започва да се пропуква. Затова не се безпокойте за системите. Просто скочете в тук и сега.

6

Психология на сънищата

Въпрос:

Обяснете какво наричате сънища

Ние имаме седем тела: физическо, етерно, астрално, ментално, духовно, космическо и нирванично.

Всяко тяло има свой тип сънища. Физическото тяло в западната психология е известно като съзнание, етерното - като подсъзнание, а астралното - като колективното неосъзнато.

Физическото тяло ражда свои сънища. Ако ви е разстроен стомахът, сънувате определен тип сънища. Ако имате температура - друг тип. Едно нещо няма съмнение: всеки сън е причинен от някакъв дискомфорт.

Физическото неразположение и дискомфорт раждат свой особен свят от сънища, затова физическият сън може да бъде стимулиран отвън. Вие спите. Ако ви сложат мокър чаршаф на краката, може да сънувате, че газите в река. Ако ви сложат възглавница на гърдите, може да ви се присъни, че някой е седнал върху вас, или че е паднал камък на гърдите ви. Това са сънищата, които идват чрез физическото тяло.

Етерното (второто) тяло също има свои сънища. Тези етерни сънища са объркали западните психолози. Фройд приема етерните сънища за проява на потиснати желания. Наистина съществуват сънища, предизвикани от потиснати желания, но те се отнасят към първото, физическото тяло. Ако сте потискали физическите си желания, например, когато сте гладували, много е възможно да сънувате, че закусвате. Ако сте потискали сексуалните си желания, възможно е да имате сексуални фантазии на сън. Но тези сънища се отнасят към физическото тяло. И оттук идва голямото объркване.

Етерното тяло по време на сън може да пътува. То може да напуска тялото ви. Ако си го спомните, струва ви се, че е сън, но не е сън в смисъла, в който разбираме сънищата на физическото тяло. Етерното тяло може да ви напуска, когато спите. Вашето физическо тяло е тук, а етерното тяло излиза и пътешества в пространството. За него няма ограничения в пространството или разстояния. Тези, които не разбират това, не признават съществуването на етерното тяло, обясняват го като сфера на подсъзнанието. Разделят човешкия ум на съзнание и подсъзнание. Тогава наричат физиологичните сънища съзнание, а етерните - подсъзнание. А те не са подсъзнателни. Те са така съзнателни, както и физиологичните сънища, просто са на друго ниво. Ако започнете да осъзнавате етерното си тяло, сънищата от тази сфера ще станат осъзнати.

Подобно на физиологичните, етерните сънища също могат да бъдат стимулирани отвън. Един от методите за предизвикване на етерни видения и сънища е мантрата. Определена

мантра или определена нади (слово, звучащо периодично в етерния център) могат да предизвикат етерни сънища. Има много начини. Звукът е един от тях.

Суфиите използват аромати за създаване на етерни видения. Самият Мохамед много обичал благоуханията. Определен аромат поражда определен сън.

Може да се използва и цвят. Летбистер веднъж имал етерно видение на синева - син цвят, но с определен оттенък. Започнал да търси този особен син цвят по пазарите из света. След неколкогодишно дирене намерил някъде в Италия кадифе в този цвят. С помощта на това кадифе предизвиквал етерни сънища и у други хора.

Когато се потопите дълбоко в медитация и виждате цветове, усещате аромати, чувате звуци и музика, непознати дотогава, това също са сънища, сънища на етерното тяло. Към тях се отнасят и тъй наречените духовни видения - те също са етерни сънища. Учителите, явяващи се на своите ученици, не са нищо друго, освен етерно пътешествие, етерни сънища. Но тъй като сме изследвали ума си на едно ниво от битието - физиологичното - то такива сънища се обясняват или на езика на физиологията или се отхвърлят и отричат, или се отнасят към подсъзнанието. Когато казваме, че нещо е част от подсъзнанието, ние просто признаваме, че нищо не знаем за него. Това е технически трик. Няма нищо подсъзнателно, просто това, което е осъзнато на по-дълбоко ниво, е неосъзнато на предхождащото го ниво. Затова за физическото тяло етерното е подсъзнание; за етерното - астралното тяло е подсъзнание; за астралното менталното е подсъзнание. "Съзнание" е всичко, което познаваме, "подсъзнание" - онова, което още не познаваме, неизследваното.

Има и астрални сънища. Чрез тях влизате в своите предишни прераждания. Това е третото измерение на сънищата ви. Понякога етерният или астралният сън може да бъде част от обикновения сън. Тогава сънят ви става объркан и нищо не разбирате от него. Тъй като седемте тела съществуват едновременно, понякога нещо от една сфера може да проникне в друга. Затова понякога даже в обикновените сънища се съдържат фрагменти от етерен или астрален сън.

В първото, физическото тяло, не можете да пътешествате нито във времето, нито в пространството. Ограничени сте от физическото състояние и от своето конкретно време - например - десет часа вечерта. Физическото ви тяло може да сънува в това определено време и пространство, но не и извън неговите предели.

В етерното тяло можете да пътешествате в пространството, но не и във времето. Можете да се отправите където поискате, но часът, все едно, ще бъде десет часа вечерта.

В астралната сфера, в третото тяло, може да се пътешества и в пространството и във времето. Астралното тяло може да пресича бариерата на времето, но само по посока към миналото, не и към бъдещето. Астралният ум може да проникне в безкрайната верига на миналото - от амебата до човека.

В юнгианската психология астралният ум е наречен колективно безсъзнателно. Това е вашата индивидуална история на преражданията. Понякога тя прониква в обикновените сънища, но предимно в патологични състояния, а не когато сте здрави. При хората с психични разстройства първите три тела губят обикновените си различия едно от друго. Психично болният може да сънува предишните си животи, но никой не му вярва. И той самият не си вярва и смята, че това е просто сън.

При него вече не е сънуване на физическо ниво, а на астрално. Астралните сънища имат голямо значение и смисъл. Но третото тяло може да вижда само миналото, не и бъдещето.

Четвъртото тяло е менталното. То може да пътува и в миналото и в бъдещето. В критични ситуации дори обикновен човек може да погледне в бъдещето. Ако умира близък човек, това може да бъде предадено и чрез обикновен сън. Тъй като не познавате другите нива на сънуване, не познавате другите възможности, съобщението може да проникне в обикновения

ви сън. Но подобен сън няма да е ясен за вас, защото ще му се е наложило да преодолее много бариери преди да стане част от обикновения ви сън. Всяка бариера премахва по нещо, променя нещо. Всяко тяло има собствена символика и всеки път, преминавайки от тяло в тяло, сънят се превежда в символите на даденото тяло. Ето защо всичко се обърква.

Ако сънувате непосредствено в четвъртото си тяло, а не чрез другите тела, тогава имате възможност да проникнете в бъдещето. Но само в собственото си бъдеще. Това все още е индивидуално ниво, не можете да проникнете в бъдещето на друг човек.

За четвъртото тяло и миналото и бъдещето са толкова реални, колкото и настоящето. Минало, бъдеще и настояще става едно. Всичко се превръща в сега: сега се връщаш назад, сега се движиш напред. Вече няма минало и бъдеще, но все още има време. Времето, дори и като "настояще", пак си остава като течение на времето. Все още ви се налага да фокусирате ума си. Можете да видите миналото, но за целта трябва да фокусирате ума си в тази посока. Просто сякаш временно изключвате настоящето и бъдещето. Когато се съсредоточите върху бъдещето, изчезват настоящето и миналото. Можете да видите и настоящето, и миналото, и бъдещето, но поотделно, не като едно. И можете да сънувате само своите собствени индивидуални сънища, сънища, принадлежащи ви като на отделна личност.

Петото тяло, духовното, излиза извън пределите на индивидуалното ви време. Сега сте във вечността. Сънят ви не се отнася само до самите вас, а обхваща цялото съзнание. Вие вече знаете цялото минало на всичко съществуващо, но не знаете бъдещето.

Чрез петото тяло са се появили всички митове за сътворението. Те навсякъде са еднакви. Различни са символите, малко се различават историите, но независимо дали са християнски, индийски, юдейски или египетски, всички митове за сътворението - как е създаден светът, как е възникнал - са сходни и имат обща основа. Например, в целия свят съществуват митове за великия потоп. Исторически сведения за това явление не са запазени, но митове има. Те са дело до петото, духовното тяло. Петото тяло може да ги вижда насън.

Колкото по-дълбоко прониквате навътре, толкова повече сънят се доближава до реалността. Физиологичните сънища не са много реални, макар че имат известна доза реалност. Етерните сънища се доближават повече до действителността, астралните са по-близо, менталните - още по-близо, и накрая, в петото тяло, в сънищата си откривате истинската реалност. Те са начин за опознаване на реалността. Това не може да се нарече точно сънуване, но в някаква степен е сън, защото реалността не присъства обективно. Тя има обективност, но се проявява като субективно преживяване.

Двама души, реализирали петото си тяло, могат едновременно да сънуват еднакви сънища, което дотогава е невъзможно. Обикновено не може да се сънуват общи сънища, но от петото тяло нататък един и същи сън може да бъде сънуван едновременно от много хора. Ето защо тези сънища, в известен смисъл, са обективни. Можем да ги сравняваме. Именно по такъв начин много хора, сънувайки в петото тяло, са научавали едни и същи митове. Тези митове не са измислени от отделни личности. Те са създадени от цели школи чрез съвместен труд и в рамките на определени традиции.

И тъй, петият вид сънища е доста по-реален от предшестващите четири, които, в известен смисъл, са нереални, тъй като са индивидуални. Никой друг не може да сподели твоето преживяване. Невъзможно е да се провери неговата достоверност - може да е само твоя фантазия. Фантазията е една ваша проекция; сънищата са нещо несъществуващо, което само вие сте видели. Когато навлизате навътре в себе си, сънищата стават все по-малко илюзорни и фантастични, и все по-обективни, по-реални и по-истински.

Всички богословски понятия са създадени от петото тяло. Те могат да се различават в езика, терминологията, концепциите си, но в основата си са еднакви. Това са сънища, сънувани от петото тяло.

В шестото, космическото тяло, преминават границите на съзнанието, подсъзнанието, материята и разума. Всички различия изчезват. Шестото тяло сънува космоса. Вие прекрачвате прага на съзнанието и подсъзнателният свят става осъзнат. Вече всичко е живо и съзнаващо. Даже това, което наричаме материя, става като част от съзнанието.

В шестото тяло са реализирани космическите митове. Вие сте трансцендентирали индивидуалното, транс-цендентирали сте съзнателното, трансцендентирали сте пространството и времето, но все още остава езикът. Той сочи нещо, той нещо обозначава. Теориите за Брахмана, майя, за единството и безкрайността - всички те са реализирани в шестото тяло. Тези, които са сънували сънища в космическото измерение, са били създателите на великите системи, на великите религии.

Чрез шестия тип ум сънищата се явяват като проекции от битието, а не от небитието; обличат се в термини на позитивното съществуване, а не на несъществуването. Но при тях се наблюдава привързаност към съществуването и страх от небитието. Материята и съзнанието са станали единни, но не и битието и небитието. Съществуването и несъществуването все още са разделени. Това е последната бариера.

Седмото тяло, нирваничното, преминава границите на позитивното и прави скок в нищото. То има свои сънища: за небитието, за нищото, за пустотата. "Да" е останало далеч назад, даже "не" сега е престанало да бъде "не"; нищото не е нищо. Напротив, това нищо е станало повече от безкрайно. Позитивното трябва да има граници, то не може да бъде вечно. Само отрицателното е без граници.

Седмото тяло има свои сънища. Но в тях няма нито форми, нито символи. Има само безформеност. Няма звук, има само беззвучие - само абсолютно безмълвие. Сънищата на безмълвието са всеобхватни и безкрайни.

Ето това са седемте тела. Всяко сънува свои сънища. Но седемте измерения на сънища могат да станат пречка за опознаването на седемте типа реалност. Физическото ви тяло умее да различава реалността и съня. Когато се храните, това е реалност, а когато сънувате, че се храните, това не е реалност. Сънят става заместител на истинската храна. Физическото тяло има своя реалност и свои сънища. Това са два различни начина на функциониране на физиологията, които много се различават един от друг.

Колкото сте по-близо до центъра, колкото в по-високо тяло се оказвате, толкова по-близо са сън и реалност. Както радиусите на окръжността се сближават, доближавайки центъра ѝ, и се отдалечават, отивайки към периферията, така и сънищата и реалността са по-близо един до друг, когато сте по-близо до центъра си, и се отдалечават при движение към периферията. При физическото тяло сънищата и реалността са разделени от голямо разстояние. Тези сънища са чиста фантазия.

Това разделение не е толкова голямо в етерното тяло. Реалността и сънищата се доближават и вече е трудно да се различат едно от друго. Но все пак има различия. Ако етерното ви пътешествие е било реално, то ще се появи, докато бодърствате. Ако е било сън, то ще се случи когато спите. За да се различат, човек трябва да е пробуден в етерното си тяло.

Има начини да си осъзнат в етерното тяло. Всички методи за вътрешно въздействие, като например джапа медитация (повтаряне на мантри), ви отделят от външния свят. Ако заспите, постоянното повтаряне на мантрите предизвиква у вас хипнотичен сън. Тогава ще сънувате. Но ако съумеете постоянно да осъзнавате своята джапа, тя няма да ви окаже хипнотично влияние и тогава ще опознаете реалността на етерното тяло.

В третото, астралното тяло, е още по-трудно да се усети разликата между сънищата и реалността, тъй като те още повече се доближават. Ако познаете истинското астрално тяло, а не само астралните сънища, вие ще преодолеете страха от смъртта и от този момент ще познаете безсмъртието. Но ако това е само астрален сън, а не реалност, ще се парализирате

от страх от смъртта. Страхът от смъртта - това е моментът на различаването, пробният камък.

Този, който вярва в безсмъртието на душата и го повтаря безкрайно, докато не се убеди, не е в състояние да различи реалността на астралното тяло и астралния сън. Не е нужно да се вярва в безсмъртието; това трябва да се знае. Но преди да го узнае, човек трябва да мине през съмненията и неувереността. Само тогава можеш да се убедиш действително дали знаеш или просто си го измислил. Ако вярвате в безсмъртието на душата, тази вяра може да проникне в астралния ви ум. Тогава ще сънувате, но то ще е само сънуване, нищо повече. Ако имате не вяра, а жажда да намерите и узнаете истината, без да знаете какво търсите и какво ще намерите, когато нямате предварителна представа, ако просто търсите в пустотата, тогава ще откриете разликата. Тези, които вярват в безсмъртието на душата и в миналите животи, които приемат всичко това на доверие, просто сънуват астрални сънища, но не познават реалността.

В четвъртото, менталното тяло, сънищата и реалността стават съседи. Те толкова си приличат, че вероятността да приемеш едното за другото е много голяма. Менталното тяло сънува сънища, сходни с реалността. Има начини за предизвикване на такива сънища. Чрез практикуване на йога, тантра и други методи, чрез гладуване, усамотение и тъмнина, се създават сънища от четвъртия тип - ментални сънища. И те изглеждат по-реални от околния свят.

В четвъртото тяло умът достига върховете на творчеството - не му пречи нищо обективно и материално. Той има пълна свобода за творчество. Поетите, художниците - те всички живеят в четвъртия тип сънища. Този, който сънува в четвъртата област, може да стане велик художник. Но не и знаещ.

В четвъртото тяло трябва да се осъзнава всичко, създадено от ума. Не трябва да се проектира нищо; иначе то ще се осъществи. Не трябва да се желае нищо, иначе е много възможно желанието да се осъществи. Не само вътре, но и вън желанията могат да се изпълнят. В четвъртото тяло умът е много силен и кристално чист, защото то, четвъртото тяло, е последното му убежище. По-нататък започва не-умът.

Четвъртото тяло е първоизточник на ума, затова може да сътвори всичко, което човек желае. Трябва постоянно да си бдителен, да нямаш никакви желания, фантазии, образи, нито на Бог, нито на Учител. Иначе ще ги създадеш от самия себе си. Ти ще си техен творец! Да ги видиш е такова блаженство, че често не можеш да устоиш на желанието да ги създаваш. Това е последното препятствие за садхака, за търсещия. Ако го преодолее, няма повече бариери.

Ако в четвъртото тяло само осъзнавате като наблюдател, тогава реално знаете. В противен случай, сънищата продължават. А никаква действителност не може да се сравни с тези сънища. Блаженството им е несравнимо. Затова е нужно да осъзнавате екстаза, щастието и блаженството и постоянно да се пазите да не попаднете в клопката им. Един образ довежда след себе си друг и вие продължавате да спите.

Четвъртият тип сънища може да се преодолее само ако останете наблюдатели на случващото се. Цялата работа е да останеш наблюдател, а не да се отъждествяваш. Отъждествяването е сънят за четвъртото тяло. В четвъртото тяло осъзнаването и наблюдението са пътят към реалното.

В петото, духовното тяло, сънят и реалността стават едно. Всяка двойственост изчезва. Вече не става дума за осъзнаване. Дори и да не осъзнавате, ще осъзнаете неосъзнаването си. Сънят вече е отражение на реалността. Има разлика, но няма разграничение. Ако виждам себе си в огледалото, няма разлика между мен и отражението ми, но има различие. Аз съм истински, а то не е.

Петият ум, ако е усвоил различни понятия, може да добие илюзията, че опознава себе си,

само защото се вижда в огледалото. Той ще опознае себе си, но не такъв, какъвто е, а само като отражение. В това е единствената разлика. А тя е по-своему опасна. Опасна е, защото човек може да се задоволи с отражението и да приеме огледалния образ за реален.

За самото пето тяло това не представлява голяма опасност, но за шестото тяло е опасно. Ако сте се виждали само в огледало, няма да успеете да преминете границата, разделяща петото от шестото тяло. Тази граница не може да бъде премината през огледало. Мнозина са достигнали на петото тяло. Тези, които твърдят, че съществува безкрайност на душите и всяка душа има своя индивидуалност, са хора, задържали се на петото тяло. Опознали са себе си не непосредствено, а чрез посредничеството на огледалото.

Откъде е дошло това огледало? То възниква от култивиране на понятието: "Аз съм душа - вечна и безсмъртна. Стоя над пределите на смъртта и над пределите на живота." Да си представиш себе си като душа, без да познаваш нещата, значи всъщност да създадеш огледало. Тогава няма да се опознаеш, какъвто си, а само отразен в собствените си понятия. Единствената разлика е, че ако знанието идва чрез огледалото, то е сън; а ако идва пряко, непосредствено, без всякакви огледала, тогава е истинско. Това е единствената, но много важна разлика - не по отношение на вече преминатите тела, а по отношение на тези, които предстои да бъдат преминати.

Как може да се осъзнае сънуваш ли в петото тяло или живееш в реалността? Пътят е един: да изоставиш всички писания, да се разделиш с цялата философия. Вече не ти трябва никакъв гуру, защото той ще се превърне в огледало. От този момент си свършено сам. Не ти трябва водач, защото водачът ще се превърне в огледало.

От този момент следва пълно и свършено уединение. Не самота, а уединение. Самотният човек винаги съпоставя себе си с другите. Уединението означава да си насаме със себе си. Аз съм самотен, когато има връзки между мен и другите, уединението е аз съм.

Нужно да си уединен във всички измерения: думи, понятия, теории, философии, доктрини; учители; писания; християнство и индуизъм; Буда, Христос, Кришна, Махавира. Необходимо е да оставаш в уединение; иначе всичко може да се превърне в огледало. Много ценно, но много опасно.

Ако сте абсолютно насаме със себе си, няма нищо, в което да се отразявате. Затова ключът към петото тяло е медитацията. Чрез нея намирате свършено уединение, ставате свободни от всякакъв умствен процес. Това означава да си без ум. Ако има някакъв ум, той се превръща в огледало и вие се отразявате в него. Сега трябва да си с не-ум - без мисли, без представи.

В шестото, космическото тяло, няма огледала. Присъства космическото. Личността изчезва. Няма я, няма сънуващ. Но сънищата могат да съществуват и без сънуващ. А когато има сън и няма сънуващ, този сън изглежда истинска реалност. Няма ум, няма кой да мисли, затова това, което знаем, е действително известно. То става наше знание. Появяват се митове за творението. Вас ви няма, но нещо е преплувало покрай вас. Няма кой да оценява, да сънува.

Но умът, който отсъства, все пак съществува на някакво ниво. Унищоженият ум още съществува, но не като индивидуалност, а като космическо цяло. Вас ви няма, но има Брахма. Ето защо казват, че целият свят е сънят на Брахма. Целият този свят е сън, майя. Не сън на някакъв индивид, а сън на цялото. Вас ви няма, но цялото сънува.

Единствената разлика е в това дали сънят е позитивен или не е. Ако е позитивен, значи е сън, защото във висшия смисъл съществува само негативното. Когато всичко е станало част от безформеното, когато всичко се е върнало в първоизвора, тогава всичко Е и в същото време не е. Позитивното е единственото, което е останало, но и то трябва да се прескочи.

И тъй, ако в шестото тяло позитивното е изгубено, вие прониквате в седмото. Реалността на шестото е врата към седмото. Ако не е останало нищо позитивно, дори мит или образ,

сънищата се прекратяват. Тогава има само това, което Е. Вече не съществува нищо друго, освен това, което Е. Няма предмети, но има източник. Няма дърво, но има семе.

Тези, които знаят, наричат този тип ум самадхи със семе - сабиджи самадхи. Всичко е изчезнало; всичко се е върнало в първоизточника, в космическото семе. Няма дърво, но има семе. И то все още може да сътвори сънища, затова дори семето трябва да бъде унищожено.

В седмото тяло няма нито сън, нито реалност. Да се види нещо реално може само докато са възможни сънищата. Щом няма възможност за сънища, не съществува нито реалното, нито илюзорното. И тъй, седмото тяло е центърът. Тук сънят и реалността са станали едно. Между тях няма разлика. Или сънувате нищото, или познавате нищото, но нищото си остава едно и също.

Ако ви виждам насън, това е илюзия. Ако ви виждам наяве, е реалност. Но дали виждам насън вашето отсъствие или го виждам наяве - то е едно и също. Ако сънувате отсъствието на нещо, сънят прилича на самото отсъствие. Разлика е само в термините на нещо позитивно. Затова до шестото тяло съществува разлика. В седмото тяло остава само нищото. Отсъства дори семето. Това е нирбиджи самадхи, самадхи без семе. Сънищата стават вече невъзможни.

И тъй, има седем типа сънища и седем типа реалности. Те се проникват взаимно и това поражда голямо объркване. Но ако си изясните разликата между тях, това много ще ви помогне. Психологията все още знае съвсем малко за сънищата. Това, което е известно, се отнася до физическото и отчасти до етерното тяло. Но и етерното се тълкува като физическо.

Юнг е проникнал малко по-дълбоко от Фройд, но неговият анализ възприема човешкия ум като митологичен, религиозен. Но съдържа зърно. Ако на западната психология ѝ е писано да се развива, то ще стане чрез Юнг, не чрез Фройд. Фройд е пионер, но всеки пионер става препятствие за по-нататъшен прогрес, ако привързаността към него премине във фанатизъм. Независимо, че Фройд вече е остарял, западната философия все още е обсебена от неговите идеи. Време е Фройд да мине в историята, а психологията да продължи нататък.

В Америка се опитват да изучават сънищата чрез лабораторни методи. Има много лаборатории, но използваните методи се отнасят само до физиологията. Необходимо е да се обърнат към йога, тантра и другите езо-терични методи, ако искат да опознаят света на сънищата. Всеки тип сънища има свой паралелен тип реалност - ако не бъде опозната цялата майя, целият свят на илюзии, не е възможно да се опознае реалността. Само чрез илюзорното може да се опознае реалността.

Моля ви, не приемайте всичко, което ви наговорих тук, като теория, като система. Просто го приеете като отправна точка и започнете да сънувате осъзнато. Само когато бъдете осъзнати в сънищата си, ще успеете да опознаете реалността.

Ние не осъзнаваме дори собственото си физическо тяло. Не го усещаме. Само когато някоя негова част заболяе, започваме да го осъзнаваме. Нужно е да осъзнаем тялото си в състояние на здраве. Осъзнаването на тялото при болест е извънредна мярка. Това е естествен заложен в нас процес. Умът ви трябва да узнае, че някаква част от тялото не е в ред и е нужно да положи грижи за нея. И щом оздравеем, отново забравяме тялото си.

Трябва да осъзнаете проявите на тялото - как работи, какви фини усещания има, неговата музика и неговото мълчание. Понякога тялото ви мълчи, понякога шуми, понякога е релаксирано. Във всяко състояние усещанията са различни и е жалко, че не осъзнаваме това. Когато лягате да спите в тялото стават фини промени. Когато се събуждате сутрин отново настъпват промени. Нужно е те да се усетят.

Когато сутрин искате да отворите очи, не го правете незабавно. Като усетите, че сънят е преминал, осъзнайте тялото си. Не отваряйте очи веднага. Усетете какво става с вас. Вътре във вас стават големи промени. Сънят ви напуска и го сменя будуването. Виждали сте как

изгрява слънцето, но не сте виждали как изгрява тялото ви. То е по своему прекрасно. Тялото има утро, има и вечер. Това се нарича сандхя - момент на трансформация, момент на промяна.

При заспиване мълчаливо наблюдавайте какво става. Ето, идва сънят. Осъзнавайте го! Само тогава ще съумееете да осъзнаете физическото си тяло. И щом осъзнаете физическото си тяло, ще разберете какво е физиологичен сън. Тогава сутринта ще успеете да си спомните кой сън е бил физиологичен и кой не. Когато опознаете своите вътрешни чувства, вътрешните си потребности, вътрешните ритми на тялото си, ще съумееете да разберете езика на сънищата си, в които те се отразяват.

Хората не разбират езика на собственото си тяло. А тялото притежава своя мъдрост. То има хилядолетен опит. В тялото е затворен опитът на баща ви и майка ви, на техните родители, и тъй нататък, в течение на много векове, през които семето на тялото се е развило, докато стане това, което е сега. Тялото има свой език. Затова преди всичко трябва да се разбере езикът на тялото. Само когато го разберете, ще разберете какво представляват физиологичните сънища. И тогава, на сутринта, ще можете да различите физиологичните сънища от другите.

Тогава ще ви се отвори нова възможност - да осъзнаете етерното си тяло. Само тогава, не преди това. Ще станете по-фини. Ще сте в състояние да усещате звуци, аромати и оттенъци на по-fino ниво. Тогава, когато вървите, ще знаете, че върви физическото тяло, а не етерното. Тази разлика ще ви бъде пределно ясна. Когато се храните - яде физическото, а не етерното. Съществува етерна жажда, етерен глад, етерни стремежи, но те могат да се разпознаят само след като напълно се опознае физическото тяло. Така постепенно ще бъдат опознати всичките тела.

Сънищата са едни от най-великите явления. Те все още са скрити, неразгадани, неопознати. Те са част от тайното знание. Но сега е дошло време, когато всичко тайно трябва да стане явно. Всичко, което е било скрито досега, не трябва повече да остане скрито, защото това е опасно.

В миналото е било необходимо някои неща да остават в тайна, тъй като знанието, попаднало в ръцете на невежите, може да бъде опасно. Така се получава сега с научното знание на Запад. Учените осъзнаха тази криза и искат да създадат тайни науки. Ядреното оръжие не трябваше да се дава в ръцете на политиците. Следващите открития трябва да останат неизвестни. Ще се наложи да изчакаме времето, когато човекът ще порасне до състояние да му бъде открито цялото знание, без всякакви опасения.

На Изток са известни много неща в областта на духовното. Но ако те попаднат в ръцете на невежи хора, това ще причини безброй вреди, затова ключът е бил скрит. Знанието станало тайно, езотерично и много внимателно се предавало от човек на човек. Но сега, поради прогреса на науката, дойде време то да се открие. Ако духовните, езотерични истини, останат неизвестни, науката ще стане опасна. Те трябва да станат явни, за да върви духовното знание в крак с научното.

Сънят е една от най-важните езотерични сфери. Аз ви разказах нещо за нея, за да можете да започнете да осъзнавате, но не съм ви казал всичко. Не е нужно и няма да ви е от полза. Оставих ви празноти. Ако се задълбочите в казаното, всички празноти автоматично ще се запълнят. Аз ви дадох само външните очертания. Това не е достатъчно, за да построите теория, но е напълно достатъчно, за да можете да започнете.

Трансценденция на седемте тела

Въпрос:

Вие казахте, че имаме седем тела: етерно, ментално и т.н. Понякога е трудно да се съвместят индийските слова с термините на западната психология. На Запад няма такава теория, как да преведем тези различни тела на наш език? Духовното се разбира, но етерното? Астралното?

Думите могат да се преведат, като се обърнете към източници, в които не сте търсили. Юнг е много по-добър от Фройд в навлизане отвъд рамките на повърхностното съзнание, но и той е само начинаещ. Затова може да научите повече от антропософията на Щайнер, от теософските съчинения "Тайната доктрина" и "Разбулената Изида" на мадам Блаватска, от работите на Ани Безант, Летбитер и полковник Олкът. Известна представа може да добиете от доктрините на розенкройцерите. Западна е и великата традиция на магията и алхимията на Хермес Трисмегист, както и тайните писма на есеите - братство на херметици, иницирило Христос. От по-съвременните - Гурджиев и Успенски също могат да бъдат полезни.

Това, което ви говорих, се опитах да го изложа с вашата терминология. Употребих само една дума, която не е от западната терминология - нирванично тяло. Останалите шест термини - физическо, етерно, астрал-но, ментално, духовно и космическо, нямат индийски произход. Те принадлежат на Запада. На Запад никога не са споменавали за седмото тяло, не защото там не е имало хора, които са го познавали, а защото седмото не се поддава на описание.

Ако тези термини са сложни за вас, наричайте ги просто "първо тяло", "второ", "трето" и т.н. Описвайте ги без термини. Самото описание е достатъчно, терминологията не е съществена.

Към тези седем тела може да се подходи от различни страни. За сънищата може да се използват термините на Фройд, Юнг, Адлер. Това, което те наричат съзнание, всъщност е първото тяло. Подсъзнанието е второто, не съм точно казано, но достатъчно близко. Това, което те наричат колективно неосъзнато (безсъзнателно), е третото тяло, но пак не е точно, а само приблизително.

Ако няма общи термини, може да се създадат нови. Дори е по-добре, защото новите термини не носят стари, странични нюанси в значението си. Когато се употребява нов термин, той става по-значим, тъй като не носи предишните асоциации и се усвоява по-дълбоко. Затова без страх създавайте нови слова.

Етерното тяло е свързано с небето и пространството. Астралното е най-малкото, сукшма, последното, атомът, след който изчезва материята.

Менталното не е трудно да се обясни, духовното - също. Космическото също не представлява трудност.

После стигаме до седмото, нирваничното. Нирвана означава пълно прекратяване, абсолютна пустота. Не съществува даже семето, всичко е изчезнало. В превод означава "угасване на ламъка". Пламъкът е угаснал. Светлината я няма. Не си задаваме въпроса, къде е отишла. Тя просто е престанала да бъде.

Нирвана означава пламък, който е угаснал. Няма го никъде или е навсякъде. Няма определено място на съществуване, няма определено време или момент на съществуване. Нирвана е самото пространство, самото време. Може да е битие или небитие, няма значение. Тя е навсякъде, затова може да се използва и едната и другата дума. Ако е някъде, не може да бъде навсякъде, ако е навсякъде, не може да бъде някъде, затова никъде и навсякъде означават едно й също. За седмото тяло се налага да се ползва думата нирванично тяло, защото няма по-подходящо слово.

Сами по себе си думите са без значение. Само преживяното има значение. Ако сте опознали донякъде някои от тези седем тела, казаното добива смисъл за вас. Има различни методи, които могат да ви помогнат да опознаете всяко от тях.

Започнете от физическото и тогава ще ви се открие всяка следваща крачка. Щом почнете да работите с първото тяло, ще добиете представа за второто. Затова започнете от физическото. Усещайте го, осъзнавайте го във всеки момент. И не само външно. Тялото може да се усеща и отвътре. Аз усещам ръката си такава, каквато я виждам отвън, но имам и вътрешно усещане за нея. Като си затворя очите и не я виждам, остава вътрешното усещане, че там нещо има. Осъзнавайте тялото си не само такова, каквото го виждате отвън. Очите няма да ви заведат вътре. Вътрешното чувство е съвсем друго.

Когато за пръв път усетите тялото си отвътре, ще разберете какво е да си вътре в тялото. Като го виждате само отвън не може да узнаете тайните му, защото познавате само външните му очертания, както го виждат другите. Ако виждам тялото си отвън, аз го познавам такова, каквото го виждат другите, а не каквото е за мен. Вие виждате ръката ми и аз я виждам. Това е нещо обективно. И вие, и аз я познаваме еднакво. Но по този начин ръката не може да се опознае вътрешно. Тя е станала обществена собственост. Познавате я, и аз я познавам.

Само като я видя отвътре, тя ще стане моя, а това не може да се сподели. За вас не е достъпно моето усещане за ръката ми отвътре. Само аз го познавам. Тялото, което познаваме, не е нашето тяло. То е обективно и познато на всички. Лекарят може да го изследва в лабораторията си, но това не е вашето тяло. Само личното знание може да ви води навътре, общодостъпното не може. Ето защо нито физиологията, нито психологията, занимаващи се с наблюдения отвън, не довеждат до опознаване на вътрешните ни тела. Опознато е само физическото тяло.

От това са възникнали много дилеми. Човек се чувства прекрасен отвътре, но ние можем да го принудим да повярва, че е уродлив. Ако всички до един считаме, че е такъв, на него също му се налага да се съгласи с нас. Но никой не се усеща гаден отвътре. Вътрешното усещане е винаги усещане за красота. А външното усещане дори не е чувство. То е просто мода, критерии, натрапени отвън. Човек, прекрасен за едно общество, може да е уродлив за друго; може да бъде красив в един момент на историята, а в друг момент да не е такъв. Но съкровено то ни чувство е винаги усещане за красота и ако нямаше външни критерии, нямаше да съществува и уродливост. Ние носим фиксиран образец за красота. Оттук и делението на красиво и безобразно. Ако всички ослепеем, няма да има уроди. Всички ще са красиви.

Затова първата крачка е да усетим тялото си отвътре. В различните ситуации тялото отвътре се усеща различно. Когато сте влюбени имате едно усещане, когато ненавиждате, вътрешното чувство е съвсем друго. Попитайте Буда, той ще отговори: "Любовта е красота", защото знае вътрешно, че когато обича е прекрасен. Когато възниква ненавист, гняв, завист, вътре у вас се появява нещо, което предизвиква усещането за безобразие. Затова се усещате различни при различни обстоятелства, в различни моменти и състояния на ума.

Усещането за мързел е различно от чувството за активност, съвсем друго е усещането, когато ви се спи. Тези разлики трябва добре да се познават. Само тогава ще успеете да се запознаете с вътрешния живот на тялото си. Тогава ще узнаете вътрешната история и вътрешната география на самия себе си в детството, юношеството, старостта.

Щом човек започне напълно да опознава тялото си отвътре, автоматично в ползрението му се появява второто тяло и той започва да го опознава отвън. По-точно, когато опознаете първото тяло отвътре, започвате да осъзнавате второто отвън.

Оставайки извън първото тяло, не е възможно да опознаете второто, но ако сте вътре в първото, можете да видите външната страна на второто. Всяко тяло има две измерения - външно и вътрешно. Както стената има две страни - една, обърната навън и втора - навътре,

така всяко тяло има две очертания. Опознавайки първото тяло отвътре, започваш да усещаш второто отвън.

Вече си между тях, вътре в първото и отвън на второто. Това второ, етерно тяло, прилича на гъст облак. През него се минава безпрепятствено, но то не е прозрачно и отвън не се вижда какво има в него. Първото тяло е плътно, второто е със същата форма, но не е плътно.

Когато умре първото тяло, второто живее тринадесет дни. То пътешества с вас. След тринадесет дни то също умира. Разтваря се, изчезва. Ако опознаете второто си тяло, докато е живо първото, ще можете да усетите как става това.

Второто тяло може да излиза от първото. Понякога, по време на медитация, това второ тяло се вдига или спуска и ви се струва, че гравитацията не ви действа, че сте напуснали планетата Земя. Но като отворите очи, виждате, че сте на земята и не сте я напускали. Това усещане за реене идва от второто тяло, не от първото. За второто тяло не съществува законът за гравитацията и когато го опознаете, усещате особено чувство на свобода, което е непознато за първото тяло. Вече можете спокойно да напускате тялото си и да се връщате в него.

Това е втората степен на познание на преживяванията на второто тяло. Методът не е сложен. Просто пожелайте да излезете от тялото си и ще се окажете извън него. Самото желание води до осъществяване. Няма нужда от усилия, защото няма сила на притегляне. За първото тяло голяма трудност представлява гравитацията. Ако искам да дойда до вас, ще трябва да преодолея силата на земното притегляне. Ако нея я няма, достатъчно е само да пожелая нещо и то става.

Точно върху етерното тяло се работи при хипнотичните сеанси. Първото тяло не участва в хипнозата, а само второто. Ето как човек с отлично зрение може да ослепее. Ако хипнотизаторът ви каже, че сте ослепели и вие му повярвате, ще загубите зрението си. Въздействал е върху етерното ви тяло, внушението е било насочено натам. Ако сте в дълбок транс, може да се въздейства върху второто ви тяло. Здрав човек може да се парализира, ако му бъде внушено, че е парализиран. Хипнотизаторът не трябва да употребява думи, които предизвикват съмнение. Ако каже: "Струва ми се, че си ослепял", това няма да проработи. Той трябва да бъде абсолютно уверен. Само тогава внушението се осъществява.

Затова просто кажете: "Аз съм извън тялото си". Пожелайте го и ще бъдете извън него.

Обикновено сънят принадлежи на първото тяло. Умореното от дневните грижи първо тяло се отпуска. По време на хипноза второто тяло потъва в сън. Ако то заспи, можете да работите с него.

Когато се разболеете помнете, че седемдесет и пет процента от болестите идват от второто тяло и се разпространяват в първото. Второто е толкова внушаемо, че студентите-медици първокурсници обикновено се разболяват от болестите, които изучават. Появяват им се симптомите на тези болести. Ако се обсъжда главоболието, всеки несъзнателно се потопява в себе си и се пита: "Не ме ли боли главата?" Потъването вътре в себе си влияе върху етерното тяло, предположението се подема, проектира се и поражда главоболие.

Родилните болки идват от второто, не от първото тяло. Чрез хипноза раждането на дете може да стане съвсем безболезнено. Има първобитни общества, в които жените не познават родилните мъки, защото не им е идвало на ум, че съществуват. Но всеки тип цивилизация създава общи представи, които после стават неразделна част от очакванията на всеки човек.

В състояние на хипноза няма болка. Под хипноза може да се правят дори хирургични операции, защото ако се внуши на второто тяло, че няма да боли, човек наистина няма да изпита болка. Лично аз предполагам, че всяка болка, както впрочем и всяко удоволствие, идва от второто тяло и се разпространява в първото. Затова, ако се промени внушението, причиняващо болка, ще започне да се изпитва удоволствие и обратното.

Променете представите си, променете етерния ум, и всичко ще се измени. Бъдете цялостни в желанието си и то ще се изпълни. Единственото, което отличава желанието от волята, е целостността. Когато пожелаете нещо напълно, изцяло, с всички сили на душата си, то се превръща в сила на волята.

Ако сте цялостен в желанието си да излезете извън тялото си, ще успеете. Само тогава ще имате възможност да опознаете второто тяло отвътре. Когато излезете извън физическото си тяло, вече не сте по средата между първото и второто. Вие сте вътре във второто. Първото тяло го няма.

В този момент можете да опознаете второто си тяло отвътре, както преди сте го направили с първото. Ще усетите вътрешната му работа, вътрешния му механизъм, неговия вътрешен живот. Първият опит ще бъде труден, но после ще се научите да пребивавате в двете тела: първото и второто. Вниманието ви ще е съсредоточено в две измерения, в две сфери.

Щом влезете във второто тяло ще се окажете от външната страна на третото, астралното тяло. При ас-тралното не е необходима дори воля. Достатъчно е желанието да сте вътре в него. Вече не е нужна цялостност. Ако искате да влезете, можете да го направите. Астралното тяло е газообразно, подобно на етерното, но е и прозрачно. Щом излезете от второто, ще попаднете в центъра на третото тяло. И няма да сте наясно къде сте, отвън ли, отвътре ли, защото границата е прозрачна. Астралното тяло е с размерите на първите две тела. До петото тяло размерът на всички тела е еднакъв. Съдържанието се променя, но размерите остават същите. Шестото тяло вече има космически размер. А седмото изобщо няма размер, дори космически.

Четвъртото тяло няма никакви граници, между него и третото тяло няма дори прозрачна стена. Има очертание, но няма стена, затова и не е необходим никакъв метод за проникване в него. Който е достигнал третото си тяло, лесно може да влезе в четвъртото.

Но да се излезе от рамките на четвъртото е също толкова трудно, колкото и от първото, тъй като завършва менталното ниво. Петото тяло е духовното тяло.

Петото тяло е духовно. Преди да се достигне, трябва да се преодолее стена, но не такава, каквата е стената между първото и второто. Сега стената е между различните измерения. Започва нов план.

Четири предишни тела принадлежат на едно и също измерение. Разделени са по хоризонталата. Сега вече разделението е по вертикалата. И стената между четвъртото и петото тела е по-висока, отколкото при което и да е от по-нисшите тела, защото нашият поглед по традиция е хоризонтален, а не вертикален. Ние гледаме на една или друга страна, а не нагоре и надолу. Движението от четвъртото към петото тяло е преход от нисш към висш план. Разликата вече не е между външното и вътрешното, а между нисшето и висшето. Не можете да преминете към петото ниво, докато не започнете да гледате нагоре.

Умът винаги гледа надолу. Ето защо системата йога е против ума. Умът тече надолу като вода. Водата никога не е била символ на духовна система, защото самата ѝ природа е да тече надолу. Огънят е символ в много духовни системи. Огънят винаги е устремен нагоре и никога надолу. Затова той е символ на придвижването от четвъртото към петото тяло. Трябва да престанете да гледате надолу и да погледнете нагоре.

Но как да се гледа нагоре? Какъв е начинът? Навярно сте чували, че по време на медитация очите трябва да са насочени към аджна чакра. Очите са фокусирани нагоре, сякаш искате да видите черепа си отвътре. Очите са също символ, символ на виждането. Нашето зрение, способността да виждаме се асоциира с очите, те стават средство за вътрешно виждане. Ако вдигнете очи нагоре, виждането ви също се обръща нагоре.

Раджа йога започва от четвъртото тяло. Само хатха йога започва от първото, другите йоги - от другите тела. Теософията започва от второто, а някои други системи от третото тяло. Тъй

като цивилизацията започва да прогресира след четвъртото тяло, много системи започват от него. Но от него може да се започне само когато предишните три тела са отработени в предишни животи. Тези, които изучават раджа йога по книги или под ръководството на свами и гуру, без да знаят дали са отработили трите си по-нисши тела, непременно ще се разочароват, защото не може да се започва директно от четвърто ниво. Отначало трябва да се преминат първите три. И едва тогава - четвъртото. Четвъртото тяло е последното, от което може да се започва. Има четири вида йога: хатха йога - за първото, мантра йога - за второто, бхакти йога - за третото, раджа йога - за четвъртото тяло. В предишните времена всички трябвало да почват от първото тяло, но днес не е така, защото съществуват много и различни хора - едни са стигнали в предишния си живот до второто тяло, други - до третото и т.н. Но що се отнася до сънищата, непременно трябва да се започва от първото тяло. Само тогава ще узнаете всичките му диапазони и граници.

В четвъртото тяло съзнанието ви трябва да прилича на огън - да се стреми нагоре. Има много начини за проверка. Например, ако умът е насочен към секса, това е като течението на водата надолу, защото сексуалният центърът се намира надолу. .

В четвъртото тяло е нужно погледът да се обърне, нагоре, а не надолу. Ако на съзнанието му предстои да се издига, трябва да се започва от центъра над очите, не по-ниско. Има само един център по-високо от очите, от който може да се тръгне нагоре - аджна. Затова погледът трябва да се концентрира нагоре, в третото око.

В живота постоянно ни се напомня за третото око. В Индия омъжената жена се различава от девойката по червената точка върху третото си око. Девойката трябва да гледа надолу към сексуалния си център, а щом се омъжи, трябва да насочи поглед нагоре. Сексът трябва да се промени от сексуалност към нещо извън нея. За да ѝ се напомня това, жената носи цветния знак тилак на третото око.

Много хора носят на челото си тилак. Различните саяси и поклонници ползват голямо разнообразие от знаци. Използват също и сандалова паста - чандан. Щом очите бъдат обърнати нагоре към третото око, в този център се разгаря силен пламък. Усеща се парене. Отваря се третото око и е необходимо да се охлади. За тази цел в Индия използват сандалова паста, тя притежава характерен аромат, който има отношение към третото тяло и неговата трансценденция. Прохладният аромат на пастата и особеното място на нанасянето ѝ напомнят за третото око, привличат вниманието нагоре.

Ако затворите очи и аз докосна с пръст мястото на третото око, всъщност няма да се докосна до него, но вие ще го усетите. Достатъчно е едно леко докосване без натискане, съвсем леко докосване. Затова сандаловият аромат, нежното допиране и усещането за прохлада е напълно достатъчен, за да се насочи постоянно вниманието ви в третото око.

За да се премине отвъд четвъртото тяло има само една техника, един метод - гледане нагоре. Сиршасана -челната стойка на глава, обърнатата поза на тялото, дава добри резултати, защото очите по принцип гледат надолу. Дори ако стоите на глава, вие пак гледате надолу. Но в тази поза "надолу" е всъщност "нагоре". Течението на енергията надолу е пренасочена възходящо.

Ето защо по време на медитация, без да знаят това, много хора застават в обърнати пози. Започват да правят сиршасана, защото се е променила посоката на потока от енергия. Умът толкова е свикнал енергията да тече надолу, че когато това се промени, той не се чувства добре.

Заставайки на глава хората се успокояват, защото енергията отново тече надолу. Но по отношение на центровете, на чакрите, това е възходящо движение.

Сиршасана е използвана като метод за преход от четвъртото в петото тяло. Главното, което трябва да се запомни, е че трябва да се гледа нагоре. Това може да се постигне чрез тратака

(втречено гледане в определен предмет), концентрация върху слънцето и по много други начини.

Но най-добре е да се прави вътрешно. Просто затворете очи!

Все пак, отначало трябва да се премине през първите четири тела, иначе техниката няма да ви помогне, а само може да ви причини разстройство и психични заболявания, защото се нарушава приспособимостта на цялата система. Четирите тела гледат надолу, а вие, с вътрешния си ум, гледате нагоре. Тогава е голяма вероятността да заболее от шизофрения.

Аз считам, че шизофренията е резултат от точно такава ситуация. Ето защо обикновената психиатрия не може да проникне в шизофренията. Умът на шизофреника работи едновременно в две противоположни посоки - намира се отвън, а гледа навътре, стои вън и гледа нагоре. Необходимо е цялата система да е в хармония. Ако още не познавате физическото си тяло отвътре, тогава съзнанието ви ще е насочено надолу. Това е здравият, верният подход. Никога не се опитвайте да обърнете нагоре ум, който се движи отвън, защото ще завършите с раздвояване и шизофрения.

Нашата цивилизация и религия носят главната отговорност за раздвояването на личността на човека. Те не се интересуват от пълната хармония. Има учители, които преподават методи за вдигане на енергията нагоре на хора, които още дори не са влезли вътре във физическото си тяло. Методите работят, но половината от личността остава извън тялото си, а втората половина се движи нагоре. И се получава страшно раздвоение. Човек става двама различни души - понякога един, понякога друг, веднъж мистър Джекил, друг път д-р Хайд.

Съществува възможност да станем седем различни души наведнъж. Тогава се получава тотално разцепление. Човекът става седем различни енергии. Една част от него се движи надолу, държейки се за първото тяло, друга е свързана с второто, някаква друга - с третото. Една част върви нагоре, друга - кой знае накъде. Липсва му център.

Гурджиев оприличава такъв човек на дом, в който стопанинът отсъства и всеки слуга заявява, че именно той е стопанин. Когато почука някой, слугата, който е най-близо до вратата, влиза в ролята на стопанин. На следващия ден друг слуга отваря вратата и заявява, че той е стопанинът.

Шизофреникът няма център. А ние всички сме такива! Ние просто мъничко сме се приспособили към обществото, това е всичко. Разликата е само в степента. Стопанинът отсъства или спи и всяка наша част заявява правата си. При сексуално влечение стопанин става сексът. Морал, семейство, религия - всичко е забравено. Сексът става пълноправен собственик на дома. А когато премине, след него идва разочарованието. Здравият смисъл взема връх и заявява: "Аз съм стопанинът". Сега той се разполага и лишава секса от всякакви права.

Всеки сам иска да управлява дома. Когато възникне гняв, той става стопанин. Сега няма място нито за здравия разум, нито за съзнанието. Никой не е в състояние да противостои на гнева. Поради това и не се разбираме един друг.

Човекът, който ви обича, изведнъж се разсърдва и любовта изчезва. Вие сте в недоумение - всъщност обичал ли ви е изобщо? Любовта е била само слугата, така както и гневът. А стопанинът не си е вкъщи. Затова обикновено на никого не може да се доверите. Нали човекът не е стопанин и всеки слуга може да оглави дома му. А самият човек го няма, той е никой, той не е единен.

Съветвам ви да не правите опити с техниките за гледане нагоре, докато не бъдат преминати първите четири тела. Иначе ще настъпи разцепление, през което не може да се прехвърли мост, и ще се наложи да чакате ново възплъщение, за да започнете всичко отначало. Най-добре е да се практикуват техниките, които започват от началото. Ако в предишните си раждания вече сте преминали трите първи тела, много бързо ще преминете през тях. Няма да

имате затруднения. Вие ще познавате пространството, ще познавате пътя. Те ще преминат през вас и вие ще ги познаете - нали вече сте ги минали! Тогава можете да вървите нататък. Затова настоявам винаги всеки да започва от първото тяло. Всеки!

Движението след пределите на четвъртото тяло е много важно. До четвъртото тяло вие сте човек. Сега ставате свръхчовек. В първото тяло сте просто само животно. С второто у вас се проявява човешкото. И чак в четвъртото то напълно разцъфтява. Цивилизацията не е стигнала по-далеч от четвъртото. .

След четвъртото тяло се появява надчовешкото ниво. Христос не може да се причисли към хората, Буда, Махавира, Кришна - всички те са над човешките предели. Те са свръхчовеци. Погледът нагоре е скок от четвъртото тяло. Като гледам отвън първото си тяло, аз съм само животно, което може да стане човек. Разликата е в това, че аз мога да стана човек, а животното - не. На дадения момент и двамата с него сме под човешкото ниво, недоочовечени. Но аз имам възможност да продължа нататък. И започвайки от второто тяло, разцъфтява човешкото същество. Тези, които са в четвъртото тяло, ни изглеждат свръхчовеци. А всъщност не е така. Айнщайн и Волтер ни се струват свръхчовеци. Но не са. Те са проявили пълния разцвет на човешкото същество, а ние сме на човешкото ниво, затова те са по-високо от нас. Но те не са се издигнали над човешкото измерение. Само Буда, Христос и Заратустра са повече от хора. Поглеждайки нагоре, повдигайки съзнанието си нагоре от четвъртото тяло, те са преминали границата на ума. Те са трансцендирали менталното тяло.

Има притчи, които си струва да обсъдим. Мохамед казва, че когато погледнал нагоре, нещо слязло отгоре в него. Ние обясняваме това "отгоре" с географски понятия, затова небето става жилище на богове. За нас "горе" значи небе, "долу" значи пространство под земята. Но при такова обяснение символът не е разбран. Когато Мохамед гледа нагоре, не гледа небето, а аджна. Когато казва: нещо слезе отгоре - това е вярното усещане. Но за нас "горе" има друго значение.

На всички изображения Заратустра гледа нагоре, неговите очи никога не са наведени надолу. Той гледал нагоре, когато за пръв път видял божественото. Божественото слязло при него във вид на огън. Ето защо пер-сийците се покланяли на огъня. Усещането за огън идва от аджна. Когато устремим взор нагоре, тази точка почва да пламти, сякаш всичко гори. Благодарение на това горене човек се трансформира. Долната същност изгаря, унищожава се и се ражда висшето същество. Това означава "да минеш през огъня".

След петото тяло попадате в друга област, в друго измерение. Движението от първото към четвъртото тяло върви от външното към вътрешното, от четвъртото към петото - отдолу-нагоре, от петото тяло движението е от егото към не-егото. Това е съвсем друго измерение. Става дума не за външно и вътрешно, изкачване или слизване. Въпросът е в "аз" и "не-аз". Цялата работа е в това - има ли център или няма.

До петото тяло човек няма център - разделен е на множество части. Чак в петото тяло има център, единство, цялостност. Но центърът става его. Сега този център ще бъде препятствие за по-нататъшния прогрес. Всяка крачка, която до момента е била крачка напред, се превръща в пречка. Налага се да изоставите всички мостове, които преминавате. Те са ви помогнали да се прехвърлите на другия бряг, но ако се привържете към тях, ще се превърнат в пречка,

В петото тяло е необходимо да се създава центърът. Гурджиев нарича този пети център кристализация. Вече няма слуги. Стопанинът е взел в ръцете си всичко и е станал истински стопанин. Събудил се е, върнал се е у дома. В негово присъствие слугите млъкват и пазят тишина.

Когато влезете в петото тяло, става кристализация на егото. Ето такава е по-нататъшното движение. И кристализацията трябва да се изостави. Да се изгуби в пустотата, в космоса.

Само който има нещо, може да го загуби, затова да се говори за неегоистичност (липса на его) до петото тяло е нелепо и абсурдно. Вие нямате его, как може да го загубите. Или може да се каже, че имате много различни видове его. Всеки слуга има свое его, затова вие сте с мулти-его, вие сте мултиличности, мул-типсихологични, а не цялостни. ,

Не можете да се разделите с егото, защото го нямате. Богаташът може да се откаже от богатствата си, но не и беднякът. Той няма от какво да се отказва, няма какво да губи, но има бедняци, които си мислят за отказ. Богатият винаги се бои да се откаже, защото има какво да губи, а бедният винаги е готов да се откаже. Готов е, но няма от какво. Петото тяло е най-богатото. То е кулминация на всичко достъпно на човешкото същество. Петото тяло е връх на индивидуалността, връх на любовта, състраданието, на всичко достойно и красиво. Бодлите са изчезнали. Вече трябва да изчезне и цветето. И да остане само ароматът.

Шестото тяло е област на благоухание, на космически аромат. Няма нито цвете, нито център. Има окръжност, но няма център. Може да се каже, че всичко е станало център, или че няма център. Има само чувство за разпростиране. Няма раздвоеност, няма разделение, няма дори деление на "аз" и "не-аз", на "аз" и на "другите". Изобщо няма разделение.

И тъй, индивидуалността може да бъде изгубена по един от двата начина: първият - шизофрения, разпиляване в много подличности, вторият - космически, изчезване във висшето, във великото, в Брахма, разтваряне в пространството. Няма цвете, но има аромат.

Цветето също е пречка, но когато съществува само аромат - това е съвършенство. Вече няма източник и той не може да умре. Той е безсмъртен. Всичко, което има източник, ще умре, но когато няма цвете, няма и източник. Ароматът е вечен и безпричинен, за него няма граници, няма смърт. Цветето има свои ограничения, ароматът - не. За него няма прегради, той продължава да се разпространява и отива извън пределите.

Затова от петото тяло вече не става дума за движение нито нагоре, нито надолу, нито встрани, навътре или навън. Въпросът е в това да си с его или без его. А егото е нещо, с което най-трудно се разделяш. Егото не е проблем до петото тяло, защото целият прогрес се дължи на егото. Никой не иска да е шизофреник. Всеки предпочита да има кристализирана личност. Затова всеки садхака, всеки търсещ може да достигне до петото тяло.

За да се излезе обаче отвъд границите на петото тяло, няма метод, тъй като всеки метод е свързан с егото. Когато използвате метод, укрепвате егото. Ето защо тези, които искат да излязат извън петото тяло, говорят за не-метод. Говорят за липса на метод, за не-техника. Вече няма накъде. От петото тяло нататък не е възможен никакъв метод.

До петото тяло използвате метод, но след него това не е възможно. Защото трябва да изчезне този, който го използва. Когато използвате нещо, ставате по-силни.

Егото ви кристализира, става ядро на кристализация. Ето защо тези, които са останали в петото тяло, говорят за безкрайни души, за безкраен дух. Те приемат всеки дух като един атом. Два атома не могат да се срещнат. Те нямат нито вход, нито изход, те са затворени за всичко извън тях.

Егото няма прозорче. Може да се използва думата на Лайбниц монада. Тези, които остават в петото тяло, се превръщат в монади, в атоми без вход и изход. Те са сами, съвсем сами.

Но и това кристализирано его трябва да се изгуби, а как да се разделиш с него, ако няма никакъв метод за това? Как да се излезе извън него, ако няма път? Как да се избяга от него? Няма никакъв изход. Дзен-монасите говорят за порта без врати. Врати няма, но все пак трябва да се излезе от тях. Тъй че, какво да се прави? Първо, да не се отъждествяваш с тази кристализация. Просто осъзнай тази заключена къща на "аз"-а. Просто го осъзнай, нищо не прави и тогава се получава експлозия! Оказвате се извън пределите. Има такава дзен-притча.

Слага се в бутилка гъше яйце. Излюпва се малко гъсенце и започва да расте, но гърлото на шишето е тясно и то не може да излезе извън него. Трябва или да се счупи шишето, или

гъската да загине. Питат търсещия. "Какво да се прави? Не искаме да изгубим нито едното, нито другото. Трябва да се спаси и гъската и бутилката. Как да се постъпи?" Това е въпросът към петото тяло. Когато няма изход, когато гъската расте, когато е завършила кристализацията, как да се постъпи?

Ученикът се затваря в стаята си и започва да размишлява. Какво да прави? Възможни са само два варианта - да се разбие бутилката и да се спаси гъската или тя да умре и да се запази шишето. Медитиращият мисли, мисли и мисли. Измисля нещо, после го отхвърля, защото нищо не може да се направи. Учителят го връща отново да мисли, за да измисли нещо.

В течение на много дни и нощи ученикът размишлява и все нищо не може да измисли. Накрая настъпва момент, когато самото мислене спира. Той изхвърква от стаята с вик: "Еврика! Гъската е на свобода!" Учителят не пита по какъв начин е излязла, защото думите са празна работа. За да се излезе от петото тяло е необходим дзенски коан. Нужно е само да се осъзнае кристализацията - и гъската е на свобода! Настъпва момент, когато изчезвате, няма "аз". Кристализацията е изоставена. За петото тяло главното е било кристализацията - центърът, егото. Това е необходимо като преход, като мостче, без което не може да се премине петото тяло. Но мостчето вече не е необходимо.

Има хора, стигнали до петото, без да минат през четвъртото. Хората с големи достойнства в някакъв смисъл завършват кристализацията и достигат петото тяло. По-своему е кристализиран и този, който е станал президент на дадена страна. Своеобразна кристализация са постигнали и Хитлер и Мусолини. Но тя е само в петото тяло. Ако четирите по-ниски тела не са в съгласие с петото, тази кристализация се превръща в болест. Ма-хавира и Буда също са кристализирали, но по съвършено различен начин.

Ние всички жадуваме да осъществим егото си поради съкровенията потребност да достигнем петото тяло. Но ако избираме по-кратък път, накрая губим пътя. Най-краткият път е чрез пари, власт, политика. Може да се постигне егото, но това е лъжлива кристализация, тя е в разрез с личността ви. Тя е като мазол, образувал се върху крака и закоравял. Това е лъжлива кристализация, аномално образование, болест.

Ако в петото тялото гъската се окаже на свобода, попадате в шестото. Този процес е от сферата на тайнствата. Да петото ниво могат да се използват научни методи, йога също може да помогне. Но по-нататък тя е безсмислена, защото йога е методология, научна техника.

В петото помага дзен, който е метод за изкачване от петото в шестото. Дзен е разцъфтял в Япония, но се е родил в Индия. Корените му са в йога. Йога е разцъфтяла в дзен.

Дзен много привлича хората от Запада, защото западното егото е кристализирано до известна степен. На Запад хората се чувстват стопани на света, имат всичко. Но егото не е кристализирано по верния начин. Не се е развило чрез трансценденцията на първите четири тела. Дзен стана популярен на Запад, но не може много да помогне поради лъжливата кристализация. На западния човек много повече му помага Гурджиев, защото работи от първото към петото тяло. Не стига по-далеч от петото, защото работи само до постигане на кристализацията. Но чрез техниките му може да се достигне необходимата кристализация.

На Запад дзен е само едно проява на снобизъм, защото е без корени. На Изток дзен е минал дълъг път на развитие, тръгвайки от хатха йога и достигайки върховете в Буда. Чрез хиляди години на смирение - не егото, а пасивност, не целенасочено действие, а приемане - чрез развиване и преобладаване на женски всеприемащия ум. На Изток винаги е преобладавало женското начало, на Запад - мъжкото, агресивно, целенасочено. Изтокът е отворен, приемащ. Дзен можа да помогне на хората от Изтока, защото други методи, други системи са работили над четирите по-ниски тела. Тези четири тела стават корените, върху които дзен може да разцъфти.

Днес дзен почти изцяло е загубил смисъла си в Япония. Причината е, че Япония стана

абсолютно западна държава. Някога японците бяха най-скромните и смирени хора, но сега смирението им е показно. То вече не е част от съкровената им същност. И дзен загуби почва в Япония и стана популярен на Запад. Но популярността му е предизвикана от лъжливата кристализация на егото.

За прехода от петото към шестото ниво дзен е много полезен. Но само тогава - нито по-рано, нито по-късно. За другите тела не само не е полезен, но дори е вреден. В началното училище не може да се учи по университетска програма.

Ако се използва дзен преди петото тяло, може да се изживее сатори, но не и самадхи. Сатори е лъжливо самадхи. То е проблясване на самадхи, но нищо повече. По отношение на четвъртото, менталното тяло сатори придава повече артистичност и естетичност. То ще ви донесе усещане за прекрасното и радост от живота. Но няма да подпомогне кристализацията и преминаването от четвъртото в петото тяло.

Дзен помага само след кристализацията. Гъската се оказва на свобода без всякакви "как". Но може да се практикува само след прилагането на много други методи. Художникът може да рисува със затворени очи, може да го прави играейки си. Актьорът може да е толкова естествен в ролята си, че да изглежда, че не играе. Но за това са потребни много години труд и тренировка. Актьорът става съвсем непринуден, но тази лекота не се постига за един ден. Там също имат методика.

Всички вървим, но не знаем как го правим. Ако някой ви попита как вървите, ще отговорите: "Просто вървя". Тук няма "как". Но това "как" е станало в детството, когато детето прохожда. То се учи. Ако му кажете: "Не трябва да се учиш. Просто върви!" - това ще е нелепост. Тъй казва Кришнамурти на възрастни хора с детски ум: "Способни сте да вървите! Просто вървете!" И те го слушат с възторг. Колко е просто! Не трябва никакви методи. Тогава всеки може да проходи.

Кришнамурти става популярен на Запад точно затова. Като погледнеш хатха йога, бхакти или мантра йога, раджа йога или тантра, те изглеждат много трудни, дълги и уморителни. Нужни са столетия труд, безброй прераждания. А хората не могат да чакат. Дай им незабавен, най-кратък път. Затова Кришнамурти много им допада. Той твърди: "Няма никакви методи. Просто вървете. Вървете към бога". Но отсъствието на метод (не-метод) е най-сложното нещо. Да играеш така, че да изглежда, че не играеш, да говориш така, все едно не говориш, да вървиш така, сякаш не вървиш, без всякакво напрежение - всичко това е резултат на дълги усилия. Усилията и трудът са необходими. Те са задължителни. Но и те имат граници. До петото тяло са необходими, но по-нататък, от петото към шестото, са безполезни. Никъде няма да стигнете, гъската никога няма да получи свобода.

Това е проблемът на индийските йоги. Трудно им е да преминат петото тяло, защото са ориентирани към метода, хипнотизирани са от него. Те винаги са работили с метод. Това е ясно формулирана наука и до петото тяло всичко върви лесно. Изисква се усилие - те го извършват! Никакво напрежение не им е трудно. Те могат да направят всякакво усилие. Но в петото тяло им предстои да преминат от метода към не-метод. И се оказват объркани. Спират се. За много търсещи петото тяло се оказва последно. Ето защо говорят за пет, а не за седем тела. Тези, които стигат до петото, решават, че това е всичко. А това не е край, това е ново начало. Сега трябва да се върви от индивидуалното към не-индивидуалното. Дзен и методите, подобни на дзен, извършвани без усилия, могат да помогнат.

Дзадзен означава да се седи просто така, без нищо да се прави. Този, който е правил безброй неща, не може да си го представи. Просто да седи и нищо да не прави. Непостижимо е. Ганди не може да си представи такова нещо. Той казва: "Ще въртя чакрите си. Все трябва нещо да се прави. Това е моята молитва, медитацията ми". Неправенето за него не значи нищо. Неправенето има собствена сфера, свое блаженство, своя настройка, но всичко това става при прехода от петото към шестото тяло. Преди това човек не може да го разбере.

От шестото към седмото тяло дори и не-метод няма. Методът се изгубва в петото, не-методът - в шестото. В един прекрасен ден просто откривате, че се намирате в седмото тяло. Изчезва даже космосът, остава само нищото. То просто се случва. Случва се при прехода от шестото към седмото. Непредизвикано, непознато.

И само ако не е предизвикано от нищо, се прекъсва връзката с това, което е било преди. Ако има причина, тогава остава непрекъснатостта и битието не може да изчезне дори в седмото тяло. Седмото тяло е пълно небитие, нирвана, пустота, несъществуване.

В преминаването от битие към небитие не може да има непрекъснатост. Това е съвсем безпричинен скок. Ако имаше причина, не би се нарушила непрекъснатостта и седмото тяло с нищо няма да се различава от шестото, затова за придвижването от шестото към седмото тяло е невъзможно дори да се говори. Това е прекъсване, пропаст. Нещо е имало, има нещо и сега, но помежду им няма никаква връзка. Нещо е изчезнало и нещо се е появило, но те нямат отношение едно към друго. Както когато един гост излиза през една врата, а друг влиза от друга врата. Няма никаква взаимозависимост между излизането на единия и влизането на другия, те не са свързани.

Седмото тяло е висшето, крайното, защото сега сте излезли дори от света на причинната обусловеност. Върнали сте се към първоизточника, към това, което е било преди сътворението и което ще бъде след унищожението му. И тъй, от шестото към седмото няма дори и не-метод. Всичко ще бъде пречка, а не помощ. От космическото към небитието води само ставащото: безпричинно, неподготвено, нечакано. Случва се внезапно. Помнете само едно: не се залепвайте за шестото тяло. Привързаността към шестото ще ви попречи да преминете в седмото. Няма позитивен път за преход към седмото тяло, но е възможна негативна пречка. Можете да се привържете към Брахма, към космоса. Да кажете: "Аз стигнах!" Тези, които казват, че са стигнали, не могат да преминат в седмото измерение. Тези, които казват: "Аз постигнах!" остават в шестото. Тези, които са написали Ведите, са останали в шестото. Само Буда е преминал след шестото, защото казал: "Не знам". Отказвал да дава отговори на висши въпроси. Казва: "Никой не знае. Никой не е опознал". Не разбрали Буда. Тези, които го слушали, казвали: "Но нашите учители знаят. Те твърдят, че има Брахма." А Буда им говорел за седмото тяло. Нито един учител не може да каже, че е опознал седмото тяло. Защото щом каже това, губи връзка с него. Опознавайки го, не можеш да го разкажеш. До шестото тяло е възможно символично описание, но за седмото няма символи. То е само пустота.

В Китай има един абсолютно пуст храм. В него няма нищо - няма изображения, няма свещени текстове, нищо. Само голи стени. Даже жрецът е извън храма. Той казва: "Жрецът може да е само вън от храма. Вътре не може да бъде." Ако го запитате: "Къде е божеството на храма?" ще отговори: "Ето, погледнете!" - а там има само пустота, няма никой. А той казва: "Вижте де! Сега!". А там стоят голи стени и празен храм. Ако търсите обекти, не можете да преминете от шестото в седмото тяло. Затова подготовката има негативен характер. Трябва негативен ум, който не жадува за нищо, дори за мокша - за освобождение - дори за нирвана или за истината, ум, който не чака нищо - нито Бог, нито Брахма. Ум прост, без стремежи, без желания. Само същност. И тогава се случва това... и дори космосът изчезва. Така, постепенно, може да се стигне до седмото тяло. Започнете от физическото, поработете върху етерното, после върху астралното, менталното и духовното. До петото можете да работите, а от петото нататък - просто осъзнавайте. Действието вече не е задължително, важно е съзнанието. И накрая, от шестото към седмото тяло, дори съзнанието не е важно. Само същността, битието. Това е нашата единствена възможност.

Въпрос:

Моля, разкажете ни за напреженията и релаксацията на седемте тела.

Първичният източник на всяко напрежение е ставането. Всеки се стреми да стане нещо, никой не се приема какъвто е. Битието се отрича, битието не се приема и човек си измисля някакъв идеал, който следва. Затова основното противоречие е между това, което си и това, което искаш да бъдеш.

Вие желаете да станете някакви. Напрежението означава, че не сте доволен от това, което сте и се стремите да сте нещо, което не сте. Така се поражда напрежение. Не е важно какъв искаш да станеш - богат, знаменит и могъщ или освободен, божествен и безсмъртен. Дори ако жадуваш спасение - мокша - и тогава ще чувстваш напрежение.

Всяко желание, насочено към бъдещето, в противовес на настоящето, поражда напрежение. Колкото по-недостижим е идеалът, толкова по-силно е напрежението. Затова материалистът обикновено не е толкова напрегнат, колкото религиозният човек, тъй като религиозният човек се стреми към невъзможното, към твърде далечното. Разстоянието е толкова голямо, че само голямото напрежение е в състояние да запълни разрыва.

Напрежението е промеждутък между това, което сте и това, което искате да бъдете. Колкото по-голям е той, толкова по-силно е напрежението. Ако промеждутъкът е малък, напрежението е незначително. А ако въобще няма промеждутък, значи сте доволни от себе си. С други думи, не се стремите да сте нещо друго, различно от настоящето. Тогава умът съществува в момента. Няма причини за напрежение; вие сте в съгласие със себе си. Вие сте в дао. За мен, ако няма разрыв, вие сте религиозни, вие сте в дхарма.

Този промеждутък може да е многопластов. Ако желанието е физическо, напрежението също е физическо. Ако ви се иска да имате друга форма, друго тяло -ако желаете да сте нещо, което не сте на физически план, тогава напрежението се създава във физическото ви тяло. Искате да сте по-красиви. И тялото ви се напруга. Това напрежение започва от първото, физиологическото тяло, но ако е постоянно и последователно, може да проникне в дълбочина и да се разпространи в другите слоеве на битието ви.

Ако жадувате духовно могъщество, напрежението започва на духовно ниво и се разпространява, подобно на камък, хвърлен във водата. Хвърляте камъка от едно място, а предизвиканата от него вибрация се разпростира до безкрайност. Напрежението може да възникне в което и да е от седемте тела, но причината му е винаги една и съща - промеждутъкът между съществуващото състояние и онова състояние, към което се стремите.

Ако имате определен тип ум и искате да го промените и трансформирате, ако искате да станете по-умни, по-интелектуални, възниква напрежение. Само ако се приемаме тотално няма напрежение. Това пълно приемане е чудо, единственото чудо. Да се намери човек, приел себе си напълно, поражда удивление.

Самото съществуване не е напрегнато. Напрежението винаги идва от създадени в представите ни, несъществуващи възможности. В настоящето няма напрежение, напрежението винаги е насочено в бъдещето. То се поражда от въображението. Въобразявате си, че сте нещо, което не сте. Тази измислена възможност поражда напрежение. И колкото по-богато е въображението на човека, толкова по-голямо е възможното напрежение. В този случай въображението е деструктивно.

Въображението може да бъде конструктивно и творческо. Ако цялата сила на въображението ви е фокусирана върху настоящето, върху момента, не върху бъдещето, тогава ще успеете да видите живота си като поезия. Тогава въображението ви няма да породи стремеж към нещо, а ще е част от жизнения процес. Животът, обърнат към настоящето, е без напрежение.

Животните и растенията не са напрегнати, защото нямат въображение. Те са под напрежението, не над него. Тяхното напрежение е потенциално, още не е станало

действителност. Те са в развитие. Ще настане момент, когато напрежението ще се взриви в битието им> и те ще се устремят към бъдещето. Това неизбежно ще се случи, когато въображението стане активно.

Първото нещо, което активизира въображението, е бъдещето. Създавате си образи и понеже те нямат съответната реалност, продължавате да създавате все повече и повече образи. Но въображението не може да се съвмести с настоящето. Как може да се въобрази и измисли нещо, което се случва в дадения момент.

Ако можете осъзнато да присъствате в настоящето, няма да живеете във въображението си. Тогава въображението свободно ще твори вътре в самото настояще. Необходим е само правилен фокус. Ако въображението е фокусирано върху реалното, то започва да твори. Творчеството може да приеме всякаква форма. Ако сте поет, ще се взриви в поезията. И поезията няма да е стремеж към бъдещето, а ще е израз на настоящето. Ако сте художник, взривът ще е в живописа. А живописът не е нещо, което сте си въобразили, а което сте познали и преживели.

Когато не живеете в света на въображението, тогава ви се дава настоящият момент. Можете да го изразите или да останете в мълчание. Но това не е мъртво мълчание. То също е израз на настоящия момент. Момент, толкова дълбок, че може да бъде изразен само чрез безмълвие. Нито поезията, нито животът могат адекватно да го направят. Не е възможен материален израз. Мълчанието е единственият израз на този момент. Това мълчание не е негативно, то е позитивно, то е разцъфване. Нещо е разцъфнало вътре във вас с цвета на безмълвието и чрез това безмълвие е изразено всичко, в което живеете.

И второто, което трябва да разберете, е, че проявяването на настоящето чрез въображението не е нито измисляне на бъдещето, нито реакция на миналото. То не е израз на познатия опит. То е опит за придобиване на нов опит - как сте го преживели, как се е случило във вас. Не е преживян опит, а процес на живо усещане.

Тогава опитът и преживяването на настоящето не са две различни неща. Те са едно и също. Няма художник. Самото преживяване е станало живопис, самото изживяване изразява себе си. Вече не сте творец, а самото творчество, живата енергия. Вие не сте поет, вие сте самата поезия. Това не е преживяване, породено от миналото или бъдещето, не е минало или бъдеще. Самият миг е станал вечност и всичко произтича от него. Това е цъфтене.

Това цъфтене има седем слоя, така, както напрежението има седем пласта. То съществува във всяко тяло. Например, ако става на физическо ниво, вие сте по-новому прекрасни. Тази красота не идва от формата, а от безформеното, не от видимото, а от невидимото. И ако сте в състояние да почувствате този момент на напрежение в тялото си, ще познаете благодат, непозната преди.

Ние познаваме само отрицателните състояния на здравето, отрицателни, в смисъл, че смятаме себе си за здрави тогава, когато не сме болни. Щом няма болест, се приема, че е налице здраве. В това няма нищо положително, то просто е отсъствие на болест. Медицинското определение за здраве е, че човекът е здрав, тогава когато не е болен. Но здравето има и положително измерение - това е присъствието на здраве.

Тялото ви не е напрегнато само когато живеете от момент в момент. Вие се храните и този момент е станал вечност - тогава няма нито минало, нито бъдеще. Има само хранене, само процес. Не правите нещото, превръщате се в процеса. И в тялото ви няма да има напрежение, то ще е удовлетворено. Или общувате сексуално и сексът не е просто освобождаване от сексуално напрежение, а положително изразяване на любовта - ако моментът е цялостен и сте напълно потопени в него, тогава ще изживеете положително благополучие в тялото си.

Ако тичате и бягането е станало цялостност на съществото ви, ако сте станали едно с усещанията, които възникват у вас, а не нещо отделно от тях, ако няма бъдеще и цели,

свързани с това бягане, а самото то е целта - тогава ще познаете положителното благополучие. Тогава тялото ви не е напрегнато. На физиологично ниво сте опознали момента на битието без напрежение.

Така е с всяко от седемте тела. Лесно ни е да разберем отсъствието на напрежение в първото тяло, защото познаваме двете му състояния - болестта, позитивната болест и негативно определяното благополучие, отсъствието на болест. Познато ни е, тъй че можем да си представим и трета възможност - позитивно здраве. Но е малко по-трудно да си представите ненапрегнато етерно тяло, защото за него не знаете нищо. Но някои неща могат да се разберат.

Сънищата са свързани основно с второто, етерното тяло. Затова, когато говорим за сънищата, имаме предвид сънищата на етерното тяло. Но ако физическото ви тяло живее в напрежение, то може да породви много сънища. Например, ако постите, възникват определен тип сънища. Те нямат отношение към етерното тяло.

Етерното тяло носи свое напрежение. Ние познаваме етерното тяло само в сънищата и ако то е напрегнато, сънищата се превръщат в кошмари. Даже на сън ще усетите напрежение, то ще ви преследва. Първото напрежение в етерното тяло е свързано с изпълнението на желанията ви. Всички имаме любовни сънища. Сексът е физиологичен, но любовта не е. Любовта няма нищо общо с физическото тяло. Тя е свързана с етерното тяло, но ако не е осъществена, може да страда и физическото тяло. Необходимо е да се удовлетворяват нуждите не само на физическото, но и на етерното тяло. То чувства свой глад и също има нужда от храна. Тази храна е любовта.

Ние мечтаем за любовта, но не обичаме. Всички мечтаят за любовта - каква трябва да бъде, кого да обичаме - и всички са разочаровани от нея. Ние или мечтаем за бъдещето, или се огорчаваме в миналото, но никога не обичаме истински. В етерното тяло има и други напрежения, но любовта е едно от тях, което най-лесно можем да разберем. Ако можете да обичате в настоящия момент, тогава в етерното тяло не се създава напрежение. Но не сте в състояние да обичате в момента, ако предявявате към любовта изисквания, очаквания и условия, защото изискванията, очакванията и условията са свързани с бъдещето. Настоящото е извън пределите на нашите определения. То е такова, каквото е. Но за бъдещето може да имаме очаквания. Любовта също се е превърнала в "трябва да бъде". Можете да обичате в настоящето само тогава, когато любовта ви е без очаквания и изисквания, когато е безусловна.

Не е възможно да обичаш в настоящето, ако любовта ти е насочена само към един човек и към никой друг. Ако любовта ви е отношение, а не състояние на ума, не можете да обичате в настоящето, защото в нея има едно много съществено условие. Ако кажа, че мога да обичам само теб, когато теб те няма аз няма да обичам. Двадесет и три часа ще съм нелюбящ и само един час, когато съм с теб, ще съм любящ. Това е невъзможно! Не може в един момент да обичаш, а в следващия вече да не обичаш. Ако си здрав, здрав си през всичките двадесет и четири часа в денонощието. Не е възможно да си здрав един час, а останалите двадесет и три часа да си болен. Здравето не е взаимно отношение, здравето е състояние на битието.

Любовта не е взаимоотношения между двама души. Тя е състояние на ума вътре в нас. Ако обичате, вие обичате всички. И не само хората, но и предметите. Любовта преминава от вас в предметите. Даже когато сте сами, когато няма никой до вас, вие обичате. То е подобно на дишането. Ако се закълна, че ще дишам само когато съм с теб, в резултат ще умра. Дишането не е взаимоотношение, то не е свързано с никакви отношения. И за етерното тяло любовта е като дишане. Тя е неговият въздух. Тъй че или обичате, или не обичате. Този тип любов, който човечеството е измислило, е много опасен. Дори болестите не са донесли толкова нещастия, колкото тъй наречената любов. Цялото човечество е болно, поради това грешно разбиране на любовта.

Ако сте в състояние да обичате и бъдете любящи независимо от никого, тогава второто ви тяло ще изпитва благополучие, положителна непринуденост и лекота. Тогава няма да има нощни кошмари. Сънищата ще се превърнат в поезия. Тогава става нещо с второто ви тяло и неговият аромат изпълва не само вас самите, но и другите. Където и да сте, ароматът на вашата любовта се разпространява. И разбира се, той предизвиква ответна реакция, ответен отзвук.

Истинската любов не е его. Егото винаги изисква власт, дори когато обичате, защото любовта ви не е истинска, а е проява само на част от егото ви. Тогава вашата любов неизбежно ще е насилствена. Когато обичаме, проявяваме истинска жестокост, своего рода война.

Баща и син, майка и дъщеря, мъж и жена - те не обичат истински, а са се превърнали във врагове. Те постоянно воюват, и когато не воюват, казваме, че се обичат. Определението е отрицателно. Между двете битки има прекъсване, примирие. Но в действителност, между две войни няма възможност за истински мир. Тъй нареченият мир е само подготовка за предстояща война. Между мъжа и жената няма нито мир, нито любов. Промеждутъкът, който наричаме любов, е само подготовка за следващата схватка. Ние смятаме, че между две заболявания сме здрави, а между две сражения - обичащи. Това не е любов. То е само почивка между две битки. Не е възможно всичките двадесет и четири часа в денонощието да се сражаваме, затова и в някои моменти почваме да обичаме противника си.

Любовта никога не е отношение, тя е вътрешно състояние. Ако любовта идва като състояние, тогава второто ви тяло - етерното, става леко и ненапрегнато. То е отпуснато. Има и други причини за напрежение на второто тяло, но аз говоря за това, което може лесно да разберете. Тъй като считаме, че познаваме любовта, можем да си поговорим за нея.

Третото тяло е астралното. То носи свои напрежения. Те са свързани не само със сегашния, но и с вашите предишни животи. Напрежението в третото тяло е предизвикано от натрупването на всичко, което сте били и което сте се стремели да бъдете. Всичките ви желания през вашите хиляди и хиляди животи, са в астралното тяло, всички са затворени в него. А вие винаги сте желали! Не е важно какво. Важното е, че сте желали.

Астралното тяло е склад на всичките ви стремежи, на всичките ви желания. Ето защо това е най-напрегнатата част на съществото ви. Когато се потопявате в медитация, започвате да осъзнавате астралните си напрежения, защото медитацията започва от третото тяло. Тези, които са усетили в медитация тези напрежения, идват и ми казват: "Откакто започнах да медитирам, напрежението ми се увеличи". Не се е увеличило, просто сте започнали да го осъзнавате. Осъзнали сте нещо, което по-рано не сте знаели.

Усещате астралното напрежение. Тъй като то е отзвук от много животи, не е възможно да се изрази с една определена дума. За това напрежение не може да се каже нищо, което да бъде разбрано. Може само да бъде преживяно и осъзнато.

Самото желание е напрежение. А човек не може без да желае нещо. Дори има хора, които желаят нежеланието. Това е пълен абсурд. В третото, астралното тяло, можете да желаете да нямате желания. В действителност, желанието да нямате желания е едно от най-силните желания. То е способно да създаде най-големия промеждутък между това, което сте и това, което бихте искали да бъдете.

Затова приемоте желанията си такива, каквито са и знайте, че в течение на много животи сте имали твърде много желания. Желали сте твърде много и това се е на-събрало. Затова в третото, астралното тяло приемоте желанията си такива, каквито са. Не се борете с тях, не създавайте желание да нямате желания. Просто ги приемоте. Знайте, че сте пълни с желание, но нека това не ви тежи. Тогава ще станете ненапрегнати в астралното тяло.

Ако можете да приемоте тази безкрайна тълпа от желания вътре в себе си и да не поискате да

нямате желания, ако сте способни да сте всред тези желания (цялото ви натрупано минало) и да ги приемете такива, каквито са, ако това приемане стане тотално - тогава в един миг цялата тълпа изчезва. Тях вече няма да ги има, защото могат да съществуват само на фона на постоянния стремеж към това, което го няма.

Не е важен обектът на желание. Дори ако желаете да сте без желание, създавате фон за появата на цялата тълпа. Но ако приемете желанието си, идва момент на отсъствие на желание. Защото приемате желанието си такова, каквото е. Вече няма какво да желаете. Приели сте всичко, дори желанията си. Тогава желанията се изпаряват. Астралното тяло става леко и стига до състояние на позитивно благополучие. Само след това може да се премине към четвъртото тяло.

Четвъртото тяло е менталното. Подобно на астралното тяло, в което има желания, в менталното тяло съществуват мисли - безброй противоречиви мисли, цяла тълпа мисли и всяка мисъл утвърждава себе си като цялост, всяка мисъл ви владее така, както ако тя беше цялото. И така, напрежението в четвъртото тяло е породено от мислите. Да си без мисли - не на сън, не в безсъзнателното състояние, а да останеш съзнателно без мисли - това е здравето, благополучието на четвъртото тяло. Но как можеш да нямаш мисли?

Всеки миг възникват нови мисли. Ежеминутно нещо от миналото ви влиза в конфликт с нещо в настоящето. Бил сте комунист, а сега сте католик и вярвате в нещо друго, но старото все още остава. Можете да станете католик, но не можете да отхвърлите комунизма си. Той остава във вас. Мислите може да бъдат сменени, но отхвърлените мисли остават и чакат. Не можете да ги забравите. Те проникват вътре във вас, отиват в подсъзнанието. Няма да ви се покажат, защото сте ги отхвърлили, но остават и чакат удобен момент. И такъв момент идва. Дори в рамките на същото денонощие ще дойде момент, когато отново ще станете комунист, а после пак ще се превърнете в католик. И тъй ще е без край - натам и насам и в резултат - само объркване.

И тъй, за менталното тяло напрежението е смущение, породено от противоречиви мисли, противоречиви преживявания, противоречиви очаквания. В крайна сметка се явява заблуждаващ се ум. И този ум още повече ще се обърка, ако се опита да се измъкне от объркването, защото от заплетено състояние не може да се стигне до яснота.

Вие сте в объркване. Духовните търсения създават ново измерение на объркването ви. Към всичките предишни неясноти се добавят нови. Срещате един гуру, после друг, и всеки от тях ви донася нови смущения. Към съществуващото досега се добавя ново объркване и става истинска лудница.

Ето какво се случва в четвъртото, менталното тяло. Смущението поражда напрежение.

Как може да се излезе от състоянието на объркване? Можете да престанете да се смущавате само ако не отричате една мисъл заради друга, ако изобщо нищо не отричате - не отричате комунизма в полза на религиозността, не отричате Бога в полза на философията на атеизма. Ако приемете всичко, което мислите, и не е нужно да правите избор, напрежението изчезва. Ако през цялото време избирате, вие непрекъснато увеличавате напрежението.

Осъзнаването трябва да е без избор. Трябва да осъзнавате целия си мисловен процес, цялата объркваност. Щом го осъзнавате, ще разберете, че всичко е една бърканица. Не трябва да се избира, трябва да се разруши целият дом. И щом опознаете, че това е просто една главоблъсканица, домът може да бъде разрушен във всеки един момент. Няма да има нищо трудно.

Затова започнете с осъзнаване на целия си ум. Не избирайте, останете извън избора. Не казвайте: "Аз съм атеист" или "Аз съм вярващ". Не твърдете: "Аз съм християнин" или "Аз съм индус". Не избирайте. Просто вижте, че понякога вярвате в бога, а понякога - не, понякога сте християнин, а в друго време - комунист, понякога светец, а понякога грешник.

Понякога ви привлича една идеология, понякога друга, но всичко това са капризи.

Осъзнавайте напълно това. Моментът, в който разберете процеса на работа на ума си, ще стане момент на неотъждествяване. Тогава вие преставате сте едно с ума си. За пръв път ще се опознаете като съзнание, не като ум. Умът става обект за вас. Подобно на вашето възприемане на околните хора или мебелите в стаята, ще започнете да възприемате и осъзнавате ума си, умствените процеси. Ще станете самото осъзнаване, без да се отъждествявате с ума.

Цялата трудност с четвъртото, менталното тяло, се състои в това, че ние се отъждествяваме със своя ум.

Когато заболяе тялото ви и ви кажат, че сте болни, не се обиждате, но ако заболяе умът ви и ви кажат: "Разсъдъкът ви е болен, вие май се побърквате", се оскърбявате. Защо?

Когато някой ви каже, че тялото ви е болно, чувствате, че сте му симпатични. Но ако ви намекнат, че не всичко ви е наред с главата, че сте неврастеник, "малко мръднал", тогава се оскърбявате, защото отъждествява-нето с ума е много по-дълбоко, отколкото с тялото.

Може да се чувстваш отделен от тялото. Можеш да кажеш: "Това е моята ръка". Но не може да се каже: "Това е моят ум", тъй като смятате, че "моят ум, това съм аз". Можете да ми позволите да оперирам тялото ви, но няма да ми позволите да направя операция на мозъка ви. Ще прецените, че е прекалено рисковано. Ще загубите свободата си. Отъждествяването с ума е по-дълбоко. Той става самите нас. Ние не познаваме нищо извън пределите на ума, затова се отъждествяваме с него.

Но познаваме нещо извън пределите на тялото -ума. Ето защо съществува възможността за неотъждествяване с тялото. Но по-далеч от ума не познаваме нищо. Само ако започнете да опознавате мислите си, ще успеете да разберете, че умът е само един процес, натрупване: механизъм, склад, компютър на миналите ви преживявания, на миналите ви навици и предишни знания. Той не сте вие, можете да съществувате и без него, умът може да се оперира, да се промени, да се извади от вас.

Вече се появиха и нови възможности. Някой ден умът ви може да бъде присаден на друг човек. Както присаждат сърце, рано или късно ще присадят и памет. Тогава умиращият няма да умре напълно. В крайна сметка, неговата памет може да бъде спасена и присадена на новородено. И детето ще получи цялата памет на този човек. То ще разсъждава за преживявания, които не е изпитало. Ще знае всичко, което е знаел умрелият, защото целият му ум е предаден на детето.

На нас това ще ни се струва опасно и ние очевидно няма да допуснем да се случи, за да не загубим личността си. Та това си е нашият ум. Но за мен в тази хипотеза се крият големи възможности. Може да се роди ново човечество.

Ние сме в състояние да осъзнаваме ума си, защото той не сме ние, не е "аз"-ът. Умът ми е част от тялото, подобно на бъбреците. Както могат да ми присадят нов бъбрек и аз ще остана същия човек, без никакви изменения, така ще мога да живея и с присаден ум, без нещо да се измени. Ще продължавам да съм предишния "аз", но с добавка на нов ум. Умът също е механизъм. Но поради отъждествяването ни с него възниква напрежение.

И тъй, в четвъртото тяло осъзнатостта е здраве, а неосъзнатостта е болест: осъзнаването е ненапрегнатост, а неосъзнаването поражда напрежение. Заради мислите, заради отъждествяването ви с тях, вие продължавате да живеете в мислите си и да създавате бариера между себе си и екзистенциалното си битие.

Можете да достигнете до цветето, но няма никога да го разберете, защото ще мислите за него. Цветето ще увехне, а вие ще продължите да мислите за него. Мисленето е създадо стена между вас и опита - уж изглежда прозрачна, но това е само илюзия за прозрачност. Например, вие ме слушате. Но е възможно в действителност да не слушате. Ако мислите за това, което говоря, вие сте престанали да ме слушате. Тогава вие или избързва-те, или

закъснявате, но не сте с мен. Или повтаряте наум миналото или виждате бъдещето, проектирано чрез миналото, но и двете са различни от това, което казвам.

Възможно е дословно да повторите това, което съм казал. Механизмът в главата ви записва всичко. Тогава ще ми възразите: "Ако не съм слушал, как бих могъл да повтора всичко?" Но магнетофонът не ме слуша. Умът ви работи като машина. Не е важно дали присъствате или не. Вие не сте необходими. Можете да мислите и пак да слушате. Умът - четвъртото, менталното тяло -се е превърнал в препятствие.

Между вас и действителността съществува бариера. Щом я докоснете, се отдалечавате от истинското усещане. Щом започнете да се вглеждате и си отивате. Хващам ръката ви. Това е нещо екзистенциално. Но вас в този момент може да ви няма. И вие сте изпуснали случването. Узнали сте, докоснали сте се и сте почувствали, но сте били заети с мислите си.

В четвъртото тяло е необходимо изцяло да осъзнаете своя мисловен процес. Не да се избира, не да се решава, не да се обсъжда - просто да се осъзнава. Ако сте осъзнали нещо, не се отъждествявате с него. А неотъждествяването с механизма на ума води до липса на напрежение.

Петото тяло е духовното. В духовното тяло единствено непознаването на самия себе си поражда напрежение. Винаги, когато ви има, вие прекрасно знаете, че не познавате себе си. Минавате през живота, правите едно-друго, постигате едно-друго, но чувството, че не се познавате, е постоянно с вас. То ви причаква, става ваш постоянен спътник, колкото и да се стараете да го забравите или да избягате от него. Невъзможно е човек да избяга от невежеството си. Вие знаете, че нищо не знаете. Това е болестта на петото ниво.

Тези, които са написали на Делфийския храм "Познай себе си", са познавали петото тяло. Работили са с него. Сократ постоянно повтарял: "Познай себе си". Той бил зает с петото тяло. За петото тяло атма джана, самопознанието, е единственото знание".

Махавира казва: "Опознавайки себе си, ще опознаеш всичко". Не е така. Не може да опознаеш всичко, опознавайки себе си. Но е вярна антитезата. Непознавайки себе си, не можеш нищо да опознаеш. И за да уравни това, Махавира казва: "Опознай себе си и ще опознаеш всичко". Даже да знам всичко, ако не познавам себе си, каква полза имам? Нима може да опознаеш основното, фундаменталното, крайното, ако дори себе си не познаваш? Не е възможно.

И тъй, в петото тяло напрежението е между познанието и невежеството. Но помнете, аз казвам познание и невежество, не казвам знание и невежество. Могат да се черпят знания от свещените писанията, но познанието не може да се вземе отникъде. Твърде много хора действат, неразбирайки разликата между знание и познание. Познание се дава свише. Аз не мога да ви предам познанието си, мога да ви предам само моите знания. Писанията предават знания, не познание. Знанието може да утвърждава, че сте атман, че сте божествени, че сте всичко, но това не е познание.

Ако прилепнете към това знание, възниква огромно напрежение. Невежеството става брат на лъжата, придобиването на знание и информация не е познание.

Вие сте невинен, но чувствате, че знаете, оттук идва напрежението. Много по-добре е човек да не знае и да не разбира, че е невеж. Ще има напрежение, но няма да е толкова голямо. Ако не заблуждавате себе си със знание, получено от другите, ще можете да търсите себе си и тогава е възможно да достигнете до познанието.

Едно е истина - това, че сте. Каквото и да сте, вие сте. Това не може да се отрича. Второ: вие сте някой, който знае. Възможно е да знаете нещо за другите или да познавате само илюзиите, възможно е това, което знаете, да е лъжливо, но вие го знаете. Затова може уверено да се потвърдят две неща - вашето съществуване и вашето съзнание.

Но липсва третото. Същността на личността на човека може да се представи чрез три

измерения - съществуване, съзнание и блаженство – сат-чит-ананда. Знаем, че сме някой, който знае, който има съзнание. Не достига само блаженството. И ако търсите вътре в себе си, ще познаете и третото. То е там. Блаженството, екстазът от битието са там. И когато ги познаете напълно, ще познаете себе си - своето битие, своето съзнание и своето блаженство.

Не можеш изцяло да се познаваш, непознавайки блаженството, защото този, който не изживява блаженството, през цялото време бяга от себе си. Животът ни е бягство от себе си. Затова другите са толкова важни за нас - помагат ни да избягаме от себе си. Ето защо всички сме ориентирани към другите. Дори като станеш религиозен, ти си създаваш Бог, който да е другият. И пак си ориентиран към друг, повтаряш все същата грешка.

В петия стадий трябва да търсиш себе си вътре. Това не е търсене, а "пребиваване в дирене".

Вие сте необходими само до петото тяло. След неговите предели всичко върви леко и спонтанно.

Шестото тяло е космическото. Напрежението е между вас - вашите усещания за индивидуалност или ограниченост - и неограничения космос. Даже на петото стъпало вие сте затворени в духовното си тяло. Вие сте личност. Тази "личност" поражда напрежение в шестото тяло. И за да постигнете ненапрегнатото съществуване в космоса, за да сте в хармония с него, трябва да престанете да бъдете индивиди.

Исус казва: "Този, който загуби себе си, ще намери себе си". Това твърдение е свързано с шестото тяло. До петото тяло то не може да бъде разбрано, защото не е рационално. Но от шестото нататък това е единствената възможна сметка, единствената рационална възможност - да изгубиш себе си.

Ние укрепваме, усилваме и кристализираме себе си. Тази кристализация, тази същност или индивидуалност може да се пренесе до петото тяло, но този, който настоява на индивидуалността, си остава там. На петото ниво се спират много духовни системи. Всички, които твърдят, че душата има индивидуалност, че тя се запазва и в освободено състояние ще остане индивидуалност -всяка такава система спира до петото тяло. В такава система няма концепция за Бога. Не е необходима.

Концепцията за бога се появява чак със шестото тяло. "Бог" означава космическа индивидуалност или по-точно казано, космическа не-индивидуалност. Това не е "аз съществувам", това е цялото, намиращо се в мен, което ми дава възможност да съществувам. Аз съм само точка, звено сред безкрайността на звената на битието. Ако утре слънцето не изгрее и мен няма да ме има. Аз също ще изчезна, пламъкът ще угасне. Аз съм тук, защото съществува слънцето. То е много далеч, но е свързано с мен. Ако умре Земята, както са умрели много планети преди нея, аз също няма да живея, защото животът ми е единен с живота на Земята. Всичко съществува във веригата на битието. Ние не сме островчета. Всички ние сме океана.

В шестото тяло единственото напрежение е усещането за индивидуалност, противопоставящо се на усещането на океана - състояние без граници, чувство за безначалност и безкрайност, усещане не "за мен", а "за нас". И това "ние" включва всичко. Не само хората, не само органичните вещества, а всичко, което е. "Ние" означава самото битие. И тъй, напрежението в шестото тяло е "аз"-ът. Как да изгубим "аз"-а, как да изгубим егото? Сега не можете да разберете това, но ако стигнете до петото няма да ви е трудно. Сега приличате на дете, което е привързано към играчката си и не може да си представи, че играчката може да се изхвърли. Но когато детството премине, играчката се изхвърля. Детето повече не се връща към нея. До петото тяло егото има много голямо значение, но след него се превръща в играчка, с която детето си е играло. Отхвърлете егото без затруднение.

Единственото затруднение може да се появи в случай, че сте достигнали петото тяло в резултат на дълъг процес, а не на внезапно просветление. Тогава е трудно напълно да се

отхвърли "аз"-ът в шестото тяло. Затова след границите на петото тяло всички внезапни процеси помагат. До петото тяло постепенните процеси изглеждат по-леки, но след него вече са препятствие.

В шестото тяло възниква напрежение между индивидуалността и подобното на океан съзнание. Капката трябва да изчезне, за да стане океан. Всъщност, капката не се изгубва, само така ѝ се струва. Напротив, в момента, когато капката изчезва, тя придобива целия океан. Капката не е изчезнала, просто се е превърнала в океан.

Седмото тяло е нирваническото. В него съществува напрежение между съществуването и несъществуването. В шестото търсешият трябва да изгуби себе си в несъществуването. Той е, но не като индивидуалност, а като космическо битие. Но съществуването остава. Има философии и системи, които се спират на шестото тяло. Те спират на Бога или на мокша. Реализиране на седмото тяло означава дори съществуването да се изгуби в несъществуването. Това не значи да изгубиш себе си, а просто да изгубиш. Съществуващото става несъществуващо. Тогава се доближаваш до първичния извор, от който се е появило цялото съществуване и в който то се връща. От него извира битието и в него се връща небитието.

Само по себе си съществуването е фаза и трябва да се върне обратно. Както след деня идва нощта, след нощта следва денят, така се появява съществуването и след него идва несъществуването; идва несъществуването, а след него следва съществуването. Ако някой иска да се опознае напълно, не трябва да избягва несъществуването. Ако иска да опознае пълния кръг, той трябва да стане несъществуващ.

Дже космическото не е пълнота, защото отвъд неговите предели е несъществуването. Дори Бог не е цялото, Бог е само част от Брахма. Бог не е самият Брахман. Брахман означава сливането на цялата светлина и тъмнина, сливане на живота и смъртта, сливане на съществуването и несъществуването. Бог не е смърт, Бог е само живот. Бог не е несъществуване, Бог е само съществуване, Бог не е тъмнина, Бог е само светлина. Той е само част от цялото, не и самото цяло. Да опознаеш цялото, означава да станеш нищо. Само нищото може да познае цялото. Всеобщото е нищо и нищото е единствената всеобщност за седмото тяло.

Ето това са напреженията, които се пораждат във всяко от седемте тела, започвайки от физическото. Ако откриете физическото напрежение, освободете се от него и тогава ще можете без труд да преминете към всичките седем тела. Осъществяването на релаксацията на първото тяло става стъпало към второто. А ако реализирате нещо във второто, ако почувствате ненапрегнат етерен момент, то вие сте направили крачка в посока на третото тяло. Ако в първото си тяло оставите напрежение, ще ви бъде много трудно, дори невъзможно, да отворите следващите врати.

Затова започвайте от първото тяло и не мислете за останалите шест. Живейте цялостно във физическото тяло и изведнъж ще откриете, че се е отворила нова врата. Тогава продължавайте да вървите нататък. Но не мислете за другите тела, защото това ще ви дърпа и ще създава напрежение. А всичко, което ви разказах, просто го забравете!

Въпрос:

Ошо, на какво учиш ти и каква е доктрината ти?

Аз не предлагам доктрина. Изучаването на доктрини е безсмислено занятие. Аз не съм философ, моят ум е антифилософски. Философията не води доникъде. Ум, който мисли и пита, не може да знае.

Съществуват много доктрини. Но всяка от тях е измислица, човешка приумица. Това не е откритие, а изобретение. Човешкият ум е способен да роди безкраен брой системи и доктрини, но да се познае истината чрез теория е невъзможно.

Откровението идва в момента, в който спира знанието. Има две възможности - или да се

мисли за нещото, или да се влезе в него екзистенциално. Колкото повече мисли човек, толкова повече се отдалечава от това, което е тук и сега. Да се мисли за нещо, значи да се изгуби контактът с него.

И това, на което ви уча аз, е антидоктринарен, антифилософски, антиспекулативен опит. Как да бъдеш -просто как да бъдеш. Как да си в момента тук и сега. Отворен, незащитен, единен с този момент. Това наричам аз медитация.

Знанието може да води само до измислица, до проекции. То не е способно да бъде средство за постигане на истината. Но ако ти си познал истината, знанието може да се използва за споделяне с тези, които не знаят. Тогава езикът, доктрините, теориите могат да станат средства. Но все пак недостатъчно адекватни. Те непременно ще изкривяват нещата.

Всичко, което е познато екзистенциално, не може да се изрази изцяло. То може само да се обозначи. Щом изразя това, което съм познал, до вас достига слово, което не носи значение. Идва мъртво слово. То е безсмислено, защото самото преживяване има смисъл.

Затова знанието може да бъде средство за изразяване, но не и способ за постижение, за реализация. Знаещият ум е пречка, защото когато знаеш, в теб няма смирение. Когато си натъпкан със знание, нямаш пространство за приемане на неизвестното. Умът трябва да стане пуст, празен - утроба, пълна с приемане.

Знанието е твоето минало. То е това, което знаеш. Това е паметта ти, твоето имане, собствеността ти. Натрупаното става препятствие. То застава между теб и новото, между теб и неизвестното.

Можеш да бъдеш отворен за неизвестното само когато си смирен. Необходимо е постоянно да осъзнаваш невежеството си - винаги остава нещо неизвестно. Умът, който се основава на паметта, на информацията, на писанията, теориите, доктрините и догмите е егоцен-тричен, не е смирен. Знанието не води към смирение. Само безкрайното неизвестно може да те направи смирен.

Паметта трябва да се преустанови. Това не означава, че не трябва нищо да си спомняш, значи, че в момента на знание, в момента на преживяването не трябва да има памет. В такъв момент е необходим открит, незащитен ум. Този момент на пустота и незапълненост е медитация, дхяна.

Въпрос: Няма ли самото преживяване да стане доктрина?

Преживяването може да бъде предадено на другите само негативно. Аз не мога да кажа какво е то, мога да кажа само какво не е. Езикът може да изрази само онова, което то не е. Като казвам, че с думи това не може да се изрази, аз все пак го изразявам. Когато казвам -такова учение не може да има, в това се заключава моето учение. Но всичко това е негативно. Аз не утвърждавам нещо, аз отричам нещо. Може да се каже "не", но е невъзможно да се каже "да". "Да" трябва да бъде реализирано. Ако е налице продължителна вяра в знанието, тя става препятствие за постигане на пустотата, за достигане до дълбините на медитацията. Преди всичко, трябва да разберете безполезността на миналото, на известното, на знанието. За неизвестното, за истината, такова знание е безполезно.

Можеш или да се отъждествиш с това, което знаеш, или да станеш негов свидетел. При отъждествяване-то ти и твоята памет ставате едно. Но ако няма отъждествяване, ако оставаш отделен от спомените си, неотъждествен с тях, тогава ти осъзнаваш себе си като нещо различно от спомените си. Това осъзнаване става път към неизвестното. Колкото повече си способен да бъдеш свидетел на знанието си, толкова по-малка вероятност има егото ти да стане господар на това знание. Ако ти си отделен от спомените си, те стават нещо като наслоен прах. Те са преминали през опита ти и са станали неотделима част от ума ти, но

съзнанието е различно от него. Този, който си спомня, е различен от припомняне-то; този, който знае, е различен от опознатото. Ако ти е ясна тази разлика, значи вече се приближаваш до пустотата. Като не се отъждествяваш, можеш да бъдеш отворен; между теб и непознатото не възникват спомени.

Пустотата може да се постигне, но не и да се създаде. Ако я създадеш, тя неизбежно ще е родена от стария ти ум, от твоето знание. Ето защо за постигането ѝ няма никакъв метод. Методът е само резултат от натрупаната информация; ако ти се опиташ да използваш какъвто и да е метод, той ще е продължение на стария ти ум. Но непознатото не може да дойде като продължаваща непрекъснатост, а само като разрыв на непрекъснатостта. Само тогава то е извън пределите на известното, извън пределите на знанието ти.

Затова не може да има никакъв метод, никаква методология, а само разбирането, че "Аз съм отделен от това, което съм натрупал." Ако разберете това, ще имате потребност да култивирате пустотата. Всичко вече е станало! Ти си пустота! И няма нужда да я създаваш.

Не е възможно да се създаде пустотата. Сътворената пустота няма да е пустота, тя ще е твое творение. То никога няма да е пустота, защото ще има граници. Ти си я сътворил и тя не може да бъде по-голяма от теб, не може да надхвърли ума, който я е родил. Всичко, което можеш да направиш, е да я приемеш. А подготовката за приемането ѝ може да бъде само в отрицателен смисъл. Да се подготвиш, означава да не се отъждествяваш със знанието си, да си готов да разбереш безполезността и безсмислеността на всичко, което знаеш.

Само това осъзнаване на мисловния процес може да те хвърли в паузата, където винаги присъства "това, което е", където "това, което е" ще те залее. И между него и теб няма да има бариера. Ти ставаш едно с момента, с вечността, с безкрайността.

В мига, когато този момент премине в знание, той отново става част от паметта. И тогава е изгубен. Затова не може да се каже: "Аз познах". Незнестното си оста^ ва неизвестно. Колкото и много да си го преживял, непознатото все още предстои да бъде опознато. Неговото очарование, красота, привлекателност остават все същите.

Процесът на познание е вечен и никой не може да стигне до момент, в който да може да каже: "Аз постигнах". Този, който казва това, отново попада в модела на паметта, в модела на знанието. И тогава умира. Моментът на утвърждаване на знанието е момент на смърт. Животът свършва. Животът е движение от неизвестното към неизвестното. Той идва от непознатото и отива в него. За мен религиозен човек не е този, който заявява знанието си. Утвърждаващият, че знае, може да е богослов, философ, но не и религиозен човек. Религиозният ум приема висшата тайна, висшата непознаваемост, висшия екстаз на неведението, висшето блаженство на неведението.

Не е възможно да се създаде момент на медитация, на пустота. Невъзможно е да се проектира. Не можеш да заставиш ума си да спре. Ако го направиш, значи или си го опиянил или си го хипнотизирал, но това не е пустота. Пустотата идва. Тя не може да се сътвори, нито да се донесе.

Аз не ви уча на никакъв метод. И в смисъла на методи, техники, учения - аз не съм учител.

Въпрос:

Вие ме убедихте. Как да трансформирам това убеждение в опит?

Няма "как", защото как предполага метод. Има само пробуждане. Ако ме слушаш и нещо в теб се събужда, тогава добиваш опит, чувстваш нещо. Аз не се опитвам да те убедя. Интелектуалното убеждение не е убеденост. Аз просто ти предавам факти.

Защо си убеден в това, което казах? Има два възможни варианта - или си убеден от доводите ми или си видял истинността на това, което казвам, като факт вътре в себе си. Ако са те убедили моите аргументи, тогава възниква въпросът "как"; но ако това, което говоря, е

преживяно от теб, ако ти осъзнаваш, че е истина и е вътре в теб, това знание те отделя от мен. Аз не ви давам никакви знания. Напротив, когато говоря, протича самото преживяване.

Когато умът е убеден, той пита "как". По какъв път да се върви? Той иска да знае. Но аз не ти давам никаква доктрина. Просто споделям опита си с теб. Когато казвам, че паметта е натрупване, че е мъртва, това са отзвуци от миналото. Имам предвид, че паметта е част от миналото, държаща се за теб, но ти си отделен от нея. Ако при теб се появи усещане за това, което имам предвид и ти видиш разстоянието между себе си и паметта си (своето съзнание и своята памет), тогава няма никакво "как".

Нещо се е случило и то прониква в теб от момент към момент, не благодарение на метода, а чрез осъзнаването, благодарение на това, че нито за минута не забравяш.

Сега ти знаеш, че обозначението се различава от съдържанието. Ако това се превърне в непрекъснато осъзнаване - докато вървиш, докато спиш, храниш се и разговаряш - тогава нещо се случва. Ако постоянно помниш, че умът е програмиран, че е прибавен, че е просто процес на натрупване на памет, а не е част от битието ти, тогава това осъзнаване, тази липса на метод ще е достатъчна, за да се случи нещо в теб.

Никой не може да каже кога, как и къде това ще се случи, но ако осъзнаването продължава, то от само себе си става по-дълбоко. Това е автоматичен процес. От ума той отива в сърцето; от интелекта - към интуитивния ум; от съзнанието - бавно се движи към подсъзнанието. И в един прекрасен ден ти напълно се пробуждаш. Нещо се е случило. Ти нищо не си култивирал; то е дошло поради факта, че през цялото време си помнил. Не защото си следвал някаква доктрина, а защото си се пробудил за вътрешния факт, за вътрешното виждане. Нещо е проникнало дълбоко в теб.

Когато настъпи моментът, той идва неочаквано като взрив. В момента на взрива ти си съвършено пуст, теб те няма, престанал си да съществува. Няма нито интелект, нито доводи, нито памет. Има само съзнание, само осъзнаване на нищото, на пустотата. В тази пустота е знанието. Но то е знание в съвсем друг смисъл. Няма нито познаващ, нито познаваемо, има просто знание. То е екзистенциално.

Какво е пустотата, какво съществува в нея, е невъзможно да се предаде. Може само да се покаже процесът, проhodът. Но процесът не е метод. Това не може да се практикува и няма какво да се практикува. Или помниш, или не.

Въпрос:

Препоръчвате ли някакъв начин на живот като подготовка?

Щом започнеш за осъзнаваш, ще се измени целият ти живот, целият ти начин на живот. Но тези изменения сами ще дойдат при теб, не е нужно да ги подготвяш. Щом започнеш да практикуваш нещо целият смисъл се губи. Всичките изменения трябва да станат спонтанно.

Работата не е в това да се подготвяш за нещо. Просто разбери, че пустотата не може да се желае. Това не е противоречие в термините, а екзистенциално противоречие. Не е възможно да се желае пустотата, защото желанието идва от твоя стар ум, от твоето знание. Единственото, което може да се направи, е да осъзнаваш себе си такъв, какъвто си. Щом осъзнаеш себе си какъвто си, става отделяне, разделяне, обособяване. Някаква част от тебе престава да се отъждествява с цялото.

Тогава има двама: "аз" и "семе". "Семе" е паметта, умът; "аз" е съзнанието, атмана.

Слушайки ме, ти трябва да слушаш едновременно и себе си, своя вътрешен ум. Този процес не трябва да се прекъсва. Това, което казвам, става част от твоя семе, част от натрупаното в теб, от знанията ти. Това знание ще изисква по-нататъшни знания, методи и всякакви "как". И ако се предложи някакъв метод, той също ще стане част от твоето знание. Твоят семе ще се засилва и ще знае все повече.

Аз не слагам ударението на твоя семе, не се обръщам към него. Ако твоят семе се намеси, не може да има общуване. Ще има просто дискусия, а не диалог. Диалог се получава когато няма семе. Ако теб те има, но няма семе, тогава не възниква въпросът "как". Това, което казвам, ще се възприема или като истина, или като неправда, или като факт, или като ловко изфабрикувана доктрина.

Моята работа е просто да създам ситуация - с думи, с мълчание или с объркване. Моята цел е да създам такава ситуация, че твоят аз да се отдели от теб, да излезе навън от пределите на семса. И аз постоянно създавам такива ситуации.

Това също е ситуация. Говоря ти абсурдни неща. Говоря ти за постигане на нещо, а в същото време отричам всякакви методи. Това е нелепо. Казвам нещо и веднага твърдя, че е невъзможно да се изрази с думи. Но точно такъв абсурд е в състояние да създаде нужната ситуация. Ако те убедя, няма да се създаде ситуация. Казаното ще стане част от твоя семе, от твоето знание. Твоят семе през цялото време пита "как, по какъв начин". Аз отричам пътя, но в същото време говоря за трансформация. И ситуацията става толкова нелогична, че умът ти се обърква. Само така може да влезе нещо от трансцендентното.

Аз през цялото време създавам ситуации. За интелектуалните хора такава ситуация е абсурд. Но осъзнаването идва само когато възникне ситуация, в която се нарушава последователността. Самата неразумност на ситуацията поражда интервал, прекъсване, което обърква и разтърсва индивида и води до озарение. Спомням си случай от живота на Буда.

Една сутрин той отишъл в селото. Някой се приближил и му казал: "Аз вярвам във висшето. Моля те, кажи ми има ли Бог?" Буда категорично отрекъл. Той казал: "Няма Бог, не е имало и никога няма да има! Що за глупости говориш!". Човекът бил потресен и разбит, но ситуация била създадена.

През деня дошъл друг човек и казал: "Аз съм атеист, не вярвам в Бога. А ти как смяташ, има ли Бог?". Буда отговорил: "Всичко е Бог. Не съществува нищо, освен Бог". Човекът бил потресен.

А вечерта дошъл още един човек и казал: "Аз съм агностик. Не съм вярващ, не съм и атеист. Ти какво ще кажеш? Има ли Бог или няма?" Буда не казал нищо. Но човекът бил потресен.

Но монахът Ананда, който винаги съпровождал Буда, бил потресен още повече. Сутринта Буда казал, че няма Бог, през деня, че има Бог, а вечерта замълчал. През нощта Ананда се обърнал към Буда: "Преди да заспя, отговори, моля те, на един въпрос. Ти наруши спокойствието ми! В пълно недоумение съм! Какво искаше да кажеш с тези нелепи, противоречащи си отговори?"

А Буда отговорил: "Те не бяха дадени на теб. Защо си ги слушал? Всеки отговор бе даден на този, който зададе въпроса. Но е добре, че отговорите са те разтърсили. Това е моят отговор за тебе".

Ситуациите могат да се създават. Дзен-монасите имат особен начин за създаване на ситуации. Могат да те изхвърлят от стаята или да ти зашлевят плесница. Това изглежда съвсем абсурдно. Ти питаш за едно, отговарят ти съвсем друго. Ти питаш: "В какво се състои пътят?", а дзен-монахът дава отговор, нямащ нищо общо с въпроса. Той може да отговори: "Погледни реката." или "Виж какво високо дърво." Пълен абсурд.

Умът търси постоянство. Той се бои от абсурда. Бои се от нелогичното и непознатото, но истината не е страничен продукт на интелектуалниченето. Това не е индукция или дедукция. Тук няма логика или умозаклучения.

Аз нищо не ти предавам. Просто създавам ситуация. И тогава в създадената ситуация се предава това, което е невъзможно да се предаде. Затова не питай "как". Просто бъди. Осъзнавай, ако можеш. Ако не можеш, осъзнавай своето неосъзнаване. Бъди внимателен към това, което става. Ако не можеш - бъди внимателен към своето невнимание. И нещо ще

стане, нещо ще се случи.

Въпрос:

Създавайки абсурдна ситуация, предполагате ли, че човекът ще бъде изваден от равновесие? Какъв ще е резултатът?

Хората вече достатъчно са извадени от равновесие. И точно заради това са се отъждествили със своите вълнения. Свикнали са с тях. Тревогите и нарушеното душевно равновесие са станали нещо обичайно. Всички отдавна сме извадени от равновесие! Не е възможно да си спокоен и да не знаеш истината.

Отсъствието на равновесие е наше нормално състояние. И когато аз ви тревожа, нарушавам тази липса на равновесие и се получава неутрализация. За пръв път в живота си вие усещате покой. Абсурдната ситуация не е потребна за достигане до някакви резултати, тя е средство за предаване на послание, което в същността си е непрередаваемо.

Ти питаш: "Какъв ще е резултатът?" На това може да се отговори нещо, при условие, че казаното не бъде прието за истина. Казаното трябва да се разбира в символичен, поетичен и митичен смисъл. За мен всяко религиозно писание, всеки мит, всяко утвърждение, идващо от човек, преминал през случването, в определен смисъл не е вярно. Това не е истин-а, а указател. И този указател трябва да се забрави, преди да познаеш истината.

Има три думи, които определят границата, зад която е само безмълвие. Те са сат, чит, ананда - съществуване, съзнание, блаженство. Преживяването е единно, но когато правим от него понятие, го делим на три фази. То винаги се преживява като едно, но се представя като три.

В това тотално битие, сат, в тази пълна същност си само ти. Ти не си едно или друго, с нищо не си отъждествен. Има само битие.

Второто е съзнанието - чит. То не означава съзнателен ум. Съзнателният ум е само фрагмент от огромния неосъзнат ум. Обикновено, когато осъзнаваме, осъзнаваме нещо отделно. Съзнанието е обективно, то е насочено към нещо. Чит - това е чистото съзнание, а не осъзнаването на нещо. Няма обект. Съзнанието не е насочено към нищо, то е ненасочено. То е безкрайно и чисто.

И последното е ананда, блаженство. Не щастие, не радост, а блаженство. Щастieto включва в себе си и състоянието на нещастие, спомена за него, контраста с него. Радостта също носи известно напрежение, нещо, изискващо разтоварване, освобождаване. Блаженството е щастие без следи от нещастие. То е радост, без окръжаващата я пропаст. То е щастие без капка напрежение.

Блаженството е средната точка между радостта и скръбта. Това е средната точка, точката на трансценден-тация. То има дълбочината на скръбта и висотата на радостта. Радостта има връх, но не и дълбочина, докато скръбта има бездънна дълбина, но не и връх. Блаженството включва в себе си и върха на радостта и бездната на скръбта, поради което то трансцендентира и едното, и другото. Само централната точка може да бъде пълна трансценденция на двете крайности.

Тези три термини - сат, чит, ананда, са граница, те са най-много, което може да бъде казано и същевременно най-малкото, това, което може да бъде преживяно. Това е последното, което може да бъде изразено и границата, от която може да се скочи в неизразимото. Това не е край. Това е само началото.

Сатчитананда е само израз, не е реалност. Ако помните това, не може да има вреда. Умът забравя и изразът сатчитананда става реалност. Около него строим теории и учения и умът се затваря. Тогава вече не може да има скок. Случвало се е в Индия. Около тези три думи е изплетена цялата традиция. Но реалността не е сатчитананда, тя е отвъд нейните предели. Сатчитананда е само това, което може да се изрази с думи. Трябва да се възприеме като

метафора. Цялата религиозна литература се състои от притчи. Тя е символична. Израз, думи за нещо, което по природа е неизразимо.

Аз не обичам да използвам дори термина сатчитананда, защото ако умът узнае какво трябва да се случи, той започва да иска и да настоява. Тогава той изисква сатчитананда и се появяват учители, които удовлетворяват тези изисквания с помощта на мантри, техники и методи. Всякакви искания могат да бъдат удовлетворени, а на безсмислените искания се дават безсмислени отговори. По такъв начин са създадени всички богословия и институти. Трябва непрекъснато да се пазиш да не превърнеш висшето в желана цел. Не го превръщайте в желание, в обект, който се стремите да постигнете, в място за поклонение. То е тук точно сега! Ако осъзнаем това, ще стане взрив. Всичко е тук, то е наш най-близък съсед, а ние продължаваме да се стремим към далечината. То не е извън нашите предели, а ние се отправяме на далечни странствания. То ни следва като сянка, а ние не го виждаме, защото очите ни са устремени надалеч. Животът трябва да е в битието. Лаодзъ казва: "Търсете и ще изгубите. Не търсете и ще намерите."

10

Прозорци в божественото

Въпрос:

В индийската философия природата на висшата истина се определя като истина (сатям), красота (сундарам) и добродетел (шивам). Това свойства на Бога ли са?

Това не са свойства на Бога. Това, по-скоро, е нашето възприятие за Бога. Тези качества не принадлежат на божественото; те са част от нашето възприятие. Божественото е неведомо. То или притежава всички качества или не притежава никакви. Но човешкият ум е способен да възприеме божественото през тези три прозореца - той може да получи представа или чрез красотата, или чрез истината, или чрез добродетелта.

Тези три измерения са достъпни за човешкия ум. Ние сами сме ограничили божественото в тези рамки, а то е неограничено. Ето един пример - виждаме небето през прозореца и рамката на прозореца изглежда като рамка на небето, но небето няма рамки. Затова казвам, че красотата, истината и добродетелта са прозорци, през които можем да погледнем към божественото.

Човешката личност е разделена на три слоя. Ако преобладава интелектът, тогава божественото придобива формата на истина. Ако умът е емоционален - ако ти стигаш до реалността не чрез главата, а чрез сърцето -тогава божественото става красота, защото му предаваш поетично качество. Но и това е само рамка. Интелектът обрамчва божественото в истина, чувствата - в красота. А ако личността не е интелектуална, не е и емоционална, ако преобладава действието, тогава добродетелта става рамка.

Тук, в Индия, ние използваме тези три термина за обозначение на божественото. Бхакти-йога означава път на поклонението, той е за емоционалния тип хора. Бог се възприема като красота. Джняна-йога е пътят на знанието. Бог се възприема като истина. И карма-йога е пътят на действие. Бог се явява като добродетел.

Самата дума Бог (God) произлиза от думата "добро" (good). Тази дума придобива най-голямо влияние, защото болшинството от хората са главно активни, а не интелектуални или емоционални. Това не значи, че те нямат ум или чувства, а че не преобладава нито едно от тях. Малко са хората от чисто емоционален или чисто интелектуален тип. Мнозинството от човечеството е предимно активно. Благодарение на действието Бог става "добро".

Но трябва да съществува и противоположен полюс, и ако Бог се разглежда като добро, тогава

дяволът е олицетворение на злото. Активният ум възприема дявола като зло; емоционалният го счита за безобразен, а за интелектуалния ум дяволът е илюзорност, лъжа, неистина.

Тези три свойства (истина, добродетел и красота) са човешки категории, оформящи божественото, което, само по себе си, е неоформено. Това изобщо не са качества, присъщи на божественото. Ако човешкият ум можеше да възприема божественото чрез четвъртото измерение, то това измерение също би станало свойство на божественото. Аз не казвам, че божественото не е добро. Аз казвам само, че добродетелта е свойство, видимо и избрано от нас. Ако в света нямаше хора, божественото нямаше да е добродетел, нямаше да е прекрасно и истинско. Божественото пак щеше да съществува, но тези качества, избрани от нас, нямаше да присъстват. Те са само белег на човешкото възприятие. На божественото могат да се дадат и други качества.

Ние не знаем как животните възприемат божественото и дали изобщо го възприемат, но едно е очевидно -те не могат да възприемат божественото в човешки категории. Ако действително възприемат божественото, то е по начин, различен от нашия. И свойствата, които намират в него, не приличат на тези, които ние намираме. Човек от предимно интелектуален тип не може да разбере как така може да се възприеме Бог като красота. За него това е чуждо понятие. А поетът не може да си представи истината по друг начин, освен като красота. За поета, художника, човека, възприемащ света чрез сърцето, истината е безсмислена без красота. Превръща се просто в интелектуална категория.

Предимно интелектуалният ум не е способен да разбере емоционалния ум и обратното. Ето защо съществуват толкова много недоразумения и определения. Нито едно определение не може да бъде прието от цялото човечество. Бог трябва да дойде при теб чрез твоите собствени понятия. Когато даваш определение на Бога, ти самият си част от своето определение. Затова хората, които гледат през тези три прозореца, в някакъв смисъл наслагват своите определения върху божественото. Има още един, четвърти път за виждане на божественото. Това е гледната точка на този, който е преодолял трите измерения в себе си. За този път в Индия нямаме специална дума. Наричаме го просто турия (четвърто). Има такъв тип съзнание, когато не си нито интелектуален, нито емоционален, нито активен тип, а просто осъзнаващ. Тогава не гледаш небето през прозореца. Ти си излязъл от къщата и си познал небето без каквито и да е рамки, прозорци или модели.

Само този тип съзнание, което е реализирало четвъртото състояние, е способно да разбере ограничеността на първите три. То може да осъзнае колко им е трудно да се разберат един друг, но разбира също и сходството, лежащо в основата на красотата, истината и добродетелта. Само четвъртият тип е способен да разбере и да бъде толерантен. Останалите три винаги ще са в конфликт.

Религиите се отнасят към една от тези три категории. И те постоянно се карат помежду си. Буда не може да участва в това. Той е четвъртият тип. Той казва:

Всичко това са глупости. Вие спорите не за свойствата на божественото, а за своите прозорци. Но от всеки прозорец се вижда едно и също небе.

Така че, това не са качества на божественото. Това е в нашето възприятие на качества му! Ако разрушим прозорците си, бихме могли да познаем божественото като безкачествено - ниргуна. Тогава ще излезем извън границите на свойствата, извън човешката проекция.

Но тогава ще е трудно да изразим нещо. Всичко, което може да се каже за божественото, ще бъде казано само през някакъв прозорец, защото всичко, което може да бъде изразено, всъщност, се отнася до прозореца, а не до самото небе. Когато не сме ограничени от прозорци, небето е толкова огромно и безкрайно, че не е възможно да бъде определено. Всичките думи са неподходящи; всичките теории - неадекватни.

И този, който се намира в четвъртото състояние, задължително мълчи. Всичките

определения за божественото идват от първите три състояния. Този, който е в четвъртото, дори да каже нещо, казаното изглежда нелепо, нелогично, ирационално. Той сам си противоречи. И чрез тези противоречия той се опитва да покаже нещо. Не да каже, а да покаже.

Витгенщайн е посочил това различие. Той казва, че има истини, които може да се изкажат и истини, които могат само да бъдат показани, но не и изказани. Предметът може да бъде определен, защото съществува сред другите предмети. Той може да бъде съпоставен, сравнен с тях. Например, винаги може да се каже, че масата не е стол. Предметът може да се разграничи, като се сравни с друг. Предметът има граници, очертания, зад чиито предели започва нещо друго. Всъщност, ние определяме границите. Всяко определение е граница, след която започва нещо друго.

За божественото нищо не може да се каже. Божественото е цяло, то няма граница; няма такова място, от което да започва нещо друго. Няма "нещо друго". Божественото е безгранично и затова не може да бъде определено.

Четвъртото може само да се покаже. Ето защо четвъртото е останало тайно. Четвъртото измерение е най-истинско, защото не е оцветено от човешкото възприятие. Всичките велики светци само насочват, но нищо не казват. Няма значение дали е Исус или Буда, Махавира или Кришна. Те не казват нищо; те сочат, показват нещо - един пръст, сочещ Луната.

Но винаги има опасност да се увлечем прекалено много от пръста. Пръстът е без значение, той само сочи нещо. Няма нужда да го гледаш. Ако искаш да видиш Луната, забрави изцяло пръста.

Това винаги е пораждало голямо затруднение по отношение на божественото. Виждаш указателя и ти се струва, че той е истината. И тогава смисълът се губи. Пръстът не е Луната, те са съвсем различни. Луната може да бъде посочена с пръст, но не е нужно да се привързваш към пръста. Ако християнинът не може да забрави Библията, а индуът - своята Гита - тогава се руши целият замисъл. И всичко става безсмислено, безцелно и дори нерелигиозно, антирелигиозно.

Когато се приближаваш до божественото, трябва да помниш, че имаш ум. Ако подхождаш към него чрез ума си, божественото се оцветява от него. Ако подходиш без ум, без себе си, без да внасяш човешкото, ако подходиш към божественото като към пустота, към нищо, без предварително мнение, без пристрастие към определена гледна точка, само тогава ще можеш да познаеш неговата безкачественост. Защото всички качества, които му придаваме, принадлежат на нашите човешки прозорци. Ние ги натрапваме на божественото.

Въпрос:

Значи ли това, че не следва да се използват прозорците, за да се гледа небето?

Не. По-добре е да се гледа през прозореца, отколкото въобще да не се гледа, но нищо не може да се сравни с небето, неограничено от прозорци.

Въпрос:

Но как да се излезе от стаята под открито небе без помощта на прозорец?

Можеш да минеш през прозореца, но не е нужно да оставаш при него. Иначе винаги ще има прозорец. Прозорецът трябва да се остави назад. През него трябва да се премине и да се трансцендентира.

Въпрос:

Когато си под открито небе, нямаш думи, докато не се върнеш назад, в стаята, и тогава всичко се започва...

Да, можеш да се върнеш назад. Но вече не такъв, какъвто си бил преди. Ти си познал

неограничената от модели безкрайност. Тогава и през прозореца знаеш, че небето е безкрайно. Той вече не може да те измами. Даже и да е тъмно в стаята и да са затворени прозорците, ти все едно знаеш, че има безкрайно небе. И вече не можеш да бъдеш същия.

Веднъж познал безкрайността, ти самият ставаш безкрайност. Ние сме това, което сме познали и почувствали. Познавайки безбрежието, безкрайното, ти самият ставаш безкрайност. Да узнаеш нещо, значи да си нещо. Да познаеш любовта, значи да си любов, да познаеш молитвата, значи да си молитва, да познаеш божественото, значи да си божествен. Знанието е реализация, виждането е битие.

Въпрос:

Могат ли трите прозореца да станат един?

Не. Всеки прозорец си остава такъв, какъвто е. Прозорецът не се променя, променяш се ти. Емоционалният човек ще излезе и ще се върне през същия прозорец, но вече няма да отрича съществуването на другите прозорци, няма да е против тях. Вече ще разбира другите, ще знае, че и другите прозорци водят към същото това небе.

След като бъдеш под открито небе, ще узнаеш, че другите прозорци са част от същия дом. И вече можеш да отидеш и при другите прозорци, ако искаш. От теб зависи. Не че ти е нужно, един прозорец е напълно достатъчен. А човек като Рамакришна може да ходи от прозорец към прозорец, за да се увери, че навсякъде е едно и също. Всичко зависи от човека. Може да се поглежда и през другите прозорци, а може и да не се поглежда.

Въобщо, няма нужда от това. Достатъчно е един път да познаеш небето. Любознателният може да поглежда и през другите прозорци. Но човекът, който е познал откритото небе, вече няма да отрича другите подходи. Той ще потвърди, че всички прозорци излизат в едно и също небе. Позналият небето става религиозен човек, а не сектант. Сектантският ум остава до прозореца; религиозният ум излиза извън пределите му.

Който е видял небето, може да броди, да се приближава до различните прозорци. Прозорците са безкрайно много. Това са основните прозорци, но не единствените. Има безброй комбинации!

Въпрос:

Съществува ли прозорец за всяко съзнание, за всеки човек?

Да. Може да се каже, че всеки човек стига до божественото през своя прозорец. И всеки прозорец значително се различава от другия. Безкрайно количество прозорци, безкрайно количество секти. Всеки човек е отделна секта. Двама християни не са еднакви. Единият може да се различава от другия, както християнството се различава от индуизма.

Когато излизаш под открито небе, разбираш, че всички различия принадлежат на дома, а не на теб. Те никога не са ти принадлежали. Те се отнасят до дома, в който живееш и в който гледаш и чувстваш, но не и на самия теб.

Като се окажеш под открито небе, разбираш, че ти също си част от небето, само че живееш в дом. Пространството вътре в дома с нищо не се различава от пространството вън от него. Излизайки навън, ние разбираме, че стените не са истински. Дори стената не е бариера за небето, тя не разделя реално, тя само създава привидно разделение - това е моят дом, а това - твоят. Пространството вътре в моя дом е мое, а вътре в твоя - твое. Когато познаеш небето, разделието изчезва. Тогава няма и индивиди. Тогава вълните се губят и остава само океанът. Ти се връщаш в дома и вече с нищо не се различаваш от небето.

Въпрос:

Създава се впечатление, че съвсем малко християни, след като са били на небето, са се върнали назад с такова разбиране.

Има няколко такива - Свети Франциск, Екхарт, Бьоме.

Въпрос:

Но нали те не са разказали, че небето навсякъде е едно?

Не са могли да го направят. Небето винаги е едно и също, но те не са могли да разкажат за това по еднакъв начин. Съобщенията за небето неизбежно са различни; еднакво е това, за което се говори.

За тези, които не са познали това, за което се съобщава, самият разказ е всичко. Тогава много остро се възприемат различията. Но нали самото съобщение е избирателно. Не е възможно да се съобщи цялото; само част от него може да се отрази. И когато бъде съобщена, тя умира.

Свети Франциск е способен да разказва само като свети Франциск. Той не може да разкаже като Мохамед, защото разказите не се спускат от небето. Разказите идват от модела, от индивидуалността. Идват от ума, от паметта, от образованието, от опита; идват чрез словата, езика и общуването. Обуславят се от начина на живот. Всичко това определя съобщеното. Съобщеното не може да идва само от свети Франциск, то не може да бъде абсолютно индивидуално. То трябва да е подходящо за съобщаване, иначе никой няма да го разбере. Ако заговоря на моя собствен език, никой няма да разбере. Когато аз преживях небето, преживях го без общуване. В момента на познанието бях свършено сам. Нямах думи, нямах език. Но аз съобщавам това на тези, които не познават това състояние. Затова трябва да говоря на техния език. И аз ползвам езика, който знаех до момента на познанието.

Свети Франциск използва езика на християнството. За мен отделните религии са просто различни езици. Християнството е особен език, идващ от Христа. Инду-измът е друг език; будизмът е още един език. Цялата разлика е в езика. И ако знаеш само езика, а не самото преживяване, различието е огромно.

Исус говори за "царство божие", за да бъде разбран от своята аудитория. Думата "царство" била разбрана от едни правилно, от други - не. И след това последвали кръстът и разпятието. Тези, които разбирали Исус, знаели какво има предвид той под "царство", а неразбралите мислели, че говори за царство на земята.

Исус не може да употреби словата на Буда. Буда никога не би употребил думата "царство". Има много причини за това. Исус произхождал от бедно семейство и говорел на езика на бедняците. За бедния човек думата "царство" е необикновено изразителна, но за Буда в тази дума няма нищо привлекателно, защото самият той бил принц. Тази дума имала голямо значение за Исус и никакво за Буда.

Буда станал просяк, а Исус - цар. Така е трябвало да бъде. Противоположността става значима. Непознатата противоположност става изразител на неизвестното. За Буда най-неизвестна била просията и той приел формата на неизвестното - станал просяк. За него бхик-шу (просяк) става най-значещата дума.

В Индия думата бхикшу не се употребява, защото тук има много просяци. Вместо това ние казваме свами (господар). Но когато Буда се отрича, той става бхикшу -просяк. За него тази дума имала някакво значение, което не би могло да съществува за Христос.

Исус можел да използва понятията на юдейската култура. Той променял по малко нещата, но не могъл да измени целия език, защото никой не би могъл да го разбере. Тъй че всъщност той не е бил християнин. Когато се появил свети Франциск, вече е била развита християнската култура и нейният език. И свети Франциск бил повече християнин, отколкото самия Христос. Христос си остава юдей; той живее живот на евреин. И не е могло да бъде друго.

Ако ти си роден християнин, християнството може да няма толкова голямо значение за теб. Колкото по-добре го познаваш, толкова по-безсмислено става то, загубена е тайната. За християнина по-привлекателен и по-значим може да стане индуизмът. Понеже е неизвестен,

той може да стане изразител на непознатото.

Струва ми се, че за човека е по-добре да не остава в тази религия, в която се е родил. Положенията и вярванията, дадени му по рождение, трябва да бъдат отхвърлени в даден момент, иначе е невъзможно да започне приключението. Не бива да оставаш там, където си се родил. Трябва да се иде в неизвестното и да се усети животворната промяна.

Много често ние не разбираме същността на това, което ни се струва, че добре познаваме. Християнинът смята, че познава християнството. И това се превръща в препятствие. Будистът смята, че разбира будизма, понеже го познава, но именно това чувство за знаене става бариера. Само неизвестното може да има притегателна, окултна, езотерична сила.

Необходимо е да се трансцендентират обстоятелствата на раждането. Случайност е, че един се е родил християнин, а друг - индус. Не трябва да се изпитва привързаност към условията, дадени от раждането. По отношение на религията трябва да си два пъти роден. Върви, изследвай неизвестните ъгълчета. Само тогава възниква трепетът на откритията.

Религиите, по същество, се допълват една друга. Те са длъжни да работят една за друга и да се приемат взаимно. Християнин, индус, юдей - те трябва да опознаят възторга на преобръщането. Възторгът на обръщането в друга религия създава фон за преображение. Пристигналият от Запада намира в Изтока нещо ново. Източният подход е толкова различен, че е невъзможно да го вмъкнеш в познатите категории. Всички понятия са толкова противоположни на познатото ти, че за да разбереш нещо трябва самият ти да се промениш.

Същото става и с тези, които от Изток отиват на Запад. Така и трябва да бъде. И за да стане това, необходимо е да си отворен. Промяната се извършва под влияние на непознатото, на неизвестното.

В Индия ние не сме успели да създадем религия като християнството. Не сме способни да създадем теологията, Ватикана, църквата. Ние имаме храмове, но нямаме църкви. Източният ум по природа е нелогичен и затова е обречен да бъде хаотичен. Той не може да бъде организиран. Католическият свещеник е съвсем друг. Той е възпитан да е част от организация. Той има своето място в йерархията. И това работи. Организацията, йерархията са логични, затова християнството е могло да се разпространи по целия свят.

Индуизмът никога не се е опитвал да обръща в своята вяра, дори ако някой сам приеме индуизма, на индусите им е все едно. Индуизмът е неорганизирана религия, в нея няма институция на свещенослужители, в този смисъл, в който тя съществува при католицизма. Индуисткият монах не принадлежи нито на организация, нито на йерархия, той си върви сам. Няма никакви корени. По отношение на външния свят такъв подход е поражение, но що се отнася до вътрешната дълбочина, до индивидуалността, този подход води към успех.

Вивекананда бил много привлечен от християнството. Той основал "Орден на Рамакришна" по образа на католическото свещеничество. Това е нещо абсолютно чуждо на Изтока. То е присъщо само на Запада. Умът на Вивекананда не е от източен тип. И както Вивекананда донякъде притежавал западен ум, така и свети Фран-циск и Екхарт имали източен ум. Те всъщност принадлежат на Изтока.

Самият Исус Христос също принадлежи на Изтока, а християнството - на Запада. Исус по природа бил източен човек. Той бил против църквата, против организации. В това се състои конфликтът. Западният ум мисли с термините на логиката, на разума, системата и доказателствата. Той не е способен да проникне дълбоко, остава си на повърхността. Той върви нашироко, а не надълбоко.

Въпрос:

По такъв начин организирани религии са като завеса. И за да можем да видим небето, те трябва ли да си идат?

Да. Те закриват небето. Те са пречка.

Въпрос:

Трябва ли западният ум да се разшири подобно на източния?

Западният ум преуспява в науката, но той не може да преуспее в религиозното съзнание. Даже когато на Запад се роди религиозен ум, той всъщност носи ум от източен тип. Такъв ум с източно качество имат Екхарт и Бьоме. А когато на Изток се роди научен ум, той непременно е от западен тип. Западът и Изтокът тук не са географски понятия. "Запад" означава аристотеловия тип, а "Изток" - неаристотеловия тип ум. "Запад" значи равновесие, "Изток" - отсъствие на равновесие; "Западът" е рационален, "Изтокът" - ирационален.

Тертулиан бил един от най-източните умове на Запада. Той казва: "Аз вярвам в Бога, защото е абсурдно". В това е основата на източния подход - вярвам, защото е абсурдно. На Запад няма да го кажат. Ще кажат, че следва да се вярва само на това, което е рационално и логично. Всичко друго са поверия и предрасъдци.

Екхарт също е източен човек. Той твърди: "Когато вярвате във възможното, това не е вяра. Когато вярвате в доказателства, това не е религия. Това са области от науката. Само когато вярвате в абсурдното, в ума ви прониква нещо от трансцендентното". Това не е западното разбиране, то принадлежи на Изтока.

Конфуций, от друга страна, е западен ум. На Запад разбират добре Конфуций, но съвсем не възприемат Лаодзъ. Лаодзъ казва: "Ти си глупав, защото си рационален. Не е достатъчно само да си разумен. Разумът има тъмен ъгъл от ирационално. Детето излиза от мрака на утробата. Цветът се ражда в тъмнината на корените. Не може да се отрича тъмнината, тя лежи в основата. Това е най-значителното и животворно явление."

Западният ум внася в света своя принос - науката, а не религията. Източният ум може да даде само религия, но не и наука и технология. Науката и религията взаимно се допълват. Ако успеем да разберем различията и подобията им, тяхното взаимно допълване, от това може да се роди най-добрата световна култура.

Този, на когото му трябва наука, трябва да се обърне към Запада. Но ако Западът създава религия, тя не може да се вдигне по-високо от богословие. На Запад вие сами си привеждате доказателства за съществуването на Бога. Доказателства, че има Бог! За Изтока това е неразбираемо. Не може да се докаже съществуването на Бог. Самият опит да се докаже е безсмислен. Това, което може да се докаже, няма да е Бог; то ще е научен извод. На Изток ние казваме, че божественото е недоказуемо. Когато на вас ви омръзнат вашите доказателства, скочете в самото преживяване; потопете се в самото божествено.

Източният ум винаги ще е псевдонаучен, както западният може да бъде само псевдорелигиозен. На Запад вие сте създали велика теология, но не и религиозна традиция. Както когато на Изток се обръщаме към науката, ние, в най-добрия случай, създаваме техники, но не и учени, хора, оправящи се с процесите, но не изобретатели и творци.

Затова не се отправяйте към Изтока със западни мерки, защото нищо няма за разберете. Само ще приемете неразбирането си за разбиране. На Изток подходът е диаметрално противоположен. Само противоположностите се допълват взаимно, както мъжът и жената.

Източният ум е жена, западният - мъж; западният ум е агресивен. Логиката е обречена да бъде агресивна, твърда. А религията е възприемчива, подобна на жена. Бог може само да се възприеме, не може нито да се открие, нито да се изобрети. Трябва да си като жена - приемащ всичко, открит и чакащ. Ето това за мен е медитацията - да си отворен и очакващ.

Въпрос:

Рамакришна казва, че за нашия век е най-подходящ подходът на бхакти. Така ли е?

Не. Рамакришна смята за най-подходяща бхакти-йога, защото тя е била най-подходяща за него. Това е прозорецът, през който той е излязъл в откритото небе. Не е там работата, дали някакъв подход съответства или не на даден век, ние не говорим за вековете.

Вековете съществуват едновременно. Ние изглеждаме съвременници, но може и да не сме. Може би аз живея двадесет столетия назад. Нищо не е абсолютно минало. За някои то е настояще. За едни то вече е минало, а за някои - още не е настъпило. Не може да се съди категорично за века.

Рамакришна е бил благоговеещ вярващ. Той стигнал до Бога чрез молитва, любов, чувства. Той се е реализирал по този начин и смятал, че това ще помогне на всички. Не е могъл да разбере, че този път може да е труден за другите. Колкото и да съчувстваме на хората, ние винаги ги виждаме в светлината на своя опит. За Рамакришна единственият път бил бхакти-йога - пътят на поклонението.

Ако все пак се говори за характерните черти на века, то нашият век е най-интелектуалният, най-научният, най-технологичният. В него има много малко чувства и поклонение. Това, което казва Рамакришна, е било вярно за него и може би за околните му, но не е оказало голямо влияние на света като цяло. Той имал нетехнически, ненаучен ум. Бил обикновен селски жител, който не получил образование и не познавал външния свят, затова нещата, които казва, трябва да се разбират правилно. Той не би могъл да си представи това, което става сега. Той принадлежи на света на селянина, където интелектът не значи нищо, а чувствата са всичко. Той не е човек от този век. Това, което казва, подхожда за обкръжение, в което е живеел, но не и на настоящия свят.

Изброените три типа са съществували винаги - интелектуален, активен и емоционален. И между тях винаги ще има равновесие, както винаги съществува равновесие между мъжете и жените. То не може да бъде нарушавано за дълго. И ако се наруши, много скоро се възстановява.

На Запад вие сте загубили равновесие. Преобладаващ фактор е интелектът. На вас могат да ви се харесват думите на Рамакришна: "Поклонението е пътят на този век", защото сте загубили равновесие. Но Вивекананда казва обратното. И Изтокът също е изгубил равновесие, той е преимуществено интелектуален. Това става, за да се уравновесят крайностите - един вид взаимно допълване.

Рамакришна е емоционален тип, а главният му ученик - интелектуален. Така трябва да бъде. Това е своего рода двойка - мъжко и женско начало. Рамакришна е съвсем женствен - неагресивен и възприемащ. Понятието за пол не е само биологично, то съществува навсякъде. Във всяка сфера, в която възниква полярност, съществуват противоположности, привличани една към друга.

Вивекананда никога няма да бъде привлечен от интелектуалец, защото няма да е негова противоположност. В Бенгал по онова време живели гиганти на интелекта. Той бил при тях, но се върнал с празни ръце. Те не го привлекли. Рамакришна бил най-неинтелектуалният човек, който можете да си представите. Бил всичко онова, което Вивекананда не бил, в него имало всичко, което той търсел.

Вивекананда е противоположност на Рамакришна и всичко, на което по-късно обучавал от името на Рамакришна, по дух не било това, на което учел самият Рамакришна. И тези, които стигат до Рамакришна чрез Вивекананда, не могат да достигнат самия Рамакришна. Тези, които разбират тълкуването на Рамакришна от Вивекананда, никога няма да разберат Рамакришна. Тълкуването произтича от пряката противоположност.

Когато казват: "Ако не беше Вивекананда, ние никога нямаше да научим за Рамакришна", това е по-своему вярно. Целият свят действително не би научил за него без Вивекананда. Но с помощта на Вивекананда това, което е известно за Рамакришна, в основата си е невярно. То

е лъжлива интерпретация. И всичко се дължи на факта, че те принадлежат към противоположни типове. Рамакришна никога не спорел. Вивекананда винаги привеждал аргументи. Рамакришна бил невеж, Вивекананда бил учен човек. Това, което Вивекананда говори за Рамакришна, е преминало през огледалото на Вивекананда. То не е и не може да бъде истинското.

И така става винаги. И така ще става. Буда привлича хора, които са противоположни на самия него. Маха-вира и Исус привличат хора от духовно противоположен пол. И тези противоположности после създават организации и ордени. И започнат да тълкуват. Самите ученици се превръщат във фалшификатори. Така е. И нищо не може да се направи.

11

Правилното задаване на въпроси

Не задавайте теоретични въпроси. Теориите по-малко решават, повече заблуждават. Ако нямаше теории, щеше да има по-малко проблеми. Самите теории не дават отговор на въпроси и проблеми. Обратното, въпросите възникват от теориите.

Не задавайте философски въпроси. Философските въпроси само приличат на въпроси, но всъщност не са такива. Затова за тях няма отговор. На истински въпрос винаги може да се даде отговор, но ако въпросът е лъжлив, ако просто е лингвистична бъркотия, тогава не може да му се отговори. В продължение на векове философията е отговаряла на въпроси, които си остават едни и същи. По какъвто и начина да отговорите на един философски въпрос, вие никога не му отговаряте, защото самият въпрос е лъжлив. Той не предполага отговор. Самият въпрос по същество е такъв, че на него не може да се отговори.

Не задавайте метафизични въпроси. Например, на въпроса "Кой е създал света?" не може да се отговори. Той е абсурден. И не защото метафизичните въпроси не са истински, а просто защото на тях не може да се отговори. Те могат да бъдат разрешени, но е невъзможно да им отговориш.

Задавайте лични, интимни, екзистенциални въпроси. Необходимо е ясно да разбирате това, за което питате. То действително ли има значение за вас? Ако ви отговорят, това ще разкрие ли за вас ново измерение? Ще се добави ли нещо към вашето съществуване, ще се преобразува ли вашето същество благодарение на отговора? Само такива въпроси са религиозни.

Религията се занимава с проблемите, не с въпросите. Въпросите могат да възникнат от любопитство, но проблемите винаги са интимни и лични. Те ви вълнуват; вие сте въввлечени в тях. Въпросът съществува отделно от вас, проблемът - това сте вие. И преди да попитате за нещо, задълбайте в себе си и попитайте за нещо лично, което ви смущава, което се отнася до вас. Само тогава може да ви се помогне.

Въпрос:

Предопределени ли са нашите животи или не?

Това не е личен проблем, това е философски въпрос.

Нашите животи са предопределени и не са предопределени. И да и не. И двата отговора на въпроса за живота са верни.

В определен смисъл всичко е предопределено. Всичко у вас, което е физическо, материално, ментално, е предопределено. Но във вас има нещо, което постоянно остава непредсказуемо, непредопределено. Това е вашето съзнание. Ако се отъждествявате със своето тяло и материално битие, в същата степен вие сте обусловени от причинно-следствените връзки. Тогава вие сте машина. Но ако не се отъждествявате със своето материално съществуване, с

тялото или с ума, ако се чувствате нещо отделно, различно от тялото и ума, намиращо се отвъд техните граници, тогава това трансцендентно съзнание не е обусловено. То е спонтанно и свободно. Съзнанието е свобода; материята е робство. Така че всичко зависи от начина, по който определяте себе си. Ако заявявате: "Аз съм само тяло", тогава всичко във вас е предопределено.

Този, който казва, че човекът е само тялото, не може да каже, че човекът не е предопределен. Обикновено тези, които не вярват в съзнанието, не вярват и в предопределението. В същото време, хора религиозни и вярващи в съзнанието, като правило вярват в предопределението. Така че това, което казвам, може да изглежда твърде противоречиво. Но независимо от това, е истина.

Човек, който познава съзнанието и духа, е познал свободата. Само духовният човек може да заяви, че изобщо не съществува предопределение. Подобно разбиране идва само тогава, когато вече не се отъждествявате с тялото. Ако чувствате, че сте само материя, свободата е невъзможна. Няма свобода, когато става дума за материя. Материята е това, което не може да бъде свободно. Тя е заключена в причинно-следствените връзки. Онзи, който е достигнал осъзнаването, просветлението, той е преодолял напълно причинно-следствения ред. И е станал абсолютно непредсказуем. За него нищо не може да се каже. Той живее в момента; неговото съществуване е атомно. Вашето съществуване е подобно на връзка, в която всяко звено е определено от миналото. Вашето бъдеще, по своята същност не е бъдеще, то е резултат от миналото. Само миналото определя, формира и обуславя вашето бъдеще. Затова вашето бъдеще е лесно предсказуемо.

Скинер твърди, че човек е предсказуем, както всичко друго. Единствената трудност е в това, че ние все още не сме разработили средства, за да узнаем цялото негово минало. Щом научим цялото му минало, лесно ще предскажем всичко за него.

Скинер е прав, ако вземем под внимание факта, че всички хора, с които е работел, са предсказуеми. Той експериментирал със стотици хора и открил, че всички те са механизми и в тях няма нищо от това, което се нарича свобода.

Неговите проучвания са ограничени. Нито един Буда не е посетил лабораторията му. Ако съществува само един свободен, непредсказуем, немеханичен човек, тогава цялата теория на Скинер се проваля. Дори само един човек в цялата човешка история да е свободен и непредсказуем, тогава човекът потенциално е свободен и непредсказуем.

Възможността за свобода зависи от това, върху което акцентирате - върху тялото или върху духа. Ако олицетворявате центробежното движение на живота, тогава всичко е предопределено. Но може би във вас има и нещо вътрешно? Не давайте предварително подготвен отговор. Не казвайте "Аз съм душа". Ако чувствате, че във вас няма нищо, бъдете честни. И тази честност ще бъде първата стъпка към вътрешната свобода на съзнанието ви. Ако потънете дълбоко в себе си, ще почувствате, че всичко е част от външното. Вашето тяло е дошло отвън, вашите мисли са дошли отвън. Дори самите вие сте дадени от другите. Затова толкова много се боите от мнението на другите - защото те напълно контролират вашата личност. Във всеки момент могат да променят мнението си за вас. Своята личност, своето тяло, своите мисли вие сте получили от другите - но какво има вътре? Вие представлявате слоеве от външни натрупвания. Ако се отъждествявате с личността, която сте получили от другите, тогава, естествено, всичко е предопределено.

Осъзнайте всичко, което идва отвън и не се отъждествявайте с него. И тогава ще дойде мигът, когато всичко външно напълно ще отпадне. Вие ще се окажете във вакуум. Този вакуум е проход, преход от външното към вътрешното. Той е врата.

Но всички много се страхуваме от този вакуум, боим се от пустотата и се вкопчваме във външните натрупвания. Трябва да бъдете достатъчно храбри, за да скъсате с отъждествяването и с натрупванията и да останете във вакуума. Ако не намерите тази

смелост, през цялото време ще излизате навън, ще се вкопчвате в каквото и да е и ще се изпълвате с него. Медитацията е моментът на пребиваване във вакуума. И ако имате силата да останете в този момент, много скоро цялото ваше битие автоматично ще се обърне навътре.

Когато не сте привързани към нищо външно, вашето битие се обръща навътре. Тогава за пръв път вие ще разберете, че сте нещо превъзхождащо всичко, което сте смятали за себе си. Сега вие вече не сте ставане, а битие. Това битие е свободно и не е определено от нищо. Това е абсолютната свобода. Без оковите на причината и следствието.

Вашите действия са свързани с минали действия. "А" е създал такава ситуация, в която е възможен "Б"; "Б" поражда ситуация за процъфтяване на "Я". Вашите действия са свързани с минали действия. И тази връзка върви назад към безначалното начало и напред към безкрайния край. Вие не сте зависими само от собствените си действия, постъпките на вашите родители също образуват единна, непрекъсната връзка с вашите постъпки. Вашето общество, вашата история, всичко, което се е случило преди вас, по някакъв начин е свързано с вашите настоящи действия. Във вас сякаш разцъфва цялата история. Всичко, което някога се е случвало, е свързано с вашите действия. Затова вашите действия са безусловно детерминирани. Те представляват малка част от цялата картина. Историята е мощна жизнена сила и вашето индивидуално действие е малка част от нея. Маркс е казал: "Не съзнанието определя условията на обществото, обществото и неговите условия определят съзнанието. Не великите хора създават велики общества. Великите общества създават велики хора." До известна степен той е прав, защото вие не пораждате своите действия. Те са определени от целия ход на историята. Вие просто ги носите в себе си.

Вашите биологични клетки са резултат от целия еволюционен процес. Те могат да бъдат част от друг човек. Вие смятате себе си за баща, но вие сте били само сцена, на която е действала и ви е заставила да действате цялата биологична еволюция. Актът за продължаване на рода е насилствен, защото той е извън вашата власт; чрез вас се проявява целият еволюционен процес.

Има път, по който действията са взаимно свързани с минали действия. Но когато човек постига просветление, започва нещо ново. Действията престават да бъдат свързани с предишните постъпки. Сега всяко действие се определя само от съзнанието. То идва от съзнанието, а не от миналото. Ето защо просветленият е непредсказуем.

Скинер твърди, че ако са известни вашите минали действия може да се определи всичко, което ще направите. Той смята, че старата пословица, "Можеш да заведеш коня до реката, но не можеш да го накараш да пие" е неправилна. Можеш да го заставиш да пие. Можеш да създадеш такава обстановка, че конят да бъде принуден да пие вода. Могат да принудят коня, вас също могат да ви принудят, защото вашите действия са обусловени от ситуациите и обстоятелствата. Но дори да заведеш Буда до реката, не можеш да го заставиш да пие. Колкото повече го заставяте, толкова по-невъзможно става това. Никаква горещина няма да го застави да пие. Дори и хиляди слънца да греят над него, това няма да помогне. Източникът на неговите действия е съвсем друг. Той не е свързан с предишни действия и постъпки. Той е свързан със съзнанието.

Затова подчертавам, че трябва да се действа осъзнато. Тогава всеки миг от вашето действие не е продължение на предишни действия. Вие сте свободни. Сега действате вие и никой не може да предскаже как ще постъпите.

Навиците са механични, те се повтарят. Колкото повече повтаряте нещо, толкова по-ефективни ставате. Ефективността означава, че осъзнаването повече не ви е нужно. Опитната машинописка пише без усилия, почти неосъзнато. Тя може да го прави, мислейки и за нещо друго. Пише тялото, човекът не е нужен. Ефективността означава, че всичко е толкова очевидно, че не са нужни каквито и да е усилия. Но при свободата усилието е винаги

възможно. Не греша само машината. За да сгреша е нужно осъзнаване.

Ето защо вашите постъпки са взаимно свързани с вашите предишни действия. Те са детерминирани. Вашето детство определя вашето юношество, а юношеството предопределя вашата старост. Вашето раждане предопределя вашата смърт. Всичко е предопределено. Буда обичал да повтаря: "Дайте причина и следствието ще последва". Това е светът на причините и следствията, в който всичко е предопределено.

Ако действате с пълно осъзнаване, възниква съвършено друга ситуация. Тогава всичко се движи от момент към момент. Съзнанието е поток, то не е статично. То е самият живот, затова се променя. То е живо. То се разширява, обновява се, продължава да бъде ново, свежо и младо. Тогава вашите действия са спонтанни.

Спомням си една дзенска история.

Дзен учител задал на своя ученик един въпрос и получил съвършено правилен отговор. На следващия ден учителят задал същия въпрос. Ученикът отвърнал: "Но нали вчера отговорих на този въпрос".

Учителят казал: "Сега отново те питам". Ученикът повторил своя отговор. Учителят възкликнал: "Ти нищо не знаеш". Ученикът възразил: "Вчера отговорих по същия начин и вие ми кимнахте с глава. И аз реших, че отговорът ми е верен. Защо променяте своето мнение?"

Учителят отговорил: "Това, което може да бъде повторено, не идва от теб. Отговорът идва от твоята памет, а не от съзнанието. Ако ти действително знаеше, отговорът щеше да е друг, защото за един ден много неща са се променили. Аз самият вече не съм същия човек, който ти зададе въпроса вчера. Цялата ситуация е друга. Ти самият си станал друг, а отговорът остана същият. Зададох ти този въпрос отново, за да видя дали ще повториш отговора. Нищо не може да бъде повторено".

Колкото по-живи сте, толкова по-малко се повтаряте. Само мъртвецът може да бъде последователен. Животът е непоследователен, животът е свобода. Свободата не е последователна. Последователна, по отношение на какво? Можеш да бъдеш последователен само по отношение на миналото.

Просветлението е последователно само в своето осъзнаване. По отношение на миналото то е непоследователно. То е изцяло в действието. Нищо не се отлага за по-късно, нищо не се пропуска. В следващия миг действието е довършено и неговото осъзнаване е отново свежо и чисто. Съзнанието ще присъства при всяка възникваща ситуация, но всяко действие ще бъде извършвано в пълна свобода, сякаш този човек за пръв път попада в тази ситуация.

Затова аз отговорих на вашия въпрос така - и да и не. Всичко зависи от вас, от това, какво сте - съзнание или натрупване, телесно съществуване. Религията дава свобода, защото религията дава съзнание. Колкото повече науката научава за материята, толкова по-силно се заробва светът. Цялата материя е проява на причини и следствия. Ако знаете, че при "такива" условия ще се случи "това", тогава всичко може да бъде детерминирано.

До края на този век ще видим как целият живот на човечеството ще бъде предопределен чрез различни методи. Атомната война не е най-страшното бедствие. Тя може само да разрушава. Истинското бедствие ще дойде от психологическите науки. Те ще се научат как напълно може да се контролира човекът. Тъй като ние не осъзнаваме, можем да бъдем заставени да се държим по предопределен начин.

Такива, каквито сме, ние сме напълно предопределени. Едни от нас са индуци, други - мюсюлмани. Това е предопределеност, а не свобода. Вместо нас, решават родители, вместо нас решава обществото. Един става лекар, друг - инженер. Сега неговото поведение е предопределено. Ние вече постоянно сме контролирани, а нашите методи са все още твърде примитивни.

Новите техники ще успеят дотолкова да предопределят нашето поведение, че никой дори няма да каже, че има душа. Ако всеки ваш отговор е предопределен, къде е смисълът на душата?

Вашите реакции могат да бъдат управлявани чрез биохимия. Употребявайки алкохол, вие се държите по различен начин. Променя се биохимията на вашето тяло, променя се вашето поведение. Някога висша тантричес-ка техника било приемането на отрови, оставайки осъзнат. Ако човекът запазел съзнание, докато според всички признаци трябвало да го загуби, само тогава тантра смятала човека за просветлен.

Ако химическите промени в тялото могат да променят вашето съзнание, къде тогава е смисълът на съзнанието? Ако убождането може да ви доведе до безсъзнателно състояние, за какво е съзнанието? Тогава химическият препарат е по-силен от вашето съзнание. Тантра казва, че може да се трансцендира всяка отрова и да останеш осъзнат. Дава се стимул, но отговор на стимула няма. Сексът е химическо явление. Определено количество от един или друг хормон поражда полово влечение. Вие се превръщате в желанието. Може би ще се разкаете, когато химията на тялото се върне към нормалното ниво, но разкаянието е безсмислено. Когато отново започнат да се отделят хормони, вие отново ще се държите по същия начин. И тантра експериментирала със секса. Ако не изпитвате полово влечение в изключително сексуална ситуация, тогава сте свободни. Вие сте оставили далеч зад себе си биохимията на своето тяло. Тялото съществува, но вие вече не сте тялото.

Гневът също е химия. Биохимиите скоро ще могат да ви превръщат в гнево-имунен или секс-имунен. Но от това няма да станете Буда. Буда не е бил неспособен да се сърди. Той е бил способен да се сърди, но е отсъствал ефектът на чувството на гняв.

Ако контролирате химията на своето тяло, вие ще загубите способността да се сърдите. Ще отсъстват химическите условия, предизвикващи у вас гняв, затова няма да присъства и ефектът на чувството на гняв. Или ако от тялото се отнемат половите хормони, вие няма да бъдете сексуални. Но главното не е в това дали се сърдите или не, дали имате сексуално влечение или не. Същността е в това как да останете осъзнаващи в ситуация, която предполага безсъзнателност, как да се запази съзнанието в ситуация, която се случва само в състояние на неосъзнатост.

Когато възникне такава ситуация, медитирайте върху нея. Дава ви се необикновена възможност. Ако изпитвате ревност, медитирайте върху нея. Това е подходящият момент. Във вас се е задействала биохимията, която ви води до безсъзнателно състояние, за да се държите като безумен. Осъзнайте това. Нека има завист, но не ѝ се поддавайте; осъзнавайте, бъдете свидетели.

Възниква гняв - бъдете свидетели. Възниква секс -наблюдавайте. Разрешете си да се случи всичко, което става вътре във вас и медитирайте над цялата ситуация. Постепенно, със задълбочаване на осъзнаването, ще става все по-малка възможността вашите решения да бъдат обуславяни без вас. Вие ставате свободни. Мокша - свободата - не означава нищо друго. Мокша е съзнание, което е толкова свободно, че вече нищо не може да го предопределя.

Въпрос:

Какво е божествена любов?

Как просветленият изживява любовта?

Отначало да погледнем самия въпрос. Вие изчакахте момента, когато може да го зададете. Той не възникна точно сега, вие сте го подготвили предварително. Той е чакал удобния момент; чакал е да бъде зададен. Обусловен е от вашата памет, а не от съзнанието ви. Ако вие сте тук и сега в момента, и осъзнавате, този въпрос не би възникнал. Ако бяхте слушали това, което говоря, този въпрос просто нямаше да се появи.

Ако въпросът е присъствал във вас, вие не сте могли да слушате това, което говорех. Въпросът, постоянно занимаващ ума, поражда напрежение и поради това напрежение вие не можете да бъдете тук. Ето защо вашето съзнание не може да действа свободно. Ако разбирате това, тогава да преминем към въпроса ви.

Сам по себе си въпросът е хубав, но умът, който го задава, е болен. Осъзнаването трябва да върви от момент към момент, не само в постъпките, но и във въпросите, във всяко движение. Ето - аз вдигам пръст - това може да е просто по навик. Тогава аз не съм стопанин на тялото си. Но ако това е спонтанен израз на нещо, което присъства в дадения момент в съзнанието ми, това вече е друга работа.

Християнският проповедник е с предварително определени жестове. Тях ги обучават. Бях веднъж в християнски богословски колеж. След пет години обучение в това заведение ставате доктор по богословие (божествено). Пълна нелепост. Доктор по божественото - чист идиотизъм! Обучават ги на всичко: как да стоят на катедрата, как да гледат паството, къде да спрат, къде да направят пауза. Абсолютно на всичко. Защо са нужни такива глупашки приготовления. Това е пълна глупост.

Бъдете в мига. Нищо не решавайте предварително. Осъзнавайте, че у вас постоянно присъства въпрос, който чука на вратите на ума ви. Вие въобще не ме слушахте - все заради този въпрос! А когато започна да отговарям на въпроса ви, умът ви вече обмисля нов въпрос. И отново пропускаете. Това не се отнася лично до вас. То е еднакво вярно за всички.

А сега въпросът.

Винаги, когато съществува любов, тя е божествена; затова съчетанието "божествена любов" е безсмислено. Но умът е хитър. Той казва: "Ние знаем какво е любов". Но ние съвсем не познаваме любовта. Това е едно от най-известните неща. Мнозина говорят за нея, но не живеят с нея. Това е заблуда. Говорим за това, което не сме в състояние да изживеем. Литературата, музиката, поезията, танцът - всички те се въртят около любовта. Ако у нас действително имаше любов, нямаше да говорим толкова много за нея. Нашите прекалени разговори за любовта само показват, че любовта не съществува. Разговорите за това, което го няма, са само негов заместител. С помощта на думи, разговори, символи, изкуство, ние създаваме илюзията, че предметът на нашите разговори съществува. Този, който никога не е познал любовта, може да напише по-хубава поема за нея от този, който я познава, защото вакуумът у него е много по-дълбок. Нужно е да се запълни. Нужно е с нещо да се замени любовта.

Трябва отначало да се разбере какво е любов, защото, питайки за божествената любов, вие предполагате, че знаете какво е това любов. Но любовта ви е непозната. Това, което ние приемаме за любов, е нещо друго. И преди да се пристъпи към истинското, трябва да се изясни лъжливото.

Това, което приемаме за любов, е само увлечение. Вие се влюбвате. И ако този човек стане напълно ваш, любовта ви скоро умира; но ако има препятствия, ако не можете да получите този, когото обичате, любовта ви се разгаря. Колкото повече препятствия има, толкова по-силна е любовта ви. Ако е невъзможно съединяване с любимия, любовта става вечна, но ако любовта е завоювана без труд, тя много лесно умира.

Ако искате и не можете да получите нещо, все по-интензивно се стараете да го получите. Колкото повече са препятствията, толкова повече вашето его изпитва потребността да прави нещо. Това вече се превръща в проблем на егото. Колкото повече ви отхвърлят, толкова по-напрегнати и по-увлечени ставате. И това напрежение наричат любов. Ето защо след свършване на медения месец любовта остарява. Дори по-рано. Това, което си взел за любов, не е любов. То е само увлечение на егото, напрежение на егото, борба, конфликт.

Древните общества били много хитри. Те изнамерили начини за продължаване на любовта.

Ако мъжът дълго не вижда жена си, расте увлечението, създава се напрежение. Тогава мъжът може цял живот да остане с една жена.

Но днес на Запад бракът вече не може да съществува. Не защото западният ум е по-сексуален. А защото не се натрупва страстно увлечение. Сексът става леко достъпен и затова бракът не е необходим. При такава свобода и любов не може да съществува. В свършено свободното сексуално общество може да съществува само секс.

Скуката е обратната страна на страстта. Ако обичате и не можете да постигнете взаимност, страстта ви се задълбочава, но ако завоювате любимия или любимата, скоро ви става скучно и чувствате пресищане. Има много дуалности - страст-скука, любов-ненавист, прив-личане-отвращение. Със страстта ние изпитваме влечение, любов, а със скуката са свързани ненавистта и отвращението.

Нито едно влечение не може да е любов, защото след него задължително следва отвращението. Природата на нещата е такава, че винаги идва противоположността. И ако не искате тя да дойде, налага ви се да създавате препятствия; налага се да създавате ежедневно напрежение, за да не премине страстта. Тогава страстта продължава. Именно по тази причина съществува цялата древна система за създаване на препятствия за любовта.

Но скоро всичко това ще бъде вече невъзможно. Тогава бракът ще отмре, любовта също ще умре. Тя ще отmine на заден план. Ще остане само сексът. Но сам по себе си сексът не може да съществува, защото става твърде механичен. Ницше обявил, че Бог е умрял. Но това, което действително ще умре в този век, е сексът. Не казвам, че хората ще престанат да бъдат сексуални. Те ще си останат такива, но ще изчезне прекаленият акцент върху секса. Сексът ще се превърне в обикновено действие - като уриниране или хранене. Няма да има такова голямо значение. Той е придобил такава важност заради препятствията, които са натрупани около него.

Това, което наричате любов, не е любов. То е само отсрочване на секса. Какво тогава е любовта? Любовта изобщо не е свързана със секса. Тя може да включва секса, може и да не го включва, но всъщност тя няма никакво отношение към него. Тя е съвсем различно явление.

За мен любовта е продукт на медитативния ум. Любовта е свързана не със секса, а с дхяна, с медитацията. Колкото по-мълчаливи ставате, толкова по-освободени ставате, толкова повече ще чувствате удовлетвореност и толкова по-явно ще се прояви новият израз на вашето битие. Вие ще започнете да обичате. Но не някого. Възможно е и някого, но това вече е друг въпрос. Вие започвате да обичате. Това състояние на любов става ваш начин на съществуване. То никога не ще премине в отвращение, защото не е влечение.

Необходимо е добре да се разбира разликата. Обикновено, когато се влюбите в някого, главният стремеж е да получите от него любов. Не вие давате любовта си на другия, а вие очаквате той да ви даде любовта си. Ето защо любовта става собственичка. Вие обладавате другия, за да получите от него нещо. Но любовта, за която говорим, никого не притеснява и няма никакви очаквания. Това е просто вашето поведение. Вие ставате дотолкова безмълвни и любящи, че вашето мълчание се излива и в другите.

Когато се сърдите, гневът ви преминава върху другите. Ненавистта ви също преминава върху другите. Когато обичате, струва ви се, че любовта ви също се предава на другия, но на вас не може да се разчита. Сега обичате, а след минута вече ненавиждате. Ненавистта не противоречи на любовта; тя е нейна неразделна част, нейно продължение.

Този, когото обичате, вие също и ще го ненавиждате. Може да не ви достига мъжество да признаете това, но ще го ненавиждате. Любовниците винаги са в конфликт, когато са заедно. Когато са далеч един от друг, те пеят песни за любовта, но когато са заедно, те се карат. Те не могат да живеят сами, но и заедно също не могат да живеят. Когато другият го няма, се

разгаря страстта, двамата отново се обичат. Но когато другият е до него, страстта изчезва и отново идва ненавистта.

Любовта, за която говоря, ви прави толкова мълчаливи, че няма нито гняв, нито влечение, нито отвращение. Тогава няма любов, няма и ненавист. Вие не сте ориентирани към другия. Другият изчезва; вие сте насаме със себе си. И в това чувство на уединение любовта идва при вас като благоухание.

Мерзост е да се изисква от другия любов. Зависимостта от другия, изискването на нещо, винаги поражда страдание, конфликти, окови. Човек трябва да си е са-модостатъчен. Това, което аз разбирам като медитация, е състояние, когато човек си става само достатъчен. Вие се превръщате в кръг, уединение. Мандалата е завършена.

Сега се опитвате да завършите мандалата с помощта на другите: мъжът - с помощта на жената; жената - с помощта на мъжа. В определени моменти линиите се пресичат, но още преди да са се срещнали, започва раздялата. Само когато се превърнете в съвършен кръг - цялостен и самодостатъчен - във вас ще разцъфти любовта. Тогава обичате всичко, което се приближава до вас. Това не е постъпка, вие нищо не извършвате. Самото ви битие, самото ви присъствие е любов. През вас тече любов.

Ако попиташ човека, достигнал това състояние: "Обичаш ли ме?" - ще му бъде трудно да ти отговори. Той не може да каже "обичам те", защото това не е действие от негова страна, не е деяние. И не може да каже "не те обичам", защото обича. По същество той е любов. Такава любов идва само със свободата, за която говорих. Свободата е това, което изпитвате вие; любовта е това, как другите ви възприемат. Когато вътре се случва медитация, вие се чувствате абсолютно свободен. Тази свобода е вътрешно чувство, другите не могат да го усетят.

Понякога вашето поведение създава неудобства за околните, защото не могат да разберат какво се е случило с вас. До известна степен вие създавате неудобства и затруднения за тях, защото е невъзможно да бъдете предсказуеми. Сега за вас нищо не може да се каже. Как ще постъпите в следващия момент? Какво ще кажете? Това никой не знае. Всички околните изпитват известно неудобство. Сега с вас не може да се отпуснат, от вас всичко може да се очаква; вие не сте мъртви.

Те не чувстват вашата свобода, защото сами не са изпитвали нищо подобно. Те даже не са търсили и не са се стремили към това. Те са в такива окови, че дори не могат да си представят какво е свобода. Те са живели в клетки и никога не са виждали открито небе, тъй че дори да започнете да им разказвате за откритото небе, чутото няма да стигне до тях. Но те ще почувстват вашата любов, защото жадуват за любов. В оковите са търсили любовта. Те са създали всички тези окови - връзки с хората, връзки с вещите - само защото търсят любов.

Затова когато срещнат свободен човек, всички усещат любовта му. Но ще усетите любовта му като състрадание, а не като любов, защото в нея няма вълнение. Тя ще е много неопределена - без огън, даже без топлота. Тя няма вълнение. Тя просто е, и това е всичко. Вълнението идва и си отива, то не е постоянно, и ако в любовта на Буда има вълнение, то после следва да се смени с ненавист. Ето защо няма вълнение. Няма върхове, няма долини. Просто има любов. А вие я усещате като милосърдие, като състрадание, като каруна. Отвън може да се почувства само любов, но не и свобода. А и тя е само като състрадание. Това е едно от най-трудните явления в човешката история. Свободата на просветления създава неудобства, а любовта му се възприема като състрадание, и затова обществото винаги се разделя в отношението си към тези хора.

Има хора, които възприемат само неудобствата, създавани от Христос. Това са добре устроили се хора. На тях не им трябва състрадание. Те смятат, че имат всичко - любов, здраве, богатство, уважение. Появява се Христос и "имащите" въстават срещу него, защото им създава неудобства. В същото време нямащите го приемат, защото усещат състраданието

му. А на тях им е нужна любов. Никой не ги е обичал, а този човек ги обича. Те няма да почувстват никакви неудобства от него, защото няма какво да губят, няма от какво да се страхуват.

Когато Христос умира, всички чувстват състраданието му, защото изчезват създадените от него неудобства. Даже имащите ще се отпуснат и ще започнат да го боготворят. Но докато е жив, той е опасен, той е бунтар. А е бунтар, защото е свободен.

Той се бунтува не защото в обществото нещо не е наред. Такова бунтарство има политическа окраска. И ако обществото се промени, тези, които са се бунтували, стават правоверни. Така става в 1917 година. Самите революционери създават една от най-антиреволюционните клики в света. Щом на власт дойдат хора, подобни на Сталин или Мао, те се превръщат в най-антиреволюционни лидери, защото всъщност не са бунтари. Те въстават срещу конкретна ситуация. Щом ситуацията се промени, те стават такива, каквито са ония, срещу които са се борили.

Но Христос се бунтува винаги. Никаква ситуация няма да погаси неговото бунтарство, защото не се бунтува срещу някого конкретно. А защото съзнанието му е свободно. Навсякъде, където чувства препятствие, той ще се бунтува. Бунтарството е неговия дух. И ако Исус дойде днес, на християните ще им бъде неуютно с него. Сега те са част от обществото, устроили са се. Ако Исус отново се появи, той отново ще унищожи всичко, което имат. С Христос не е възможен нито Ватиканът, нито Църквата. Всичко това е възможно само без Христа.

Всеки учител, достигнал просветление, е бунтар, но традицията, основана от него, не е бунтарска. Тя няма отношение нито към бунта му, нито към свободата му, а само към неговата любов и състрадание. Но тогава тя става безсилна. Любовта не може да съществува без свобода, без бунт.

Вие не сте способни да обичате, както обича Буда, докато не станете толкова свободни, колкото е той. Бу-дисткият монах само се старае да бъде милосърден. Неговото милосърдие е безпомощно, защото в него няма свобода. Свободата е извор. Махавира е милосърден, а джайнистският монах - не. Той е хитър. И хитростта му се проявява в демонстрацията на състрадание. А състрадание няма, защото няма свобода.

Когато в човешкото съзнание дойде свободата, отвътре се усеща свобода, а отвън - любов. Тази любов, това състрадание, е отсъствие, както на любовта, така и на ненавистта. Отсъства самият дуализъм; няма нито влечение, нито отвращение.

Затова само от вас зависи дали да приемете или да не приемете любовта на човек, който е свободен и милосърден. Не зависи от мен колко любов мога да ви дам; а от това, колко любов сте способни вие да поемете. Обикновено любовта зависи от този, който дава. Той може да даде любов, може и да не даде. Но любовта, за която говоря, не зависи от даващия. Той е отворен и излъчва любов във всеки миг. Даже когато няма никой наоколо, неговата любов се излива.

Той е подобен на цвете в пустиня. Никой не знае, че е разцъфнало и излъчва аромат, но то благоухае. То не дарява благоуханието си на някого, то просто дарява. Цветето е разцъфнало, затова има аромат. Няма значение има ли минавачи или не. Ако мине човек с фино усещане, може да се наслади на аромата му. Ако е безчувствен, мъртъв, може и да не разбере, че е минал покрай цветето.

Когато има любов, само от вас зависи дали да я приемете или не. Само когато няма любов, някой друг може да ви я даде или да не ви я даде. В любовта, в състраданието, няма деление на божествено и небожествено. Любовта е божествена. И Бог е любов.

Уравновесяване на рационалното и ирационалното

Въпрос:

С какви фактори обяснявате младежкия бунт на Запад и защо толкова много младежи на Запад започват да се интересуват от източната философия и религия?

Умът е много противоречиво нещо. Той работи с диаметралните противоположности. Но нашият логичен начин на мислене винаги избира едната страна и отрича другата. Логиката действа последователно, а умът - по противоречив начин. Умът работи с противоположностите, а логиката работи с линейното. Например, умът има две възможности - да се разсърди или да премълчи. Ако можеш да бъдеш сърдит, това не означава, че не можеш да бъдеш и спокоен. Ако можеш да се развълнуваш, това не означава, че не си способен да запазиш мълчание. Умът работи в две насоки. Ако обичаш, можеш и да ненавиждаш. Едното не изключва другото. Но когато обичаш, започваш да мислиш, че си неспособен да ненавиждаш. Тогава ненавистта се натрупва вътре и когато достигнеш върха на своята любов, всичко хвърква. Ти се потапяш в ненавистта. Така работи не само рационалният ум, но и цялото общество.

Западът достига върха на рационалното мислене. Днес ирационалната част от ума взема реванш. В последните петдесет години не са давали на ирационалното да се изрази и то отмъщава по различни начини - чрез литература, поезия, философия. Дори чрез самия живот. Затова бунтът на младите наистина е бунт на ирационалната част на ума срещу насилията на рационалното.

Изтокът може да помогне на хората от Запад, защото Изтокът живее с другата част на ума - ирационалната. Той също достига върха, пика на ирационалността. Младежта на Изтока сега повече се интересува от комунизма, отколкото от религията, от рационалното мислене, отколкото от ирационалния начин на живот. Струва ми се, че махалото ще се обърне. Изтокът ще стане подобен на Запада, Западът - на Изтока.

Когато една от частите на ума достигне върха, тя се превръща в своята противоположност. Винаги така се случва в историята. Затова сега на Запад по-значими ще станат медитацията и поезията, а науката ще тръгне към упадък. Съвременната западна младеж е антинаучна, антитехнологична. Това е естествен процес - автоматично уравновесяване на крайностите. Ние още не сме успели да развием такава личност, която да обединява в себе си двете противоположни начала, която да не е нито източна, нито западна. Винаги предпочитаме едната част на ума, а противоположната остава отхвърлена и гладна. И тогава бунтът е неизбежен. Всичко, което сме развивали старателно, ще бъде разрушено и умът ни ще се обърне към другата крайност. Така е ставало през всички векове, това е диалектиката. За Запада сега ще е по-важна медитацията, отколкото мисленето, защото медитацията е немислене. Тях ще ги привлича дзен, будизмът, йога. Това са все ирационални подходи към живота. Те не издигат концепции, теории и теологии. Те подчертават жаждата да се потопиш дълбоко в съществуването, а не в мисленето. Струва ми се, че колкото по-голямо е влиянието на технологията върху ума, толкова по-вероятна е проявата на противоположното.

Бунтът на младежта на Запад е многозначителен. Това е исторически момент на промяната, който поражда пълната смяна на съзнанието. Сега за Запада е невъзможно да продължава в същия дух. Настъпила е дълбока криза и на Запада му се налага да тръгне в другата посока. Днес на Запад цялото общество живее в благосъстояние. По-рано успяваха само отделни личности. Когато цялото общество достигна благосъстояние, богатството губи значението си. То е важно само за бедняците. Но даже в бедното общество забогателият човек започва да скучае. Колкото по-фин и чувствителен е човек, толкова по-бързо му доскучава. На Буда просто му станало скучно и той захвърлил всичко.

Съвременната младеж скучае в празно благосъстояние. Тя напуска обществото и това ще

продължава, докато не обеднее цялото общество. Тогава няма да могат да заминават. Такова заминаване, такова отричане е възможно само в процъфтяващо общество. Ако отричането стигне до крайност, обществото може да стигне до упадък. Техниката ще спре да се развива и ако продължава така, Западът ще стане такъв, какъвто е Изтокът днес.

На Изток хората отиват в другата крайност. Там искат да построят общество, подобно на западното. Изтокът се обръща към Запада, а Западът - към Изтока, но болестта и в двата случая е една и съща. И според мен тази болест е нарушеното равновесие, приемането на едно и отричането на друго.

Ние никога не сме позволявали на човешкия ум да разцъфне в цялата си пълнота. Винаги сме избирали едната, противопоставяйки я на другата. В това е цялата беда. По тази причина аз не съм нито за западния, нито за източния път. Аз съм и против двата, защото те са проява на частно отношение. Не трябва да се избира нито Западът, нито Изтокът, защото и двата са претърпели поражение. Изтокът - с това, че е предпочел религията, а Западът, защото е избрал науката. Докато не бъдат приети и религията, и науката, няма изход от омагьосания кръг. Ние залитаме от едната крайност в другата. Заговорите в Япония за дзен и никой от младежите няма дори да ви изслуша. Тях ги интересува технологията, а вас - дзен-будизмът. В Индия новото поколение е съвсем равнодушно към религията. То се интересува от икономика, политика, технология, наука - от всичко друго, но не и от религия.

Младежта на Запад се обръща към религията, а на Изтока - към науката. Това е просто преход от едната противоположност в другата. Същата грешка продължава да съществува. Мен ме интересува цялостния ум - не западен, не източен, а просто човешки, глобален ум. Лесно е да се живее с едната част от ума. Но ако се приемат и двете части, ще се наложи да се живее твърде непоследователен живот. Всъщност, - само на повърхността си ще изглежда непоследователен, в дълбочина ще поражда последователност и духовна хармония. Човекът е духовно беден, докато диаметралната противоположност не стане негова част. Тогава е богат. Ако си само художник без научен ум, твоето изкуство неизбежно ще е слабо. Само противоположността придава пълнота. Когато в стаята са само мъже, в нея не достига нещо. Щом влязат жени, стаята се обогатява духовно. Вече присъстват диаметралните противоположности. Целостта се увеличава.

Умът не трябва да е фиксиран. Математикът ще стане по-богат, ако се обърне към света на изкуството. Ако умът му притежава свободата да излиза от главното си занятие и после да се връща в него, той ще бъде най-добрият математик. Чрез противоположността става обмен. Ти започваш да гледаш нещата по друг начин. И цялата ти перспектива става по-богата. На човека му трябва религиозен ум с научна подготовка и научен ум с религиозна дисциплина. И аз не смятам, че това е невъзможно. Напротив, мисля, че ум, способен да се движи от едното към другото, ще стане още по-жив. За мен медитацията е способност да се прониква във всички посоки, свобода от фиксация. Например, ако стана твърде логичен, ще престана да разбирам поезията. Логиката стана фиксация. И когато слушам поезия, ще правя това през моята нагласа. Поезията ще изглежда нелепост. Не защото е нелепа, а защото я гледам през призмата на логиката. От гледна точка на логиката поезията действително е нелепа. От друга страна, ако съм фиксиран към поезията, ще смятам логиката за чисто практически предмет, лишен от дълбочина. Ще съм затворен за нея.

Това отричане на едната част чрез другата се е случвало през всички векове. Всяко време, всеки народ, всяка част от света, всяка култура винаги е избирала едната част и е създавала около нея индивидуалност. Тази индивидуалност е едностранчива и бедна. Нито Изтокът, нито Западът са духовно богати. И не биха могли да бъдат. Богатството се ражда от противоположностите, от вътрешната диалектика. Според мен, не си струва да се отдават предпочитания нито на Запада, нито на Изтока. Трябва да се избере съвсем друго качество на ума. Качество, при което ти си в равновесие със самия себе си.

Расте дърво. Може да се отрежат всичките му клони, освен един, и да му се позволи да расте

само в една посока. То ще бъде нещастно, уродливо дърво, което неизбежно ще изпитва големи затруднения, защото клонът не може да расте самичък; той може да расте само сред другите клони. Ще дойде момент, в който тази клонка няма да може да расте повече. За да се развива дървото нормално, трябва да му се позволи да расте във всички посоки. Само тогава ще бъде красиво и силно. Подобно на дървото, човешкият дух трябва да расте във всички посоки. Трябва да се отхвърли представата, че ние не можем да растем във всички посоки. Можем да растем истински, само когато растем в противоположни посоки. Досега говорихме, че трябва да се специализираме, да се движим в една определена посока. Но тогава ставаме нещо уродливо. Човекът расте в определена посока и се лишава от всичко останало. Превръща се в един клон, не в дърво. И този клон е обречен да е мизерен. Ние не само отрязваме клоните на ума, но дори отсичаме и корените. Позволяваме си да оставим само едно коренче и едно клонче, затова по целия свят се появи едно твърде съсипано човешко същество - както на Запад, така и на Изток, навсякъде. И тогава тези от Запада тръгват към Изтока, а те пък - на Запад, защо нас винаги ни привлича онова, което не ни достига.

Поради потребностите на тялото Изтокът се запътва на Запад; Западът се запътва на Изток заради духовните потребности. Но дори и да сменим отношенията и положенията, болестта си остава. Трябва да се смени не положението, а цялата перспектива. Ние никога не сме приемали човечеството цялостно. Някъде се отрича сексът. Другаде не се приема светското. Някъде пък се отхвърлят чувствата. Никога не ни е стигала сила да приемем всичко човешко без всякакви порицания и да позволим на хората да растат във всички посоки. Колкото повече растете в противоположни посоки, толкова по-значителен е растежът, богатството, вътрешното благополучие. Необходимо е да се промени изцяло гледната точка. Да се устремим от миналото в бъдещето, а не да сменяме Запада с Изтока или едно настояще с друго. Това е много сложен проблем, защото нашата фрагментарност е стигнала твърде далеч.

Човек вече дори гнева си не може да приеме. Не е способен да приеме секса си, не може да приема тялото си, целостта си. Нещо трябва да се отхвърли и изостави. "Това" е порок, "това" е грях, "това" е зло. И през цялото време му се налага да реже клони. Скоро вече няма да е живо дърво. През цялото време го трови страхът, че клоните, които е отрязал, ще израснат отново. Започва да се бои от всичко. И идват болестите, скръбта, смъртта. Ние живеем едностранчив живот, който е близък до сшазупа, не до живота. А Човек трябва да реализира целия си потенциал, всичко в себе си без чувство за вина, яепоследователност или противоречие. Ако не си в състояние искрено да се гневиш, не можеш искрено и да обичаш. Но досега не сме разбирали това. Хората вярват, че може да обича само този, който не е способен да се сърди.

Въпрос:

Но да предположим, че дървото расте редом със стена. Клоните му не могат да растат, защото им пречи стената. Тази стена може да е обществото или съществуващите условия. Как да расте дървото, ако до него стои стена?

Стените са много. Но всичките те са родени от самото дърво. Дърветата поддържат стената. Стените съществуват благодарение на дърветата. Когато дърветата бъдат готови да престанат да ги поддържат, стените ще рухнат. Стените около нас - това е нашето съзнание. Ние сме ги построили с човешките си представи. Например, ти учиш детето си да не се сърди, като го плашиш, че ако се сърди, няма да го обичаш. Тогава и то няма да може да обича. Ти издигаш стена около него, която изисква никога да не се сърди, без да разбираш, че потискайки гнева си, човек разрушава и способността си да обича. Гневът и любовта не са две несъвместими неща. Те са две клонки на едно и също дърво. Ако се отреже едната, ще обеднее и другата, защото по тях тече един и същи сок.

Ако ти действително искаш да подготвиш детето си за по-добър живот, научи го искрено да

се гневи. Вместо да кажеш: "Не се ядосвай!", кажи "Когато чувстваш ярост, бъди наистина яростен, тотално яростен. Не се чувствай виновен от това, че се ядосваш." Вместо да му забраняваш да се гневи, научи го правилно да се гневи. Той трябва искрено да изрази гнева си в подходящия момент и да не се сърди в неподходящ. Същото важи и за любовта. В необходимия момент да обича искрено и да не обича в неподходящия за него момент. Работата не е в избора между гняв и любов. Изборът е между истинското и лъжливото. Гневът трябва да се изрази. Детето наистина е прекрасно. Когато се разсърди спонтанно, в него внезапно избухва енергията на живота. Убивайки гнева, ти убиваш и живота. Детето става безсилно. През целия си живот няма да успее да се наживее, ще бъде ходещ труп.

Ние през цялото време изграждаме концепции, които създават стени. Развиваме възгледи и идеологии, които издигат стени. Никой не ни е натрапвал тези стени, те са наше творение. Щом осъзнаем това, стените ще изчезнат. Те съществуват само благодарение на нас.

Въпрос:

Но да предположим, че дървото (човекът) по природа е непълноценен. Тогава не е в състояние да се променя, не защото не иска, а защото не може.

Инвалидите не са проблем. Ако цялото общество е живо, ние можем да ги излекуваме. Можем да анализираме всичко и да им помогнем. Ще им трябва помощ, тъй като те сами не са в състояние да сторят нищо. Но обществото също е виновно за безпомощността им.

Например, поради морални предразсъдъци синът на проститутка е ошетен. Той изпитва вина за нещо, за което съвсем не е отговорен. Какво може да направи, ако майка му е проститутка? Как може да го поправи?

Но обществото се отнася към него различно. И докато не се промени отношението, у детето няма да изчезне вината, че е син на проститутка.

Тъй като сме обявили брака за свещен, проституцията неизбежно се счита за грях. Но тя съществува само благодарение на брака. Тя е част от институцията на брака.

За човешкия ум такъв, какъвто е, постоянните отношения са неестествени. С един човек може да се живее постоянно, само ако законът изисква това. Но това не трябва да е закон. От мен не трябва да изискват, ако днес обичам този човек, утре също да го обичам. Природата не изисква това. Няма вродена потребност любовта да продължи и утре. Може да я има, а може и да я няма. Но колкото повече изисквате, толкова по-невъзможно става това. И тогава през черния вход се промъква проституцията. Докато нашето общество не позволява свобода на отношенията, няма да се избавим от проституцията.

Когато отношенията са постоянни, на теб ти е приятно, егото ти е доволно. И за да удовлетвориш егото си, че си верен съпруг или предана съпруга, трябва да осъдиш проституцията. Тогава се осъжда и синът на проститутката и това води до заболяване.

Но тези случаи са изключение. Когато някой е болен физически или психически, трябва да му се помогне да бъде излекуван. Но това не се отнася до цялото общество. Деветдесет и девет процента са наша собствена заслуга. Изключенията са един процент и той не е проблем. Ако се променят останалите деветдесет и девет процента, тогава дори единият процент ще бъде повлиян от това.

На нас още ни е трудно да определим до каква степен умът влияе върху физиологията ни. Колкото повече знаем, толкова по-неуверени ставаме. Много болести поразяват тялото точно заради ума ни. Докато умът ни не се освободи напълно, ние не можем твърдо да знаем, че болестта се заражда в тялото.

Много болести са присъщи само на ума. Те не се срещат при животните. Животните са по-здрави от нас. При тях има по-малко болести, по-малко уродливост. И няма причини, които да пречат на човека да е по-здрав, по-жив, по-красив. Дресиловката, на която сме се под-

лагали десетки хиляди години, тази дълга тренировка на ума, вероятно е главната причина. Но когато самият си част от същия модел, трудно ти е да си го представиш.

Много физически болести са предизвикани от осакатения ум, а ние осакатяваме умовете на всички! Първите седем години от живота на детето са най-важни. Ако му осакатиш ума, после е много по-трудно нещо да се промени. А ние осакатяваме, при това с най-добри намерения. Колкото по-дълбоко в корените на ума прониква психологията, толкова родителите се очертават като по-големи престъпници. Разбира се, неосъзнати. Толкова по-престъпни са и учителите и цялата образователна система, но също неосъзнато. Те пък, на свой ред, са заболели от предишното поколение и пренасят болестта по-нататък.

Днес се открива нова възможност. За пръв път, особено на Запад, човек се освобождава от ежедневните си грижи. Сега можем да експериментираме с новите възможности на ума. В миналото е било невъзможно, защото нуждите на тялото са били тежко бреме, което трудно може да се удовлетвори. Но сега има възможност. Живеем на прага на дълбока революция, невиждана още в историята на човечеството. Вече е възможна революцията на съзнанието. С помощта на знанието и новото разбиране можем да се променим. Затова ще е нужно много време, но все пак ни се открива такава възможност. Ако посмеем, ако ни стигне силата, ние ще я осъществим.

Цялото човечество е поставено на карта. Ние или ще се върнем към старото, или ще отидем в новото бъдеще. Това не е въпрос на трета световна война, комунизъм или капитализъм. Тези проблеми са вече остарели. Наближава нова криза. Или ще решим да имаме ново съзнание и да се трудим за това, или ще се търкулнем назад, ще се върнем към старите модели.

Регресът също е възможен. Когато възниква криза умът проявява тенденция към регресиране. Когато възниква ситуация, с която не си в състояние да се справиш, ти регресираш. Например, ако този дом сега се запали, ти ще започнеш да се държиш като дете. По време на пожара от теб се иска зрелост, голямо разбиране, способността да си осъзнаш, а вместо това се връщаш в петгодишната си възраст и се държиш така, че се излагаш на още по-голяма опасност.

Съществува печалната възможност ако опитаме да създадем нов човек, да се окажем пред лицето на незнайното и новото и да се върнем назад. Има пророци, които зоват към връщане в миналото: "В миналото беше златният век. Да се върнем в миналото!". Смятам това за самоубийствено. Трябва да вървим към бъдещето, колкото и опасно и трудно да е то.

Животът трябва да върви напред. Ние трябва да намерим новия начин на съществуване. Надявам се това да се случи и то трябва да стане на западна почва, защото Изтокът не е нищо друго, освен Запада от преди триста години. Изтокът е обременен с проблемите на оцеляването и поддържането на живота. Западът е свободен от това.

Когато при мен дойдат много хора от Запада, аз веднага разбирам, че те могат или да прогресират, или да регресират. И в определен смисъл, те регресират - държат се като деца, като диваци. Това е лошо. Бунтът им е хубав, но те трябва да се държат като нови хора, а не като диваци. Трябва да създадат в себе си възможността за ново съзнание.

Вместо това те се опияняват с наркотици. Наркотиците винаги са привличали и очаровали ума на диваците. Ако тези, които изпадат от западното общество, се държат като диваци, това не е бунт, а реакция и регресия. Те трябва да се държат като пратеници на ново човечество. Да вървят към ново съзнание - цялостно, глобално, приемащо всички противоречиви възможности на човешкото същество.

Разликата между животните и човека е, че животните имат ограничени възможности. А възможностите на човека са безгранични. Но са само възможности. Човекът е способен да расте, но на този растеж трябва да се помогне. Ние трябва да открием центрове по целия свят, където успеем.

Умът трябва да бъде възпитан по логичен, рационален начин. Но едновременно трябва да се обучава и чрез ирационална, нелогична медитация. Трябва да се възпитава разумът, но и емоциите. Умът не трябва да се развива за сметка на чувствата. Съмнението е необходимо, но е нужна и вярата.

Лесно е да се вярва без съмнение. Лесно е да се съмняваш без вяра. Но тези прости формули вече не са достатъчни. Сега ние трябва да създадем здраво съмнение, упорит, скептичен ум, който да съществува едновременно с доверчивия ум. И вътрешното същество трябва да умее да се движи от едното към другото, от съмнението към доверието и обратно. В обективните изследвания трябва да се проявява съмнение и внимание. Но редом съществува и друго измерение, за което ключ е вярата, а не съмнението. И двете са необходими.

Проблемът е в това как да се създадат противоречащите си полюси едновременно. Това ме интересува мен. Аз ще продължавам да създавам съмнение, и ще продължавам да създавам вяра. И не виждам непоследователност в това, защото за мен най-важно е движението, движението от единия полюс към другия.

Колкото повече се фиксираме към единия полюс, толкова ни е по-трудно. Например, на Запад вие култивирате активност. Но спите лошо. Когато лягаш да спиш, умът трябва да се превключи от активност към пасивност, а той не може. Въртиш се в леглото и умът ти продължава да работи. За да заспиш, вземаш успокоителни. Но принудителният сън не дава отмора, той е повърхностен. В дълбините кипят безпокойствата. Такъв сън се превръща в кошмар.

На Изток е обратното. Изтокът спи добре, но не умее да е активен. Даже сутрин източният ум е в летаргия. Столетия той е спал добре и толкова, докато вие през това време сте направили много, но сте породили безпокойство, дискомфорт. И поради това безпокойство, всичко, което сте направили, е безполезно. Дори да спите ви е невъзможно.

Ето защо аз подчертавам необходимостта от тренировка на ума за активност, за пасивност, и най-главното - за движение, - за да можете да се движите от едното към другото.

Умът може да се научи на това. От всяко действие аз мога за един миг да премина в пасивно състояние. Мога с часове да беседвам с вас и в един момент да премина в дълбоко вътрешно мълчание, в което няма никакво говорене. И докато вие не създадете в себе си тези възможности, развитието ви ще бъде задържано.

В бъдещето трябва да съществува дълбока хармония между вътрешните полюси. Ако не се създаде постоянно движение между противоположностите, ще се прекратят човешките търсения. Няма да можете да вървите напред. Изтокът е изтощен, Западът също. Може да си разменят местата, но няма да е за дълго. И след двеста години ще възникне същият проблем. Може да се замени едното отношение с друго, но това е движение в кръг.

Въпрос:

Как можем да узнаем към какви цели да се стремим, ако трябва всичко да се приема?

Самото търсене на цел е част от рационалния процес. Бъдещето съществува благодарение на разума. Ето защо за животните няма нито бъдеще, нито цел. Те живеят без цел. Умът поражда идеали. Умът ражда целите и бъдещето. Истинският проблем е в това, не коя цел е вярна, а коя не е. Главният въпрос е в това дали изобщо има или няма цел. Новото поколение пита дали има или няма цел. Щом се появи цел, ти започваш да се отделяш от живота. Започваш да формираш живота си според целта. Настоящото губи значението си. То трябва да бъде съобразено с бъдещето. Умът, ориентиран към целта, е разсъдъчен, а ум, ориентиран към живота, е ирационален. Тъй че въпросът не е това, как да си поставиш правилна цел. Въпросът е как да се направи така, че разсъдъкът да не е единственото проявление на ума. Умът трябва да има цели, той не може без тях. Но целта не трябва да бъде диктат, а трябва да бъде един от растящите клони. Умът трябва да съществува, той е необходимост, но има още

една част от човешкия ум, празна, без цели, която съществува както при децата и животните. Те съществуват само тука и сега. Тази празна, ира-ционална част изживява по-дълбоките сфери на живота, любовта и изкуството, не ѝ е нужно бъдеще, затова дълбоко се потапя в тук и сега. Умът трябва да се развива, но и тази част от него също трябва да се развива.

Имало е много религиозни учени. При тях са възможни две положения - или дълбока хармония, или редуващо се отваряне и затваряне на двата изхода без никаква хармония. Аз мога да съм учен, после да оставя своя свят на науката и да отида в църквата да се моля. Тогава се моли не ученият. Това не е хармония, това е дълбоко раздвоение. Няма диалог между учения и вярващия. Ученият не е идвал в църквата. Когато този човек се върне в лабораторията, той вече не е вярващ. Между двамата има дълбоко раздвоение, те не си пасват. В този човек ще откриете дихотомия, а не хармония. Той казва неща, от които после се срамува. Прави научни изявления, които противоречат на ума му на вярващ. Затова много учени са били шизофреници. Едната им част е била едното, другото - другото. Това не е хармония. Хармонията е способност да се движиш от едното към другото, без да се затваряш за нито едно от тях. Павел имал научен и много рационален ум. Християнството принадлежи на свети Павел, а не на Исус. При такъв анархист, какъвто е бил Исус, просто е била невъзможна такава голяма организация. Исус бил източен човек, а свети Павел - не. Между науката и църквата възниква конфликт. И двете са рационални. И двете се опитват да дадат рационалното обяснение на религиозното явление. И църквата била обречена на поражение, защото религиозните понятия по същество са ирационални. Умът се обърква, когато нещата стигнат до религията. Ето защо църквата е победена от науката.

На Изток между науката и църквата няма конфликт, защото религията не е претендирала никога за областта на разума. Те не принадлежат към една и съща категория, затова няма за какво да спорят.

Въпрос:

По какъв начин религията става рационална?

За това не е виновна религията. Това се получава, когато започнат да систематизират религията. Нито Бу-да, нито Исус се стремят към идеал. Те живеят спонтанно. Растат по своему. Те растат както дивите дървета, но после такива диви дървета стават пример за подражание за поклонниците им. Последователите започват да порицават и одобряват, започват да имат предпочитание, осъждане.

Религията се състои от две части. Първата, която е спонтанна - от дълбоко религиозна личност, и втората -от последователи, които създават символа на вярата, догмите и дисциплината, съгласно идеала. Тогава за будистите се появява идеалът: "Трябва да съм като Буда", и се създават ограничения. Налага ти се да разрушиш много неща в себе си, защото само тогава ще можеш да станеш идеален. Трябва да станеш подражание. Аз намирам това за престъпление. Религиозната личност е прекрасна, но религиозното вероизповедание е рационално нещо. Това е ум, опитващ се да осмисли едно не-рационално явление.

Въпрос:

Нима умът на Буда е бил ирационален?

Буда бил рационален, но имал много ирационални периоди. Той се чувствал непринудено и в ирационал-ното. Представата ни за Буда отразява по-скоро последвалата го традиция, отколкото самия Буда. Той бил съвсем друг.

За да достигнем до Буда, нямаме друга възможност, освен да четем будистите. Те са създали дълга традиция от две хиляди години и са направили Буда много рационален. Но той не е бил такъв. И не можеш да бъдеш такъв, ако се потопиш дълбоко в съществуването. Често ти се налага да бъдеш ирационален. И Буда е. Но за да узнаеш това, трябва да се откажеш от цялата традиция и да се срещнеш непосредствено с Буда. Това е трудно, но е възможно.

Когато говоря с рационален човек, той несъзнателно отхвърля всичко, което не е рационално. Но когато ме слуша поет, същото изречение за него означава нещо съвсем друго. Рационалният човек не вижда поезията на думите. Той вижда само логиката и доказателствата. А поетът възприема думите другояче.

За него те имат нюанси и поетичност, съвсем несвързани с каквито и да е доводи.

Затова обликът на Буда зависи от човека, който го вижда. Буда живял в Индия в период, когато цялата страна преживявала криза на ирационалното - Ведите, Упанишадите, целият мистицизъм. Движението срещу всичко това било много мощно, особено в Бихар, където живеел Буда. Буда бил вдъхновена, обаятелна личност. Правил огромно впечатление на хората, но интерпретацията на Буда не можела да не бъде рационална. Ако Буда бе живял в друго време, в друга част на света, която не е против мистицизма, той щеше да е възприеман като велик мистик, а не като интелектуалец. Това лице, което ви е известно, принадлежи на определено историческо време.

Аз смятам, че Буда по природа не е бил рационален. Самото понятие за нирвана е мистично понятие. Той е дори по-мистичен от Упанишадите. Колкото и тайнствено да изглеждат, Упанишадите съдържат достатъчно рационализъм. Те говорят за преселение на душите, Буда говори за преселение без душа. Това е по-тайнствено. Упанишадите говорят за освобождение, при което ти оставаш. Иначе всичко става безсмислица! Ако мен ме няма във висшето състояние на битието, то всички усилия са безсмислени и безполезни. Буда казва, че усилието е необходимо, но теб няма да те има. Ще има само пустота. Това е по-мистично понятие.

Въпрос:

Говорейки за регреса, имате ли предвид, че хората регресират в сравнение с някакъв общоприет модел, определен от самото общество?

Не с модел. Нещо друго. Когато казвам, че те се държат като деца, имам предвид, че не порастват. Те регресират, вървят назад. Аз нямам еталон, на който трябва да съответстват. Трябва да се следва не образец, а понятието за ръст. Аз не искам да се равняват по някакъв еталон. Единственото, което казвам, е, че хората се връщат към миналото, а не отиват към бъдещето. Нямам образец, по който трябва да расте дървото. Но то трябва да расте, да не регресира. Работата е в растежа и регресията, а не в никакви еталони.

Второ, когато казвам, че регресират, имам предвид, че те реагират на прекалено рационалното общество. Реакцията им преминава в другата крайност. Прави се същата грешка. Умът трябва да се приема, не да се отхвърля. Ако се отхвърля, грешката се повтаря, както когато се изхвърли ирационалното.

Викторианската епоха изгражда човек, който е само фасада, маска. Той не е жив отвътре. Този образец за поведение и добри маниери е по-скоро плакат, отколкото живо същество. Това става възможно, защото само умът се приема за критерий. Ирационалното, анархичното, хаотичното се отхвърля и потиска. Анархичното започва да си отмъщава, при което или руши, или гради. Когато руши, това е регрес. Отричайки рационалното, вие се превръщате в малки деца. Тръгвате назад. Ако анархичното създава, грешката не се повтаря. Обединяват се разум и ирационално. Тогава цялото същество расте. Потисне ли се рационалното или ирационалното - няма растеж. Необходимо е да се расте само в цялостност. Аз ви говоря за растежа. Но аз нямам никакъв модел за растеж.

Въпрос:

Не са ли повечето проблеми резултат от християнските понятия за грях и вина?

Да, това е така. Иначе не може и да бъде. Понятието за грях създава определено съзнание. В източния ум няма такова понятие. То е заменено с понятието за невежество. В източното съзнание корен на всяко зло е невежеството, не грехът. Злото съществува заради вашето

невежество. Затова цялата работа не е във вината, а в дисциплината. Трябва да си повече осъзнаващ, повече знаещ. На Изток знанието е трансформация, а медитацията - инструмент на тази медитация.

В християнството грехът е станал централно понятие. Това не е само твой грях, това е първородният грях на цялото човечество. Над вас тегне понятието грях. То ражда чувство на вина и напрежение. Именно затова християнството не е успяло да развие истински техники за медитация. То е дало само молитвата. Как да се бориш с греха? Как да си морален и да се молиш!

На Изток няма нищо подобно на Десетте Божии заповеди. Проблемите на Изтока се различават от западните. За пристигащите от Запад проблем е чувството за вина. В дълбочината на душата си те изпитват вина. Даже тези, които се бунтуват, се чувстват виновни. Това е психологичен проблем, повече свързан с ума, отколкото с битието.

Преди всичко трябва да се освободиш от чувството за вина. Затова на Запада му се е наложило да развие психоанализата и изповедта. На Изток тези неща не са се появявали, защото не са необходими. На Запад е нужно да се изповядваш, само така можеш да се освободиш от дълбоко навлязлото в душата ти чувство за вина. Или да се подложиш на психоанализа, за да изхвърлиш вината от себе си. Но тя не може да се изхвърли веднъж завинаги, защото понятието за грях остава. И чувството за вина отново се натрупва. Затова и психоанализата и изповедта помагат само временно. И се налага отново и отново да се ходи на изповед. Това е временно облекчение. А основата на болестта - понятието за грях - се приема като нещо непоклатимо.

На Изток това не е въпрос на психологията, а на битието. Не е проблем на психическото здраве, а по-скоро проблем на духовния ръст. Следва да се расте духовно, повече да се осъзнава. Следва да се измени не поведението, а съзнанието. Тогава се променя и поведението.

Християнството се тревожи повече за твоето поведение. Но поведението е външен въпрос. Важно е не това, което правиш, а това, което си. Променяйки поведението си, ти не се променяш много. Остава си същият. Външно ще си светец, а вътре ще си останеш, какъвто си бил. Проблемът на пристигащите от Запад е в това, че те се срамуват от поведението си. И на мен ми се налага силно да ги заставям да осъзнаят по-дълбокия си проблем - проблемът на битието, а не на психиката.

Будизмът и джайнизмът също са породили чувство за вина, само че от по-друг характер. При това джай-нистите имат много дълбоко чувство за непълноценност. Това не е християнското чувство за вина, защото няма понятие за грях, но е достатъчно дълбок комплекс, че докато не преминеш определена черта, ти си непълноценен. И този комплекс за непълноценност действа както и чувството за вина.

Джайните също не са създали никакви техники за медитация. Те само са създали множество правила: "прави това", "не прави онова". Всичко се върти около поведението. Що се отнася до поведението, монахът-джайн е безупречен, но вътрешното му битие е твърде бедно. Той се държи като марионетка. Затова джайнизмът е мъртъв.

Будизмът не е толкова мъртъв, колкото джайнизмът, защото има по-друг акцент. Етичната част на будизма произтича от медитативната. Ако е необходимо да се измени поведението, то е само, за да се помогне на медитацията. Само по себе си то е безсмислено. В християнството и джайнизма то има собствено значение. Ако вършиш добри дела, сам ставаш добър. В будизма не е така. Необходимо е вътрешно да се промениш. Доброто поведение помага. То е част от промяната, но централно място заема медитацията. От тези три религии само будизмът е развил дълбока медитация. Всичко останало в будизма са само спомагателни средства, а не основни. Можеш дори да ги отхвърлиш. Ако си способен да медитираш без всякаква помощ, можеш да ги отхвърлиш.

Но индуизмът отива още по-надълбоко. Затова и той е могъл да се развие в различни посоки, като **тантра**. Тантра използва дори това, което наричат грях. Индуизмът е много здрав, макар и хаотичен. Но всичко здраво неизбежно е хаотично, защото е невъзможно да се систематизира.